T.C.

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ANA BİLİM DALI

KIRŞEHİR İLİNİN SOMUT VE SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASININ KÜLTÜR TURİZMİ KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ

EBRU AKAY

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DOÇ. DR. ALEV SÖKMEN

2022

KASTAMONU

TAAHHÜTNAME

Bu tezin tasarımı, hazırlanması, yürütülmesi, araştırmalarının yapılması ve bulgularının analizlerinde bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu; ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını, bilimsel etiğe uygun olarak kaynak gösterildiğini bildirir ve taahhüt ederim.

Ebru AKAY

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

KIRŞEHİR İLİNİN SOMUT VE SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASININ KÜLTÜR TURİZMİ KAPSAMINDA DEĞERLENDİRİRLMESİ

EBRU AKAY

KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ ANA BİLİM DALI

DANIŞMAN: DOÇ. DR. ALEV SÖKMEN

Ülkelerin kalkınma potansiyeli ile paralel gelişim gösteren turizm bulunduğu yerin tüm özelliklerini içerisinde harmanlayarak değişim göstermektedir. Yaşanan bu yenilik ve değişimler insanların var olan turizm hareketlerinden uzaklaştırarak yeni eğilimlere yönelmesine neden olmaktadır. Şehirlerin gelişmesi ve kültürel mirasa verilen önemin artmasıyla yeni turizm türleri ortaya çıkmıştır. Kırşehir ili sahip olduğu tarihi zenginlik, kültürel kimlik ve geçmişten günümüze ulaşan tüm izleri içerisinde barındıran İç Anadolu Bölgesinin güzide illerinden biridir. Turizm açısından sahip olduğu tüm varlıklar şehrin önemli gelişim araçları olmuştur fakat diğer şehirlere kıyasla gelişmişlik düzeyi daha az olduğu için sahip olduğu değerleri fazla tanıtamamıştır. Şehrin içerisinde barındırdığı sosyal, tarihi ve kültürel tüm kaynakları gelecek nesillere aktarılmasında bu bilincin insanlara dayatılması gerekmektedir. Bu çalışmada, Kırşehir ilinin sahip olduğu değerler, gerekli araştırmalar yapılarak tanıtımına bir nebze de olsa katkı sağlaması hedeflenmektedir. Bu çalışmada, Literatür Taraması ve Saha Araştırması Tekniği kullanılarak araştırma derinleştirilmiştir. Konuya katkı sağlayacak tez, makale, yabancı kaynak ve gerekli web sayfalarında detaylı araştırmalar yapılmıştır. Çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde giriş kısmına yer verilmiştir. İkinci bölümde ise, kültür ve kültürel miras kavramlarına yer verilmiştir. Alt başlık olarak somut kültürel miras ve somut olmayan kültürel miras kavramı üzerimde durulmuştur. Üçüncü bölümde ise, Kırşehir ili hakkında genel bilgilere yer verilmiştir. Dördüncü bölümde ise, Kırşehir ilinin kültürel mirası ile ilgili yorum ve bulgulara yer verilmiştir. Beşinci bölümde ise, sonuçlar ve öneriler kısmı yer almaktadır. Bu çalışma ile, Kırşehir ilinin kültürel turizm potansiyelinin belirlenmesi amaçlanmıştır ve bu amaçla SWOT analizi yapılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular sonucunda önerilerde bulunulmuştur.

ANAHTAR KELİMELER: Kültürel Miras, Turizm, Kırşehir İli, Kültürel Kaynak, Kültür Turizmi

2022

ABSTRACT

MSC THESIS

EVALUATION OF THE TANGIBLE AND INTANGIBLE CULTURAL HERITAGE OF KIRŞEHİR PROVINCE WITHIN THE SCOPE OF CULTURAL TOURISM

EBRU AKAY

KASTAMONU UNIVERSITY INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCE
DEPARTMENT OF TOURISM MANAGEMENT

SUPERVISOR: ASISTAN PROF. DR. ALEV SÖKMEN

Tourism, which develops in parallel with the development potential of the countries, changes by blending all the features of the place where it is located. These innovations and changes are causing people to move away from the existing tourism movements and lead them to new trends. With the development of cities and the increasing importance given to cultural heritage, new types of tourism have emerged. The province of Kırşehir is one of the distinguished provinces of the Central Anatolia Region, which has historical richness, cultural identity and all traces from the past to the present. All the assets it has in terms of tourism have been important development tools of the city, but since the level of development is lower compared to other cities, it has not been able to promote its values much. This awareness should be imposed on people in order to transfer all the social, historical and cultural resources of the city to future generations. In this study, it is aimed to contribute to the promotion of the values of Kırşehir province by making necessary researches. In this study, the research was deepened by using literature review and document analysis technique. Detailed research has been carried out on thesis, articles, foreign resources and necessary web pages that will contribute to the subject. The study consists of five parts. In the first part, the introduction part is given. In the second part, the concepts of culture and cultural heritage are included. As a subtitle, the concept of tangible cultural heritage and intangible cultural heritage has been emphasized. In the third chapter, general information about Kırşehir province is given. In the fourth chapter, comments and findings about the cultural heritage of Kırşehir province are given. In the fifth chapter, conclusions and recommendations are included. With this study, it was aimed to determine the cultural tourism potential of Kırşehir province and SWOT analysis was made for this purpose. Suggestions were made as a result of the findings obtained as a result of the research.

KEYWORDS: Cultural Heritage, Tourism, Kırsehir Province, Cultural Resource, Cultural Tourism

2022

TEŞEKKÜR

Özellikle geride kaldığım her anda manevi desteğiyle yanımda olan ve her sıkıntımı ve derdimi kendi derdi gibi gören kıymetli Hocam Alev Sökmen'e desteklerinden dolayı minnetlerimi sunuyorum. Eğitim hayatım boyunca maddi ve manevi destekleriyle yanımda olan aileme çok teşekkür ediyorum. Ayrıca bu süreçte bana en büyük desteği veren Şimşek Akay, Esra Akay, Burcu Akay, Yenigül Akay ve Deniz Akay'a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Her zaman anlayışıyla yanımda olan sabır ve fedakarlığı hiç esirgemeyen, umutsuzluğa düşüp pes ettiğim her anda gösterdiği şefkat ve yardımlardan dolayı Serhat ACER ve Serkan TAŞ'a çok teşekkür ederim.

EBRU AKAY

Kastamonu, 2022

İÇİNDEKİLER

Sayfa

TAAHHÜTNAMA……..ii
ÖZET……...iii
ABSTRACT…….....iv
TEŞEKKÜR…….....v
İÇİNDEKİLER……..vii
ŞEKİLLER DİZİNİ……..…viii
TABLOLAR DİZİNİ…… .ix
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ……...……...x
1.GİRİŞ…….…..……...1
2. KÜLTÜR TURİZMİ…….…...…....4
2.1. Kültür Kavramı ve Tanımı…….....……..… 4
2.1.1. Kültürün Özellikleri……..…..…….....7
2.1.2. Somut Kültürel Miras…….……..……..9
2.1.3. Somut Olmayan Kültürel Miras…….……..……...……...13
2.1.3.1.Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi……16
2.1.3.2.Uluslararası Düzeyde Somut Olmayan Kültürel Miras Çalışmaları…….……...…….....18
2.1.3.3. Acil Koruma Gerektiren Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi……...…….....27
2.1.3.4. Dünyada Acil Koruma Gerektiren Somut Olmayan Kültürel Miras…….....36
2.1.3.5. Dünyadaki Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi……..…....37
2.1.3.6. Somut Olmayan Kültürel Mirasın Bölgesel Dağılımı……...37
2.1.3.7. Türkiye'de Kültürel Miras Unsurları……..……..41
2.1.3.8. Somut Olmayan Kültürün Bölgesel Dağılımı…….....49
2.2. Kültür Turizmi…….....….……..51
3. KIRŞEHİR İLİ HAKKINDA GENEL BİLGİLER…....……...…….....56
3.1. Kırşehir İli……...……...…….……56
3.1.1. Kırşehir İli ve Tarihçesi……...…….....58
3.1.2. Kırşehir İlinin İklimi, Bitki Örtüsü ve Coğrafi Konumu……...….....61
3.1.3. Kırşehir'de Ekonomik Faaliyetler……...……..……..……62
3.2. Kırşehir ve Turizm……..…….……68

3.2.1. Sağlık Turizmi……..……..…..……..……..……....68
3.2.2. İnanç Turizmi……...……..……..……..…….69
4. KIRŞEHİR İLİNİN SOMUT VE SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASI……70
4.1. Araştırmanın Konusu…….……..……70
4.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi……..…….....71
4.3. Araştırmanın Yöntemi……...……71
4.4. Kırşehir İlinin Somut Kültürel Mirası……..…..……71
4.4.1. Müze ve Örenyerleri…….……..…….....71
4.4.1.1. Kırşehir Müzesi……...……..……..…..72
4.4.1.2. Kaman Kale Höyük Arkeolojik Müzesi……..….....73
4.4.1.3. Mucur Yeraltı Şehri……..…….…….....74
4.4.1.4. Merkez Kale Höyük Arkeolojik Kazı Çalışması…...…….….....75
4.4.1.5. Kurutlu Kazısı…….……..……76
4.4.1.6. Kepez Yeraltı Şehri……..……..……..…..…….....76
4.4.1.7. Büyükteflek Arkeolojik Kazı Çalışması…...…..…….……....77
4.4.1.8. Büklükale Arkeolojik Kazı Çalışması……...….…….……..78
4.4.2. Camii ve Türbeler……...……...……...…….……..……..78
4.4.2.1. Cacabey ve Gökbilim Medresesi…….....78
4.4.2.2. Şeyh Edebali Türbesi……..…….……...…..…..79
4.4.3. Kiliseler…….……...…….……80
4.4.3.1. Üçayak Kilisesi……..…….....…….....80
4.4.3.2. Altınyazı Kilisesi……..……...……..81
4.4.3.3. Hacıfakılı Kilisesi……...81
4.4.4.4. Aksaklı Kilisesi……...…….……...81
4.4.4. Kervansaraylar……...……...…...…….……....82
4.4.4.1. Kesikköprü Kervansarayı…….……..……...82
4.4.5. Kaleler…..……...…….....83
4.4.5.1. Kuş Kalesi……....…….……....84
4.4.5.2. Keçi Kalesi…….…...…..…….....84
4.4.6. Korunan Alanlar…….……..……..…….....84
4.5. Kırşehir İlinin Somut Olmayan Kültürel Mirası……..……..……85
4.5.1. Dil…….……...…….……..…..……86

4.5.2. Edebiyat…….……..……...……...…..……..88
4.5.2.1. Halk Ozanlarımız…….....88
4.5.3. Anlatmalar…….…….……..……...……..89
4.5.3.1. Masallar…..…….……...…….....89
4.5.3.1.1. Bahçe Masalı…..……...……..…….....90
4.5.4. Efsaneler……...……..…..…….....91
4.5.4.1. Kara Kurt Kaplıcası Efsanesi…..……...……..91
4.5.4.2. Kurbağaların Ötmeyişi Efsanesi……..……...…….91
4.5.4.3. Kale Höyük Efsanesi……92
4.5.5. Şiirler……...……...…….....92
4.2.5.1. Ağıtlar……..……..……...93
4.5.6. Hayatın Dönüm Noktaları……..…….……..…….....95
4.5.6.1. Halk Bilgisi…….……..……96
4.5.7. Oyun…..……...……..98
4.5.8. Geleneksel El Sanatları ve Geıeneksel Giysiler…….……...…….100
4.5.8.1. Kırşehir' de Halıcılık……..…….....100
4.5.8.2. Taş İşlemeciliği…….……...…….....101
4.5.8.3. Mahalli Kıyafetler…….……...…….102
4.5.9. Müzik Kültürü……... … …..……...……...…….....104
4.5.9.1. Bozlak Kültürü……...……...…….....106
4.5.9.2. Neşet ERTAŞ…...…….....114
4.5.9.3 Kırşehir Geleneksel Yemek Kültürü…….……...…….....121
4.6. Kırşehir İlinin Somut ve Somut Olmayan Kültürel Mirasının SWOT Analizi.....**131**
5. SONUÇ VE ÖNERİLER……...…….....132
KAYNAKÇA……...…….....136

ŞEKİLLER VE GÖRSELLER DİZİNİ

Sayfa

Şekil 1: Türk Kültürü Meddahlık Geleneği…….…….....24
Şekil 2: Türk Kültürü Mevlevi Sema Törenleri……..……..25
Şekil 3: Türk Kültürü Aşıklık Geleneği……..……..26
Şekil 4: Türk Kültürü Karagöz ve Hacivat…….……...27
Şekil 5: Türk Kültürü Nevruz…….……...28
Şekil 6: Türk Kültürü Geleneksel Sohbet Toplantıları…….…….....29
Şekil 7: Türk Kültürü Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali…….……....……30
Şekil 8: Türk Kültürü Alevi Bektaşi Ritüeli…….…….....31
Şekil 9: Türk Kültürü Tören Keşkeği Geleneği…….…….....32
Şekil 10: Türk Kültürü Mesir Macunu Festivali……..……..33
Şekil 11: İnsanlığın Temsili Somut Olmayan Kültürel Mirası…….……..……...40
Şekil 12: Kırşehir İli İlçeleri…….……..……...41
Şekil 13: Kırşehir Eski Ankara Caddesi ve Meydanı…….…..…….....42
Şekil 14: Kırşehir Eski Hastane Yolu……..……..…..……..44
Şekil 15: Kırşehir Eski Sanayi Bölgesi…….…….…….……...45
Şekil 16: Kırşehir İlinin Yeri…..…….…….....59
Şekil 17: Kırşehir Müzesi Vazolar……..…….....60
Şekil 18: Kurutlu Kazısı Çalışmaları……..……...…...64
Şekil 19: Büyükteflek Arkeolojik Kazı Çalışması……..……...……79
Şekil 20: Aksaklı Kilisesi Tarihi Yapısı……..……..80
Şekil 21: Kültürel Unsur: Deve Oyunu……..……...80
Şekil 22: Kültürel Unsur: Tura……..……81
Şekil 23: Kültürel Unsur: Bıçak Oyunu……..……..82
Şekil 24: Kültürel Unsur: Köse Oyunu……..……...82
Şekil 25: Kültürel Unsur: Halıcılık Örnekleri……..……83
Şekil 26: Kültürel Unsur: Taş İşlemeciliği……..……..84
Şekil 27: Kırşehir Yöresel Kadın ve Erkek Kıyafetleri..……...85
Şekil 28: Neşet Ertaş Halk Konseri……..……86
Şekil 29: Neşet Ertaş Mezarı……..…….……..87
Şekil 30: Madımak Yemeği……..……88
Şekil 31: Topalak ve Topalak Aşı……..……..……88
Şekil 32: Lepe……..……..…….……...88
Şekil 33: Pancar Çırpması…...…...……..…..……..…….....88

Şekil 34: Keşkef……...…….....……..……...……89

TABLOLAR DİZİNİ

Sayfa

Tablo 1: Somut Olmayan Kültürel Miras İhtisas Komitesi……..……16
Tablo 2: Acil Koruma Gerektiren Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurları……...19
Tablo 3: Yaşayan İnsan Hazineleri Ustaları ve Alanları…….20
Tablo 4: Dünyada Acil Koruma Gerektiren Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurları…...23
Tablo 5: Dünyada Somut Olmayan Kültürel Mirasa Sahip Ülkeler ve Sayıları…….....34
Tablo 6: Kültür Turizminin Sınıflandırılması……..……...35
Tablo 7: Kültür Turizminin Temelleri……...…….36
Tablo 8: Kültürel Miras Kavramının Tarihsel Gelişimi……..……....37
Tablo 9: Kırşehir İli; İlçeleri, Yüzölçümü ve Nüfusu…….……....41
Tablo 10: Kırşehir İlinde Tarımı Yapılan Ürünler……..44
Tablo 11: Kırşehir'de Küçükbaş Hayvan Yetiştiriciliği……..46
Tablo 12: Kırşehir İlinde Büyükbaş Hayvancılık……47
Tablo 13: Kırşehir'de Sanayi Faaliyetleri……...47
Tablo 14: Kırşehir İli Turizm Verileri……54
Tablo 15: Kırşehir Yöresel Dil Kültürü……..69
Tablo 16: Bozlak Kültürü Temsilcileri……....90
Tablo 17: Muharrem Ertaş Bozlakları…….92
Tablo 18: Çekiç Ali Bozlakları……...92
Tablo 19: Hacı Taşan Bozlakları…….93
Tablo 20: Neşet Ertaş Eserleri…….94

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

KTB	Kültür ve Turizm Bakanlığı
SOKÜM	Somut Olmayan Kültürel Miras
UNESCO	United Nations Educational, Scien

1. GİRİŞ

Kültür, bir ülkenin veya bölgenin sahip olduğu tüm unsurlarla diğer ülkelerden veya bölgelerden ayrılmasını ve bu ayrılma sonucunda ortaya çıkan farklılığın ifade edilmesinde kullanılan kavramdır. Bu kavram bölgeye bir kimlik kazandırmasının yanı sıra bölgede sürdürülebilirliğin devamlılığını da sağlamaktadır. Farklı kültürlerin özelliklerini tanımak isteyen ve yenilik arayışı içerisinde olan kişilerin öğrenmeye karşı olan bu duyarlılıkları kültür turizmi kavramının ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır (Özlem, 2008, s. 154). Turizmi etkileyen olumsuz koşulların ortadan kaldırılması ve turizmin ilerlemesinde gerekli olan olumlu tüm özelliklerin ortaya çıkarılması ülkelerin başlıca hedefi haline gelmiştir. Bölgelerin tarihi ve doğal yapısının kullanılması ve aktarılmasındaki en önemli faktör "sürdürülebilir turizm" kavramının daha fazla kullanılmasını gerekli kılmaktadır (Çeçen, 1996, s. 11). Turizmdeki sürdürülebilirliğin gerçekleşmesi için geleneksel ve özgün değerlerin korunması ve yerel bilincin oluşması gerekmektedir. Yerel halk ile yapılan ortak çalışmalar bu süreçte büyük önem taşımaktadır. Bir bölgenin turizm için çekici unsurları resim, müzik, dans, endüstri, el sanatları, iş, tarım, eğitim, dil, bilim, yönetim, mutfak ve tarih olarak listelenmiştir.

Ananymus (2005, s. 34- 41)' da bu özelliklere ek olarak şehrin fiziki özellikleri, mimari eserleri ve yerel halkı da eklemiştir. Çalışmanın konusunu Somut olmayan kültürel miras kavramı oluşturmaktadır. Manevi yönden bir toplumu oluşturan temelde küçük ancak işlevi açısından büyük öneme sahip olan Somut olmayan kültürel değerleri; ninni, masal, efsane gibi sözlü edebi türler, geleneksel dans, halaylar, kıyafetlerimiz, yerel yiyecekler ve içecekler oluşturur (Özbağ, 2010: s. 10). Somut olmayan kültürel miras unsurları; devlet tarafından teşvik edici faaliyetlerle içerisinde bulunduğu topluma geçmişi hakkında bilgiler sunmaktadır ve bununla birlikte diğer ülkelerden de hareketliliği sağlayarak turizme katkı sağlamaktadır. Güvenç'e (1991, s. 56) göre Somut Kültürel Miras ve Somut Olmayan Kültürel Miras değerlerinin koruma altına alınması ve bu değerlerin daha sonra gelecek olan kuşaklara aktarılması ve güncelliğinin korunması için reklam ve tanıtım en büyük paya sahip olmuştur. 2003 yılında Paris'te imzalanan sözleşmeyle birlikte Somut Olmayan Kültürel Mirasın kısaltması olarak (SOKÜM) kullanılmaya başlanmıştır.

Devletler arasında karşılıklı anlaşmalarla birlikte kabul edilen Somut Olmayan Kültürel Miras kavramı genişletilerek; el sanatları, şölenler ve evrenle ilgili her şey uygulamanın kapsamı içerisinde yer almıştır (Ar, 2013, s. 45-56). Somut olmayan kültürel mirasın karşı karşıya kaldığı en büyük sorun ise gelecek nesillere aktarılmasında yaşanan zorluklar ve evrensel gelişmelere bağlı olarak toplumların önceliklerinin değişmesi, gelecekte bu mirası kendinden sonraki nesle aktaracak genç nesillerin yaşam trendlerinin değişmesi ve kültürel unsurlara karşı verdikleri önemin diğer nesillere oranla geride kalması örnek olarak gösterilebilir (Nuryanti, 1996, s. 23-28). Bu süreçte en faydalı yaklaşım ise yerel halkın kültürel miras hakkında bilinçlenmesi, eğitilmesi, organizasyonlara katılımının teşvik edilmesi vb. gerekli olan eğitsel faaliyetlere katılımını sağlayacak çalışmalara hız verilmesi ve teşvik edici aktiviteler ön plana çıkarılmalıdır. Sivil toplum kuruluşları, turizm acenteleri ve sektörün önde gelen kamu kurum ve kuruluşlarıyla ortak çalışmalar sonucunda gençler cazibe noktalarına çekilmelidir ve kültürel ve tarihi noktaların tanıtımı yapılmalıdır (UNESCO, 2003, s. 12). Ülkemiz "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesine" 2006 yılı içerisinde katılmıştır. Somut Olmayan Kültürel Miras Alanları: gelenek, görenek ve anlatımlar, bölgenin gösteri sanatlarıyla ilgili ritüelleri, toplumsal uygulamalar ve ritüeller, doğanın ve evrenin işleyişine yönelik uygulamalar olmak üzere sınıflandırılmıştır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2013, s. 16). Somut Olmayan Kültürel Miras Sözleşmesinde envanter işlemlerinin gerçekleşmesinde; insan yaratıcılığının ön plana çıkarılması kültürel ve toplumsal etkileşimler sonucunda ortaya çıkan geleneklerin içinde bulunduğu kökeni, grup veya bireyi temsil etme gücü ve kaybolma riski olarak sınıflandırılmaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2013, s. 22). Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi (2003, s: 19), Dijital Mirası Koruma Sözleşmesi (2003, s. 18) ve Avrupa Konseyi Toplum için Kültürel Mirasın Değeri Çerçeve Sözleşmesi (2005, s. 23) gibi uluslararası metinlerin ülkeye kazandırılması sürdürülebilirlik kavramının gelişmesine katkı sağlamaktadır (Fairclough, 2012, s. 38). Somut Olmayan Kültürel Miras incelendiğinde kalkınma ve gelişim stratejilerinin ortaya çıkmasında genele yayılan yaklaşımların tehditlerinden korunması gerekmektedir. Miras kavramı ilk olarak ortaya çıktığında anlamsal tipleştirme ile tarif edilmiştir. 20. yüzyılın sonlarına yaklaşıldığında tarihi ve kültürel alanların yerine de kullanılan ve evrensel bir değer kazanan bir genelleştirmeye sahip olmuştur.

Bunun sonucunda kültürün korunması ve gelecek nesillere aktarılmasında dinamiklik ve durağanlık unsurlarıyla birleşerek şekillenmiştir. (Basat, 2013, s. 62). Somut kültürel mirasın sabit unsurlarına ve mekanlarına kültürün dinamizmi şekil vermektedir (Türkyılmaz, 2013, s. 42). Kültürel miras; somut kültürel miras ve somut olamayan kültürel miras unsurlarının bütünleyicisidir. Yani; somut kültürel miras ve somut olmayan kültürel miras birbirinin tamamlayıcısı ve devamlılığını sağlamaktadır (Altman, 1977, s. 187). Bir unsurun kültürel miras statüsünü kazanmasında birçok faktör etkili olmuştur (Skounti, 2009, s. 138). Bu faktörler; kültürel unsurların gelecek nesillere aktarılmasında kullanılan değerler, kimlik, toplum aidiyeti ve kolektif bellek olarak karşımıza çıkmaktadır. Ülkeler turizm pazarındaki gelişim ve yenilikler uyum sağlamak için yerel ve kültürel değerlerini daha fazla kullanmaya başlamıştır (Çapar ve Yenipınar, 2016, s. 107). Tarihi ve kültürel süreç içerisinde somut olmayan kültürel mirasın tanıtımı, bilgi akışı ile tecrübenin kazanılmasında etkin rol oynayan turizm olgusunda talebin artması ve ekonomiye gereken katkısının sağlanması için ülkelerin kültürel miras unsurlarını turistik ürün haline getirmesi gerekmektedir (Gülcan, 2010, s. 102).

2. KÜLTÜR TURİZMİ

2.1. Kültür Kavramı ve Tanımı

Kültür sözcüğü Latince kökeni olan "colere" fiilinden türemiştir. Kelime anlamı olarak toprağı işlemek, tarlayı sürmek ve ekip- biçmek anlamında kullanımı yaygındır. Önemli düşünürlerden biri olan Voltaire kültürü, zekâ, zekanın geliştirilmesi ve zekanın yüceltilmesi olarak kullanmıştır (Güvenç, 1974, s. 96). 19. Yüzyıl ve Aydınlanma Dönemine bakıldığında kültür daha çok uygarlık ve medeniyet kavramları ile özdeşleşmiştir. Kültür, insanın özüne ait olan bilgi, inanç, tutum ve davranışların bütününü temsil etmektedir ve bu bütünün oluşturduğu parçaları ifade eden maddi ve manevi yaratımların tümüdür (TDK, 18 Aralık 2019, s. 44). Toplumsallaşmanın en büyük belirleyicisi olan dil, beraberinde gelenek, geleneklerin oluşturduğu düşünce, düşüncelerin oluşturduğu semboller, sembollerin oluşturduğu yasalar, yasaların oluşturduğu kurallar, kuralların oluşturduğu ahlak, ahlakın oluşturduğu kuramlar ve teknoloji ve sanayinin gelişimine paralel olarak gelişen aletler, makineler gibi her tür maddi ve manevi unsurlar topluluğu "kültür" olarak tanımlanmaktadır (Oğuz ve Öcal, 2013, s. 21). Bu tanımdan hareketle kültür bir arada yaşayan insan topluluklarının oluşturduğu kurum ve değerler olarak tanımlanabilmektedir. En kısa tanımıyla bir toplumun yaşayış tarzıdır (Turan, 1994, s. 36). Diğer bir ifade ile toplumda bulunmayan ama toplum tarafından oluşturulan değerler bütünüdür. Taylor ise kültürü; insanoğlunun öğrendiği beceri ve alışkanlıkları içeren karmaşık bir yapı olarak tanımlamaktadır. Nermi Uygur ise kültürü doğanın insanlaştırılması olarak ifade etmektedir (Uygur, 1984, s. 77). Kültür, toplulukların, halkın ya da ulusların tutum ve değer bütünlüğünü oluşturan zihinsel, sanatsal, duygusal ve felsefi varlıkları karşılamaktadır. Felsefi olarak baktığımızda ilk olarak J.G. Herder tarafından kullanılmıştır. Herder kültürü, çoğul kavramıyla ifade etmiştir ve toplumu diğer toplumlardan ayıran tüm değişkenler olarak ifade etmiştir (Özlem, 2000, s. 13-16). UNESCO tarafından oluşturulan tanımda ise; kültür bir toplumu ya da toplumu oluşturan manevi, duygusal, düşünsel, gelenek, görenek ve ahlaki süreçlerin ifade edilmesinde kullanılan bir olgudur (UNESCO, 1982, s. 14). Kültür ile ilgili olarak iki nokta ön plana çıkmaktadır; insanın dünyaya geldiği ve gelişimini devam ettirdiği ulusal kültür ortamının etkisinde olabileceği gibi evrensel kültürün de etkisinde kalabilmektedir (Özlem, 2000, s. 15).

Bauman ise kültürü; insani bir eylem alanı olarak tanımlamaktadır. Bu tanım üzerinden yola çıkılarak insan yaşayış biçimleri ve üretime atıf yapıldığı ifade edilmektedir. Köktürk (2006, s. 45) ise kültürü; doğada halihazırda bulunmayan, insanın doğayı şekillendirme süreci olarak tanımlamaktadır. Eagleton (2005, s. 55) ise kültürü, genlerden aktarılmayan, sonradan oluşan duyuş, yaşayış ve düşünüş biçimi olarak tanımlamaktadır. Günümüze gelindiğinde ise kültür kelimesinin iki farklı kullanım şekli mevcuttur: İnsan gruplarının dinsel, tarihi ve estetik gelişimini tanımlamak ve zihinsel, sanatsal ve kültürel etkinliklerde sürdürülebilirliğin sağlanması ve bunların ürünlerine sahip çıkmak olarak sınıflandırılmıştır (Smith, Kroeber ve Kluckhohn, 2001, s. 55-63). Kültür kavramı ile gelişim kavramı aynı anlamda değildir ve bazı konularda birbirinden soyut olmaktadır. Kültürün amacı yalnızca yeteneklerin geliştirilmesi değil aynı zamanda insan aklının da geliştirilmesidir. İnsan tarafından oluşturulan ve belli süreçlerle şekillenen kültür farklı bir olgudur. Yapılan araştırmalarda kültürün bir tanım içerisine sığmayacak kadar derin ve geniş boyutlara sahip olduğu ifade edilmektedir (Çeçen, 1984, s. 10). Williams (1997, s. 16), kültürü insan yaşamının vazgeçilmez unsuru olan sosyal, ekonomik ve siyasi alanların belirgin bir özelliği olarak değerlendirmektedir. Bu özelliğin var olmasıyla birlikte kültür toplumsal yaşamdaki değişimin izlemesinde yardımcı olmaktadır. Eliot ise kültürle ilgili tanımlama yaparken her zaman "yaşam tarzı" olarak bahsetmiştir (Eliot, 1962, s. 23). Ziya Gökalp, kültür kavramını "hars" kavramıyla ifade etmiştir. Hars kavramı ile milliliğe dikkat çekmiştir ve hars kavramının daha zengin bir hale gelmesi için medeniyet kavramına zengin bir şekilde atıfta bulunmuştur. Gökalp'e göre hars duyguları yükseldikçe medeniyette yükselmeye başlar (Gökalp, 1976, s. 25). Smith (2001) Kroeber ve Kluckhohn tarafından gerçekleştirilen çalışmada diğer tanımlamalardan farklı olarak dört yaklaşım ortaya çıkmıştır:

1. Betimsel tanımlar: Betimsel tanımlar kültürün, sosyal, tarihi, düşünsel ve ekonomik hayatın oluşmasında önemli bir yer tutmaktadır. Örneğin; Tylor (1871, s. 22) kültürün tanımı için "uygarlık" kelimesini kullanmıştır.

2. Tarihsel tanımlar: Kültür nesillere aktarılan ve ömür boyu kendini yenileyerek geliştiren süregelen bir miras olarak tanımlanmaktadır.

3. Kural belirten tanımlar: Kültür insan davranış ve tutumlarını belirleyen kurallardır.

4. Psikolojik unsurları belirten tanımlar: Kültür insanların iletişim devamlılığının sağlanmasında bir aracıdır, insanların öğrenme ve duygusal ihtiyaçlarını karşılamasında bir araçtır.

2.1.1. Kültürün Özellikleri

Antropologlar kültürü; sosyal bir miras olarak ifade etmektedirler. Kültür, içgüdüsel ve kalıtsal yollarla öğrenilen bir süreç değildir; insanlar doğumundan ölümüne kadar yaşamını sürdürdüğü çevrenin kazandırdığı alışkanlıklar sonucunda belli bir yaşayış tarzı benimsemeleri sonucunda ortaya çıkan kazanımlardır (Güvenç, 2000, s. 22). Kültür kavramı doğumla birlikte insanda bulunmaz ve bunun biyolojik herhangi bir aktarımı söz konusu değildir. Kültür konusunda ortaya çıkan koşullanma farkındalığı ile; birey içerisinde bulunduğu toplumda bilinçli veya bilinçsiz kültürleme yoluyla etkileşim sürecine girmektedir ve bunun gelecek kuşaklara aktarılmasında dolaylı veya dolaysız öğrenim yöntemleri kullanılmaktadır. Kültür biyolojik dürtülerimizin belli şekillerde ifade edilmesine yardımcı olmaktadır (Kozak, 2018, s. 26). Kültür, kuşaktan kuşağa aktarılan kurallar bütünüdür. İçerisinde bulunan toplumda; gözlem yapılarak, dinleyerek, konuşarak veya diğer insanlarla yoğun bir etkileşim içerisine girilerek tam bir öğrenme sağlanabilmektedir. Kültür "yığın" kavramıyla ifade edilebilmektedir yani; geçmişten günümüze kadar ulaşan tüm unsurlar birikerek bir yığın oluşturmaktadır. (Güvenç, 2000, s. 22). Kültür bir arada yaşayan toplumların topluluk halinde oluşturdukları bir olgudur. İnsanlar doğdukları andan itibaren gözlem yoluyla çevresine uyum sağlamaktadır. Konuşulan dil, nasıl konuşulması gerektiği, giyim kuşam alışkanlıkları ve din olgusu kişilerin çevrelerini gözlemlemesi sonucu ortaya çıkmaktadır. Kültür yeni keşifler ve gelişmelerle birlikte değişime uğrar ancak ilk özgünlüğünü koruyarak sadece yaşanılan koşulları kolaylaştıracak şekilde bir değişim gösterir (Turan 1990, s. 23 – 25). Güvenç (2002, s. 23), kültürün özelliklerini şöyle ifade etmektedir:

1. Kültür, öğrenilebilen ve sürekli gelişen davranış, tutum ve alışkanlıklardır. Kültür bu özelliğiyle eğitimi desteklemektedir ve belli yasaları da beraberinde getirmiştir.

2. Kültür için en önemli unsur dildir ve bununla birlikte nesiller boyu bir aktarım söz konusudur.

3. Kültürün toplumlara kattığı her olgu bölgeden bölgeye farklılık gösterir. Her toplumun düşünce ve değer yargıları birbirinden farklı özellikler taşımaktadır.

4. Kültür toplumsal unsurları iç içe yaşamaktadır bunun içerisine, bireysel tutum ve davranışlarda dahil edilmektedir.

5. Kültür, yaşamın ve toplumsal ihtiyaçların karşılanmasında köprü işlevi gören bir unsurdur.

6. Kültürün birleştirici özelliği olduğu kadar ayrıştırıcı özellikleri de vardır.

7. Kültür gerçeğin soyutlanması olarak tanımlanabilmektedir. Kültürün diğer özellikleri olarak, değişken yapısı, toplumsallığı, öğrenilir olması, belli bir tecrübenin birikimi olarak sınıflandırılır (Gürçayır ve Selcan, 2011, s. 23). Kültürün özelliklerin incelenmesi sürecinde; maddi ve manevi unsurlar büyük önem taşımaktadır. İnsan doğduğu günden itibaren bir kültür yaratır ve daha sonra ortaya çıkan kültür insanı şekillendirmeye başlar (Akcaoğlu, 2017, s. 18).

2.1.2. Somut Kültürel Miras

Somut kültürel miraslar; arkeolojik sit ve alanlar, kültürel obje ve nesne, kültürel manzaralar, tarihi alan veya bölgeden oluşan taşınır kültürel miras ve taşınmaz kültürel miras gibi tüm değerleri içerisinde taşıyan kültürel unsurlardır (McKercher ve Cros, 2002: s. 33). Somut olan kültürel miras kavramı içerisinde, tarihi alanlar, abideler ve insan ürünü olan yapılar ve eşyaları içeren ve nesilden nesile aktarmak için korunması ve güvence altına alınması gereken varlıklardır (Can, 2009, s. 77). Somut kültürel miras, taşınır kültürel miras ve taşınmaz kültürel miras unsurlarını taşımaktadır. 23 Ekim 2004 yılında Japonya'da düzenlenen "Somut ve Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Uluslararası Konferansında; Somut Olmayan Kültürel Mirasın korunmasına değinilmektedir. Anıtların, Tarihi şehirlerin ve Kültürel unsurların korunmasında Somut Kültürel Miras kavramının bu alanların restorasyon, geleceğe bırakma ve kataloglamanın rahat bir şekilde sağlanması için UNESCO tarafından süreç hızlanmıştır (UNESCO, 2017, s. 99).

Somut Kültürel Miras uzun süren üretimlerden oluşmaktadır. Somut Olmayan Kültürel Mirasın korunmasında üç önemli unsur vardır: İlk olarak; Somut Kültürel Mirasın daha geniş bağlamlarla korunması gerekmektedir. Dini anıtlar ve tarihi sit alanları toplumun ilgisine daha fazla ihtiyaç duyduğu için ruhsal ve politik değerler açısından değerlendirilmesi sağlanmalıdır. İkinci madde olarak; Somut Kültürel Miras arşivler, tarih envanterleri, ses sistemleri, filmler ve müzeler aracılığıyla somut bir özellik kazanmaktadır. Üçüncü madde olarak; bilgi ve becerilerin aktarılmasında uygulayıcı politikalar oldukça önemlidir.

Yaşayan Ulusal İnsan Hazinelerinin Korunması değer ve ustalıkların gelecek nesillere aktarılmasında önemli bir rol model olabilmektedir (Boucheanaki, 2009, s. 5). Somut kültürel mirasın korunmasında kültür ve tarihi oluşturan insanların temel unsur olarak ele alınması gerekmektedir. İnsan kavramı hem Somut Kültürel Mirasın hem de maddi kültürün temelini oluşturmaktadır. Somut Kültürel Mirasın değerlendirilmesinde "bağlam" kavramı oldukça önemlidir. Bağlam sonucunda Somut Kültürel Mirasın dinamiklerinin zaman içerisindeki değişimi ve dönüşüm süreçleri ayrıntılı bir şekilde incelenebilmektedir. Bu incelemeler sonucunda; kültür kavramının sadece "köy" olgusu içerisinde meydana gelmediğini aksine bu tür oluşmaların "kent" yaşamının gelişimine paralel olarak ilerlediği gözlemlenmektedir (Kurin, 2004, s. 64).

Kültürel Miras kavramı ele alındığında; gelenekler, el işçilikleri, gösteri sanatları, toplumsal ritüeller ve evren hakkında yapılan ritüeller olmak üzere çeşitlere ayrılmaktadır. Kültürel Miras kavramının korunmasıyla ilgili sözleşmeler genellikle: kültürel mirasa saygı gösterilmesi ve korunması, ulusal ve uluslararası olmak üzere kültürel miras hakkında bilinçlenmenin sağlanması, ulusal ve uluslararası olmak üzere iş birliklerinin ve yardımlaşmanın sağlanması ve kültürel mirasın korunması için her türlü önlemin alınmasını zorunlu kılmaktadır (Araştırma ve Geliştirme Eğitim Müdürlüğü, 2014). Kültürel miras kavramı taşınır kültürel miras ve taşınmaz kültürel miras olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Taşınır kültürel miras; organik ve inorganik miras olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır. Ülkelerin sınıflandırmalarına bağlı olarak bu sınıflandırmalar farklılıklar göstermektedir. 4 unsur kendi içerisinde kültürel unsur değerini almıştır ve 2013 yılında oluşturulan kanunla koruma altına alınarak, gelecek nesillere aktarımı sağlanmıştır.

2.1.2.1. Taşınır Kültürel Miras

Jeolojik zaman, tarihi ve tarih öncesi dönemlere ait olan, jeoloji, antropoloji, arkeoloji, tarım ve sanat tarihi açısından önemli bir değer olan belgelerin ve yaşadıkları dönemin sosyal, ekonomik, kültürel, dini ve teknik özellikleri ile dönemin her türlü unsurunu yansıtan ve tabiat varlığı olarak nitelendirilen her şeye taşınır kültür varlığı ismi verilmektedir (UNESCO Intangible Cultural Heritage, 3 Aralık 2017).

2.1.2.2. Organik Kültürel Miras

İnsan, bitki ve hayvan kaynaklı olan maddelerdir. Bunun içerisinde; insan iskeletleri, bitki ve hayvan fosilleri, süs eşyası olarak kullanılmak üzere hazırlanan yumurta kabukları, deriden ve yünden yapılmış kıyafetler, çiçek dallarından elde edilen sepetler, ahşaptan yapılan silah, heykel ve mobilyalar örnek olarak gösterebilmektedir (Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü, 4 Kasım 2015).

2.1.2.3. İnorganik Kültürel Miras

İnorganik maddeler genellikle cam, taş, toprak ve metalden oluşmaktadır. Heykel ve heykelcilik, taştan yapılmış süs eşyaları, mutfak ve sofra araçları, at ve araba aksamları, bıçak, çekiç ve baltalar örnek olarak gösterebilmektedir (Akyol, 2013, s. 87).

2.1.2.4. Taşınmaz Kültürel Miras

Anıt, külliye ve sit alanları gibi taşınma imkânı bulunmayan kültürel kaynakları ifade etmektedir. Taşınmaz kültürel miras unsurları; mezarlıklar, sivil mimari, dini mimari, askeri mimari, endüstriyel mimari, mağaralar, kitabeler, sandukalar, fresklerden oluşmaktadır. Kültür Varlıkları ile ilgili gerekli koruma ve denetim işlerini yürüten kurum Kültür Bakanlığı'na bağlı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'dür. Kültür Varlıklarının korunması ile ilgili tüm işlemler Anayasanın 63. maddesine ek olarak çıkarılan 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu çerçevesinde gerçekleştirilmektedir (Karabaşa, 2009, s. 101- 102). Taşınmaz kültürel miras unsurları arkeolojik kazılarla gün yüzüne çıkarılmaktadır ve devlet korumasına alınmaktadır.

2.1.3. Somut Olmayan Kültürel Miras

1980'li yılların başlarında ortaya çıkan ve bununla birlikte tüm dünyayı etkileyen küreselleşme kavramı beraberinde siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel olmak üzere birçok sorunu da beraberinde getirmiştir. Küreselleşme tüm alanlarda kendini göstermesinin yanında özellikle kültürel değerlerin ulusal sınırları aşarak evrensel olarak yayılmaya başladığı gözlemlenmektedir. Olumlu ve olumsuz pek çok sorunu da beraberinde getiren bu süreç karşısında durulması mümkün değildir (Tekerek, 2004, s. 2). Bunun için yapılması gereken olumsuz sonuçlarının en aza indirilmesine çalışılması olacaktır. Küreselleşme sürecinde kültür ve kültürel miras kavramları doğrudan etkilendiği için bu iki unsurun korunması amacıyla gerekli önem ve çabanın gösterilmesi gerekmektedir. Kültür, bir milletin sahip olduğu tüm değerleri diğer milletlerden ayıran yaşam biçimleri ve milletin kendine özgü olan değerleridir (Ergin, 1986, s. 31-37). Bilgiyi sanatı, tarih, edebiyat, ahlak, örf ve adetleri, kısacası; insanın içinde yaşadığı toplumdan edindiği yetenek ve alışkanlıkları içeren, geçmişte birçok unsurdan etkilenerek günümüze ulaşan maddi ve manevi değerler bütünü olarak ifade edilen kültür, millet kavramının temel yapılarından biridir (Kafesoğlu, 1992, s. 15). Bu değerler gelecek kuşaklara o zamanın niteliklerine uygun şekilde aktarılmadığında "kültür" olma özelliği kazanamamaktadır (Kolaç, 2009, s. 20). Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO) kültürel mirasın önemine sürekli dikkat çekmektedir ve korunması yönünde önemli çalışmalar yapmaktadır. Doğal ve Kültürel Dünya Mirasının Korunması Sözleşmesi 1972 yılında kabul edilmiştir ve kültürel mirasın korunması açısından atılan ilk somut adımdır.

UNESCO 1989 yılında "Geleneksel ve Popüler Kültürün Korunması Tavsiye Kararı" adı altında maddi ve manevi kültür unsurlarını koruma ve güvence altına almıştır. 1996 yılından başlayarak 2000 yılına kadar devam eden seminer ve konferanslarla kültürel mirasa karşı duyarlılık arttırılmaya çalışılmıştır. 2003 yılında UNESCO 32. Genel Konferansında Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi imzalanmıştır; maddi ve manevi kültür varlıkları yasalarla güvence altına alınmıştır (Kolaç, 2009, s. 66). Konferans sonucunda, evrensel kültürel miras kavramı ortaya çıkmıştır ve dünyanın neresinde olursa olsun geçmişin izlerini taşıyan ve geleceğe yön veren unsurlar güvence altına alınmıştır. Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi evrensel bir özellik taşımaktadır.

Somut kültürel miras ve somut olmayan kültürel mirası korumak için tüm insanların ve milletlerin kültürel mirasına saygı ve hoşgörü göstermek; bu değerlerin öneminin ulusal ve uluslararası düzeyde bilinirliğinin sağlaması ve buna yönelik duyarlılığın artırılması ve toplumlar arasında karşılıklı değerbilirlik kavramının oluşturulması, bununla ilgili evrensel boyutta işbirliği ve yardımlaşmanın sağlanması" gibi amaçların gerçekleşmesine öncülük etmektedir (Kolaç, 2009, s. 67). Somut Olmayan Kültürel Miras sözlü anlatımlar, geleneksel el sanatları, gösteri sanatları, gastronomik unsurlar, dil, toplumsal uygulamalar, doğa ve evrenle ilgili bilgi ve uygulamalar gibi başlıklardan oluşmuştur. UNESCO Sözleşmesinin 2. maddesinde; "toplulukların veya bireylerin, kendilerine ait olan bir değerin bir parçası olarak ifade ettikleri ritüeller, temsiller, anlatılar, bilgi ve beceriler, bu unsurların oluşumunu sağlayan araç ve gereçler ve bu değerlerin oluştuğu kültürel mekânlardır" şeklinde tanımlanmıştır ve bu kavram halk kültürü ile ilgili olan çalışmalara yeni bir bakış açısı getirmiştir (UNESCO, 2018, s. 88). Somut Olmayan Kültürel Miras, "nesilden nesile aktarılan; bireylerin ve toplulukların çevre, doğa, kültür ve tarih gibi değerleriyle ve bu değerlerle olan etkileşimlerine bağlı olarak oluşan süreklilik, kimlik ve devamlılık duygusu kazandıran bunun sonucunda kültürel çeşitlilik ve insan yaratıcılığı ile ilgili tüm süreçleri kapsamı altına almaktadır. (Oğuz 2009, s. 167). Somut Olmayan Kültürel Miras; sözlü gelenekler ve anlatımlar, gösteri sanatları, toplumsal ritüeller, doğa ve evrenle ilgili ritüeller ve el sanatları olarak bölümlere ayrılmıştır.

1. Tespit: Sözleşme'nin 11. Maddesinde Somut Olmayan Kültürel Miras ile ilgili öne çıkan en önemli husus kültürel unsurların kimlik tespitinin yapılması ve bununla ilgili; gruplarla, topluluklarla ve kuruluşlarla ortak çalışma yapılmalıdır.

2. Kayıt: Kayıt işlemleri için geçmişte bulunan defterlerin yanında elektronik ortamlarda kullanılmaktadır. Sözleşmenin 13. Maddesi gereği görünürlük ve farkındalık yaratması hususu önceliklidir. Taraf devletler envanterlerini kendi durumlarına uygun şekilde oluşturmakta serbestlik ilkesinden faydalanmaktadır (Karabaşa, 2009, s. 102- 103). Günlük olarak kullanılan sanat objeleri, peyzaj unsurları ve mimarisi somut kültürel mirasa örnek olabileceği gibi dil, dans, müzik, tiyatro ve halk ritüelleri de Somut Olmayan Kültürel Miras kapsamına dahil edilmiştir ve insanlık yararına olan unsurlar olarak günümüze kadar ulaşmıştır. Kültürel miras yenilemez bir kaynak olduğu ve tekrar yaratılamayacağı için korunmalıdır.

UNESCO Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunmasına dair sözleşmeyle, üye olan devletlere kültürel miras varlıklarını koruma hakkı getirmiştir. Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi ile bir toplumun kimliğini yansıtan ve bir parçası olarak kabul görülen, kuşaktan kuşağa aktarılan ve koruma için gerekli yol, yöntem ve imkanların tanımlanması ifade edilmektedir. Somut Olmayan Kültürel Miras Sözleşmesi bir kılavuz niteliğindedir ve uluslararası bir metindir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2014, s. 13-15).

2.1.3.1. Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi

Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilatı (UNESCO) 1946 yılında kurulmuştur ve kültürel mirasın korunmasını ve sürdürülebilirliğini temel ilke olarak benimsemiştir. 1972 yılında Türkiye'nin de içerisinde bulunduğu 20 ülke ortak bildiri ile "Dünya Kültürel ve Doğal Mirasın Korunması Sözleşmesi" imzalanmıştır. 17 Ekim 2003 yılında Paris'te gerçekleştirilen UNESCO 32. Genel Konferansı'nda "Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi kabul edilmiştir. Sözleşme 19 Ocak 2006 yılında Meclis tarafından kabul edilmesinin ardından Türkiye, Somut Olmayan Kültürel Miras Sözleşmesine, 27 Mart 2006 tarihinde katılmıştır (Oğuz, vd. 2012, s. 51-52). Somut Olmayan Kültürel Miras ülkemizde Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından gerçekleştirilmektedir. Somut Olmayan Kültürel Miras çalışmalarının yürütülmesinde üniversiteler, araştırma merkezleri, müzeler, Sivil Toplum Kuruluşları ve Uzmanlar Komisyonu ile her ay toplanarak çalışmalarını yürütmektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesinin gerekleri doğrultusunda faaliyetlerine başlamıştır (Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü, 4 Kasım 2014). Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesinin amaçları aşağıda sıralanmıştır:

- Somut Olmayan Kültürel Mirasın korunması ve güvence altına alınması,
- Somut Olmayan Kültürel Mirasın taşıyıcısı olan toplumların ve bireylerin kültürel mirasına saygı göstermek ve zarar verilmesinin önüne geçmek,
- Somut Olmayan Kültürel Mirasın önemi konusunda ulusal ve uluslararası düzeyde farkındalık oluşturmak (Kültür ve Turizm Bakanlığı 2011, s. 11). Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi, bir toplumun kültürel kimliğinin bir parçası olan, nesilden nesile ulaşmasını sağlamak olarak tanımlamaktadır.

Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi, ülkeler için bir kılavuz niteliğinde olan uluslararası bir bildiridir ve Somut Olmayan Kültürel Mirasın korunması temel ilke olarak benimsemektedir. Somut olmayan kültürel miras insanları birbirine yakınlaştırır ve kültürel değiş-tokuşu sağlamaktadır. Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesinde ilgili olan alanlarda kültürel mirasın araştırılması, arşiv ve belge merkezlerinin oluşturulması ile, müzelerinin kurulması ve geliştirilmesini, kuşaklar arası çatışmaları gidermek için eğitim seviyesi fark etmeksizin öğretim kurumlarında ders olarak verilmektedir. Somut Olmayan Kültürel Mirasın korunması sözleşmesi ile; kimlik saptanması, belgelerin korunması, kültürel, tarihi unsurlar üzerinde; araştırma, geliştirme ve muhafazanın sağlanmasında ve tüm bu süreçlerde eğitim yoluyla kuşaktan kuşağa aktarılmasının yanında kültürel canlılığın sağlanmasına katkı sağlanmaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı 2014, s. 13-15).

Somut Olmayan Kültürel Mirası Koruma Çalışmaları Sözleşmenin 2. Maddesine göre koruma terimi ile kültürel mirasın sürekliliğinin güvence altına alınması anlamına gelmektedir ve bu kavram ile; kimlik belirlenmesi, belge ve arşivlemenin oluşturulması, muhafaza, koruma, güvenlik, araştırma ve geliştirme veya eğitim aracılığıyla kuşaktan kuşağa aktarılan yöntemleri kapsamaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı 2013, s. 44). Bu nedenle, evrensel olarak bölge ayrımı olmaksızın Somut Olmayan Kültürel Miras varlığı envanterinin oluşturulması gerekmektedir. Hazırlanacak envanterler için herhangi bir standart belirtilmemiş, her üye devletin kendi kural maddelerine uygun Somut Olmayan Kültürel Miras unsurlarını kapsayan envanter sistemini oluşturulması öngörülmüştür (Kültür ve Turizm Bakanlığı 2013, s. 15). Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi kapsamında Türkiye'de Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından STK, akademisyenleri tarafından Ulusal Envanter hazırlanmıştır (Oğuz vd., 2013, s. 6). Ülkemizde envanter çalışmaları, Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü tarafından oluşturulan İl Kültür ve Turizm Müdürlüklerinin öncülüğünde oluşturulan il tespit komisyonları aracılığıyla faaliyetlerini sürdürmektedir. Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesinin Uygulanması Ulusal ve Uluslararası düzey olmak üzere iki şekilde yapılmaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı 2011, s. 6-19).

Ulusal Düzeyde Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması ile ilgili iki envanterden oluşmaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı 2011, s. 6). Türkiye Ulusal Envanteri Yaşayan İnsan Hazineleri; Somut Olmayan Kültürel Mirasın aksayan yönlerini düzeltmek ve yorumlamak için gerekli bilgi ve beceriye sahip olan kişileri ifade etmektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2013, s. 129). Bunun sonucunda bu konuda tecrübeli ve yetkin kişiler tespit edilerek Uzmanlar Komisyonuna "Yaşayan İnsan Hazinesi" olarak sunulmaktadır. Somut Olmayan Kültürel Miras Danışma Meclisi taraf olan 18 devlet tarafından 4 yıllık bir süre için seçilmektedir. Danışma Meclisi; Sözleşmenin gereklerini yerine getirmek ve amaçlarının dışına çıkılmasını engellemek, kültürel mirasın korunmasının teşvik edilmesi ve bu konuda aydınlatıcı bildiriler sunulması, kültürel mirasın tüm ülkelerde eşit ve adaletli gelişiminin sağlaması için gerekli fon kaynaklarının teşvik edilmesi gibi görevleri yerine getirmektedir. Danışma Meclisi bu amaçlar sonucuna gerekli raporlandırma işlemlerini gerçekleştirir ve kurula sunar. Ortak bir oylama kararı alınmadığında özel bir kurul kurulabilmektedir. Bir kişinin Yaşayan İnsan Hazinesi unvanını alması için (Kültür ve Turizm Bakanlığı 2013, s. 129);

- Ustalığını en az 10 yıldır yapması gerekir,
- Sanatına en alttan başlaması ve usta-çırak ilişkisi ile öğrenmiş olması gerekmektedir,
- Bilgi ve becerini pratiğe dökmedeki ustalığı,
- Konusunda yetkin bilgi birikimine sahip olması,
- Kişinin kendini bu işe adaması,
- Kişinin bilgi ve becerilerini geliştirme yeteneği ve kapasitesine sahip olması gerekmektedir. Uzmanlar Komisyonu yılda iki kez toplanmaktadır ve önerilen adayları değerlendirerek gerekli şartları sağlayan adayların Yaşayan İnsan Hazinesi ilan edilmesi ile ilgili olumlu veya olumsuz yönde karar vermektedir. Taraf devletlerin Sözleşmenin hedeflerine uygun olarak kültürel unsuru seçmelidir. Somut Olmayan Kültürel Mirasın korunmasına yönelik ulusal ve bölgesel olmak üzere proje ve faaliyetlerin devlet teşvikleriyle desteklenmesi gerekmektedir.

2018 yılında taraf devletler tarafından Somut Olmayan Kültürel Miras alanında UNESCO'ya 10 farklı proje ve program sunmuştur ve bu kapsamda 9 kültürel unsur kabul edilmiştir. Beklemede olan 90 adet kültürel unsur bulunmaktadır ve tescil aşamasında olan 80 kültürel miras unsuru bulunmaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2013, s. 22). Ümmü Balyemez (Eşme Kilimi Dokumacılığı), Orhun Güven (Ağaç Aşılama), Fidan Atmaca (Damat Bebeği Yapımı), Subhi Hindi Yerli (Telkari Sanatı), Hikmet Barurçugil (Ebru Sanatı), Ali Rıza Ezgi (Aşıklık Geleneği), Halime Özke (Sipsi Yapımı), Hasan Büyükaşık (İpek Böcekçiliği), Hasan Sancak (Kemençe Yapımı), İsmail Bütün (Çanakkale Seramiği), Adem Göçer (Abdallık Geleneği), Hamza Üstünkaya (Çini Sanatı), Mehmet Bedel (Sipsi Yapımı), Maksut Koca (Aşıklık Geleneği), Mahmut Efeoğlu (Alem Ustalığı), Neşet Ertaş (Halk Ozanı), Mahmut Sür (Nazar Boncuğu Yapımı) Yaşayan İnsan Hazinelerinin kıymetli isimleridir.

2.1.3.2. Uluslararası Düzeyde Somut Olmayan Kültürel Miras Koruma Çalışmaları

İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirasının Temsili Listesi; Somut Olmayan Kültürel Mirası önemi konusunda bilinçlenmeyi ve farkındalığı sağlamak ve kültürel çeşitliliğe ve bu varlıkların oluştuğu bölgeye saygı içinde davranmayı desteklemek için anlaşmada imzası bulunan devletler tarafından Somut Olmayan Kültürel Mirasının temsili bir örneği hazırlanmaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı 2013, s. 21). Her ülke çalışmalarına bireysel olarak devam etmektedir ancak etkileşimin olduğu yerlerde ikili ilişkiler kullanılarak ortak çalışmalar yürütülmektedir (Çelepi, 2016, s. 15- 35). İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirasının Temsili Listesine bulunan varlıklar: Meddahlık (2003), Mevlevi Sema Törenleri (2005), Aşıklık (2009), Karagöz (2009), Nevruz (2009), Geleneksel Sohbet Toplantıları (2010), Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali (2010) olarak kayıtlara geçmiştir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2018, s. 55). Listeye Geleneksel Türk Okçuluğu (2019), Minyatür Sanatı (2020), Geleneksel Zekâ ve Strateji Oyunu (2020), Hüsn-i Hat İslam Sanatında Geleneksel Güzel Yazı (2021) yılında listeye dahil edilmiştir (Bayoğlu, 2014, s. 170). 2008 yılında İstanbul'da gerçekleştirilen Üçüncü Olağan Kongresinde Başyapıtlar 16. Madde dahilinde Somut Olmayan Kültürel Miras Temsili Listesine dahil edilmesiyle netlik kazanmıştır. Aralık 2020 yılında Türkiye'nin Somut Olmayan Kültürel Miras Listesine kayıtlı 21 adet unsuru bulunmaktadır (Göde ve Tatlıcan, 2016, s. 128).

UNESCO Uluslararası Somut Olmayan Kültürel Miras çalışmalarıyla farkındalık oluşturmak ve yaratıcılığın daha fazla gelişmesi için bir kılavuz niteliği taşımaktadır. Bu süreç sonucunda hedeflenen amaç küreselleşmenin sağlanmasıdır. Küreselleşme ile karma bir kültür oluşturulması amaçlanmaktadır (Oğuz, 2013, s. 49- 50).

2.1.3.3. Acil Koruma Gerektiren Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi

Ülkemiz kültürel ve tarihi değerlerine bakıldığında zengin bir varlık potansiyeline sahip olduğu için Somut Olmayan Kültürel Miras Envanterine kayıt hakkı bekleyen pek çok değer bulunmaktadır. Halihazırda 12 kültürel varlık Somut Olmayan Kültürel Miras Listesine milli unsur kapsamında kaydedilmiştir ve kaydedilmeyi bekleyen pek çok unsur da bulunmaktadır (Güneş, Gül ve Ulusoy, 2019, s. 11-14). Acil Koruma Gerektiren Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi kaybolmaya yüz tutmuş ve insanlar tarafından tahrip edilmiş veya edilmesi mümkün olan sürdürülebilirliği açısından büyük problemlerle karşı karşıya kalması muhtemel olan varlık unsurlarının kaydedildiği listedir ve evrensel bir özellik taşımaktadır (Gökmen, 2007, s. 58-59). 2010 yılından itibaren İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsili Listesi ve Acil Koruma Gerektiren Somut Olmayan Kültürel Miras Listesi olmak üzere iki grup halinde incelenmektedir. Bu iki unsur; ülkelerin ve toplumların kültürel unsurlarını canlı tutması ve bu unsurlarla farkındalık yaratmasına neden olan etmenlerdir (Özgüdenli ve Uzunağaç, 2014, s. 44- 72). Bu unsurların listeye alınmasındaki en önemli etmen bu varlıkların gelecek nesillere aktarılmasını sağlayacak bir eylem planının hazırlanması zorunlu kılmaktadır (Kültür ve Turizm Bakanlığı 2013: s. 22).

Tablo 1. Somut Olmayan Kültürel Miras İhtisas Komitesi

Kod	**Kültürel Unsur**	**Yıl /Tarih**
01.0001	Meddahlık Geleneği	2008
01.0002	Mevlevi Sema Törenleri	2008
01.0003	Aşıklık Geleneği	2009
01.0004	Karagöz ve Hacivat	2009
Kod	**Kültürel Unsur**	**Yıl/Tarih**
01.0005	Nevruz	2009
01.0006	Barana	2010
01.0007	Kırkpınar Yağlı Güreşleri	2010
01.0008	Alevi – Bektaşi Ritüeli	2010
01.0009	Geleneksel Tören Keşkeği	2011
01.0010	Mesir Macunu Festivali	2012
01.0011	Türk Kahvesi ve Geleneği	2013
01.0012	Hıdırellez	2017
01.0013	Ebru Sanatı	2020
Beklemede Olan	Nazar Boncuğu Geleneği	-
Beklemede Olan	Aşure Geleneği	-
Beklemede Olan	Sabontoy ve Tepreş	-
Beklemede Olan	Sarıkeçili ve Yayla Göçü	-
Beklemede Olan	Islık Dili	-

Tablo 1'in Devamı

Beklemede Olan	Taş İşlemeciliği Geleneği	-
Beklemede Olan	Ahilik	-
Beklemede Olan	Arguvan Türküleri	-
Beklemede Olan	Atma Türkü Geleneği	-
Beklemede Olan	Bıçakçılık Geleneği	-

Kaynak: www.ktb.gov.tr

Sözleşme İlke ve Hedeflerinin en iyi şekilde yansıtılması için ilke, amaç ve hedeflerin Somut Olmayan kültürel mirasın korunmasına ve güvence altına alınmasına yönelik çalışmaların UNESCO tarafından desteklenmesi gerekmektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı 2013, s. 22). Acil Koruma Gerektiren Somut Olmayan Kültürel Miras listesinde ülkemizin 12 adet milli unsuru yer almaktadır. Acil Koruma Gerektiren Somut Olmayan Kültürel Miras kavramı yok olma riskiyle karşı karşıya kalan unsurların kaydedildiği bölümdür. Listenin oluşması için bu unsurların gelecek nesillere ulaşmasını sağlayacak bir eylem planının hazırlanması gerekmektedir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2013, s. 22).

Bu eylem planı içeriği açısından topluma faydalı ve tüm kesimlere ulaşacak evrensel bir dile sahip olmak zorundadır. Acil Koruma Gerektiren Somut Olmayan Kültürel Miras değerlendirme aşamasında "Değerlendirme Organı" rol oynamaktadır (Çalış, 2010, s. 22). Yaşayan Ulusal İnsan Hazinelerinin kurulmasındaki amaç; Somut Olmayan Kültürel Miras unsurlarının tarihsel, sanatsal ve kültürel özelliklerinin kültürel değerler dikkate alınarak icra edilmesi ve yeniden yaratılması için gerekli olan bilgi ve becerilerin kazanılması ve korunmasını ifade etmektedir. (Pulhan, 2009, s. 123). Özellikle genç kuşaklara bilgi ve becerilerin aktarılmasında eğitim programlarının belirlenmesinde önem teşkil etmektedir. Yaşayan İnsan Hazineleri kavramının önemli bir eksikliği kapattığı söylenebilir: Yaşayan İnsan Hazineleri nesneye odaklanma, nesneyi oluşturan bilgi, deneyim ve yeteneğin korunmasını amaçlamaktadır.

Yaşayan İnsan Hazinelerinin korunmasın sürecinde özel bağışlar söz konusu olmaktadır. Bu da Somut Olmayan Kültürel Mirasın korunmasını ve geleceğe aktarılmasında önemli bir rol oynamaktadır (Oğuz, 2018b, s. 177). Yaşayan İnsan Hazinelerinin korunması sürecinde her devlet kendine özgü yöntemler geliştirmiştir ve bu yöntemlerin denetimi için gerekli mekanizma oluşturulmuştur (Oğuz, 2018b, s. 177). Yaşayan insan hazineleri icraları arasında; Mehter Geleneği, Minyatür Sanatı, Ahşap Oyuncak Yapımı, Kazaziye Uzmanlığı, Yemeni Yapım Ustalığı, Çömlek Ustalığı, Tahta Kaşık Yapım Ustalığı, Metal El İşçiliği, Ahşap Oyma Sanatı, Ehram Dokuma Ustalığı, Semer Ustası, Karabatak Dericilik Ustalığı, Islık Dili, Baston Yapımı Ustalığı, Klasik Kitap Sanatı gibi sanat dalları ustaları bulunmaktadır.

Tablo 2. Acil Koruma Gerektiren Somut Olmayan Kültürel Miras Örnek Listesi

ÜLKE	**UNSUR**	**YIL**
Azerbaycan	Karabağ At Binme Oyunu	2013
Vietnam	Xoan Şarkıcılığı	2011
Uganda	Empaako Geleneği	2014
Venezuella	Mapoya Sözlü Geleneği	2014
Birleşik Arap Emirlikleri	Geleneksel Dokumacılık	2011
Türkiye	Kuş Dili	2017
Portekiz	Çan Üretimi	2015
Peru	Harakmbut Duaları	2011
Letonya	Suiti Kültür Alanı	2009

Kaynak: (www.ktb.gov.tr)

Yukarıda verilen tabloda görüldüğü gibi Acil Koruma Gerektiren Somut Olmayan Kültürel Miras kavramı tüm ülkelerde bilinirliğini arttırmaya devam etmektedir.

Ülkemizde ise; Türk Kahvesi, Ahlat Taş İşçiliği, Sabantay, Sarıkıçililer, Kuş Dili, Ebru Sanatı ve Hıdırellez Acil Koruma Gerektiren Somut Olmayan Kültürel Miras Listesine Kayıt Kriterleri aşağıdaki başlıklar altında listelenmiştir:

- U.2: Somut Olmayan Kültürel Miras acil olarak koruma altına alınmalıdır. Zamanında uygulanmayan koruma kararları kültürel mirasa zarar vermektedir ve unsurların risk altına girmesine neden olur.

- U.3: Toplumun sahip olduğu kültürel unsurların, bir sonraki kuşağa aktarılması için bir koruma planı hazırlanmalıdır.

- U.4. Kültürel unsurların korunması yerel halk ile ortak çalışmanın ve bilgilendirme ile rızaları alınarak sağlanır.

Tablo 3: Yaşayan İnsan Hazineleri Ustaları ve Alanları

Mehmet GİRGİÇ	Keçe Ustası
Tahsin Kalender	Ahlat Yöresi Taş Ustası
Mahmur Sür	Nazar Boncuğu Ustası
İrfan Şahin	Kispet Ustası
Cemil Kızılkaya	Ahşap Baskı Yazma Ustası
Fuat Başar	Ebru Sanatçısı
Mehmet Gürsoy	Çini Ustası
Hasan Çelebi	Hat Sanatçısı

Kaynak: (www.unesco.gov.tr)

Yukarı tabloda verilen zanaat ve isim listesinde yer alan değerler günümüzde koruma altına alınmıştır ve ustaların yetiştirdikleri "çıraklar" sayesinde varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Yaşayan İnsan Hazineleri Mirasının gelişmesi bir toplumu oluşturan değerlere ölümsüzlük niteliği kazandırmaktadır.

2.1.3.3.1. Somut Olmayan Kültürel Miras Taşıyıcılarının Tespiti ve Kayıt İşlemlerine İlişkin Yönerge

Yönerge, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 2014 yılında 80021 sayılı kanunla yürürlüğe girmiştir. Yönerge 7 bölümden oluşmaktadır:

1. Amaç, kapsam ve tanımlar birinci bölümde yer almaktadır.

2. Somut Olmayan Kültürel Miras alanları ile ilgili bilgiler ikinci bölümde yer almaktadır.

3. Kültürün korunması ve devamlılığının sağlanması için çalışacak olan kurulların çalışma şekli ve görevleri üçüncü bölümde yer almaktadır.

4. Değerlendirme ölçütlerine ilişkin bilgiler dördüncü bölümde yer almaktadır.

5. Değerlendirme ve kayıt işlemleri beşinci bölümde yer almaktadır.

6. Kazanılmış haklar, değerlendirmeye karşı itirazlar ve kayıt işlemlerinin iptaline ilişkin kararlar altıncı bölümde yer almaktadır.

7. Yürürlükten kaldırılan madde başlıkları yedinci bölümde yer almaktadır (Öcal, 2002: s. 9). Somut Olmayan Kültürel Mirasın devamlılığı için iki ölçüt bulunmaktadır. Genel ölçütler ve Özel ölçütler olarak sınıflandırılan ölçütler iki grupta incelenmektedir. Genel ölçütler evrensel boyuttadır, özel ölçütler ise bölgesel özellikler taşımaktadır. Genel ölçütler 4 başlık altında incelenmektedir:

1. Alanında geleneksel bilgi ve tecrübeye sahip olmak,

2. Bilgi ve tecrübenin geleneksel aktarım yoluyla kazanılmış olunması,

3. Geleneklerin aktarılmasında aktarıcı rolünü üstlenecek potansiyele sahip olmak,

4. Belli bir tanınırlığının olması gerekmektedir (Öcal, 2009, s. 24-34). Genel ve Ölçütler ve Özel Ölçütler sadece bölgesel olarak birbirinden ayrılmaktadır.

Somut Olmayan Kültürel Miras taşıyıcılarının sahip olması gereken Özel ölçütler 6 başlık altında incelenmektedir:

1. Kültürel Miras başlığı altında incelenecek unsurlar ile ilgili geleneksel ve tarihi bilgiye sahip olmak,

2. Sanatın belli bir zamandan günümüze ulaşmış olması gerekmektedir,

3. Kültürel unsurların geleneksel yöntemlerle aktarılmış olması gerekir,

4. Sanatını başkalarına öğrenebilecek kadar yeterliliğe sahip olunması,

5. Sanat ve kültürel unsur açısından tanınırlık seviyesinin yüksek olması ve mirasın reklam ve tanıtımın da yeni tekniklerin geliştirilmesi olarak incelenmektedir (Özter, 2010, s. 174- 185).

Somut Olmayan Kültürel Mirasın beş unsuru vardır:

- **Sözlü gelenekler ve ritüeller:** Bu kısımda; atasözleri, masallar, şarkılar ve şiirler gibi unsurlar yer almaktadır.
- **Performans Sanatları:** Geleneksel müzik, tiyatro ve dans gibi nesilden nesle yapılan sanatsal performansları içermektedir.
- **Sosyal Uygulamalar:** Bu kısımda toplulukların yaşamlarını şekillendiren ve bireylerin birbirleriyle paylaştıkları aktiviteler yer almaktadır: Cenaze törenleri, düğün törenleri ve hasat kutlamaları örnek olarak gösterilmektedir.
- **Doğa ve Evren ile İlgili Uygulamalar:** Toplulukların etkileşimleri; bilgi ve beceri ile maneviyat ve dünya görüşlerine yer verilmektedir. Bu alanla ilgili olarak, bilgelik, inançlar, Şamanizm, festivaller, ritüeller ve kozmolojik ritüeller yer almaktadır.
- **Geleneksel El Sanatları:** Seramik, değerli taşlar, nakış ve müzik aleti üretimi gibi bilgi ve becerileri kapsamaktadır (Türker, 2012, s. 86- 98).

2.1.3.4. Dünyada Acil Koruma Gerektiren Somut Olmayan Kültürel Miras

Acil Koruma Gerektiren Somut Olmayan Kültürel Miras ülkelerin geçmiş tarihinden günümüze kadar ulaşan tüm unsurların devamlılığını sağlamak ve canlı tutmak amacıyla acil önlem alınmasını zorunlu kılan kültürel unsurları kapsamaktadır.

Aşağıda verilen tabloda Dünyada Acil Koruma Gerektiren Somut Olmayan Kültürel Miras kavramına örnekler verilmektedir (Akyol, 2003, s. 101- 102). Dünyada Acil Koruma Gerektiren Kültürel Mirasa örnek olarak Avusturya (Zanaatkarlık), Belçika (Ludo Yetiştiriciliği), Bolivya (Aymara Topluluklarının Korunması), Brezilya (Fandanya Yaşayan Müzesi), Hırvatistan (Rojvin Yaşam Kültürünün Korunması), Norveç (Oselvar Teknesi), İspanya (Endülü Yetiştiriciliği), İspanya (Biyosfer Rezevleri), Cezayir (Tuareg Topluluğu), İspanya (Ateş Festivalleri), Arjantin (Tango), Ermenistan (Deduk ve Müziği), Azerbaycan (Tar İşçiliği), Afganistan (Nevruz), Bangladeş (Baul Şarkıları), Arabistan (Doğancılık), Fransa (Ejderhalar Korteji), Nijerya (Gelede Sözlü Mirası), Bulgaristan (Geçmişten Gelen Mesajlar, Kamboçya (Sbek Thom) olarak sınıflandırılmaktadır.

Tablo 4: Dünyada Acil Koruma Gerektiren Somut Olmayan Kültürel Miras

Üye Devlet	**Kültürel Unsur**	**Yıl**
Azerbaycan	Karabağ At Binme Oyunu	2013
Brezilya	Kozmik Düzenin Sağlanması için Düzenlenen Ayinler	2011
Hırvatistan	Okanje Şarkıcılığı	2010
Kırgızistan	Kırgız Geleneksel Keçe Halıları	2012
Moğolistan	Moğol Destanı	2009
Portekiz	Çan İmalatı	2015
Türkiye	Türkçe Kuş Dili	2017
Letonya	Suiti Kültür Alanı	2009

Kaynak: (www.unesco.gov.tr)

2.1.3.5. Türkiye'de Somut Olmayan Kültürel Miras Unsurları

2.1.3.5.1. Meddahlık Geleneği

Arapça "medh" kelimesinden türemiş olan meddah "çok öven" anlamına karşılık gelmektedir (Nutku, 2003, s. 293). Meddahlar kahve kültüründen başlayarak saraylara kadar uzanan süreçte insanlara çeşitli değerleri içerisinde barındıran ince nükteleriyle halkı eğlendirmek amacına hizmet etmişlerdir. UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras kapsamında değerlendirilmeye alınan meddahlık geleneğine olan ilgi artmıştır. Ancak meddahlık geleneğinin temsilci ve icrasını gerçekleştirecek usta çırak ilişkisi günümüze kadar ulaşmamıştır.

Şekil 1. Meddahlık Geleneği (www.ktb.gov.tr)

Meddah Arap ve Acemilerde de benzer tanımlara karşılık gelmektedir: Araplarda; "kussa" Acemlerde "kıssa han" adı verilen Meddahlar günümüze kadar varlıklarını sürdürmüşlerdir. Genel olarak hikâye söyleme sanatı olarak tanımı yapılan meddahlık geleneğinin en önemli unsuru olan "meddah" belli bir topluluğa karşı hikayeler anlatan ve taklit yeteneğini kullanarak toplumu eğlendiren sanatçıdır (Düzgün, 2000: s. 64). Meddahlar ilk ortaya çıktıklarında konularını dinden almışlardır ve genellikle camilerde Allah'ı ve peygamberleri öven; bununla birlikte padişaha olan bağlılıklarını göstermek için şiirler okumuşlardır (Ümit, 2014, s. 55).

2.1.3.5.2. Mevlevi Sema Törenleri

Mevlevilik Mevlâna Celaleddin Rumi Hazretlerinin 1273 yılında vefat etmesi ile onun öğretilerinin yayılması ve öğretilmesi amacıyla Konya merkez olmak üzere kurulan tarikattır (Bademci, 2018, s. 18). Mevlevi tarikatının kurucuları Mevlâna Hazretlerinin oğulları Sultan Veled ve Çelebi Hüsamettin'dir. "Çelebi" ismi Mevlana'dan sonra halifeliğin geçtiği kişi olarak tanımlanmıştır. İlk olarak bu unvanı Çelebi Hüsameddin ardında Sultan Veled kullanmıştır, bu süreç babadan oğula geçen bir sistem haline gelmiştir (Eraydın, 2004: 334). Tarikatlaşma ilk olarak Sultan Veled ile başlamıştır ve Mevlevilikle ilgili tüm ayrıntılar Ulu Arif Çelebi zamanında belirlenmiştir ve günümüze kadar ulaşmıştır (Tanrıkorur, 2000, s. 7). Sema sözcüğü Tasavvufi ve Arapça kaynaklarda farklı anlamlarda kullanılmaktadır. Tasavvufi yorumlarda "gökyüzü ve gök" anlamında; Arapçada ise "işiten ve duyan" anlamlarında kullanılmaktadır (Uzun, 2004, s. 33).

Şekil 2: Türk Kültürü Sema Törenleri (www.ktb.gov.tr)

Sema Töreni, Mevlevi Müziği eşliğinde icrası gerçekleştirilir ve birbirinden bağımsız ancak bir bütünlük içinde tasavvufu gerçekleştirilen kısımlardan oluşmaktadır. Sema törenleri 7 bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm naatla başlamaktadır. Naat, Peygamber Efendimize olan saygının bir ifadesidir. Semazenler etrafında kendi etrafında 100 kere döner ve bu süreç dualarla kapatılır. Her dönüşte Allah'a daha fazla yaklaşıldığı düşünülen ve dini günlerde usta çırak ilişkisiyle gelecek nesillere ulaştırılan ritüeller olarak tanımlanmaktadır.

2.1.3.5.3. Aşıklık Geleneği

Aşıklık geleneği usta-çırak ilişkisi ile başlayan belli bir tecrübe gerektiren Türkçenin inceliklerini en iyi şekilde kullanan sanattır (Kantarı, 1977, s. 8). Anadolu aşıklık geleneğine bakıldığında saz veya başka bir enstrüman aracılığıyla hem çalıp hem söyleyen gezgin şairlere "aşık" denilmektedir (Köprülü, 2004, s. 42). Aşık içinde yaşadığı toplumun; ekonomik, toplumsal ve kültürel açıdan etkileyen ve yol gösteren tercümandır. Halkın büyük sorun ve dertlerini sade bir dille şiirlerinde yansıtan kişidir (Köprülü, 2004, s. 23). Osmanlı Devleti kuruluş döneminden itibaren aşıklara büyük önem verilmiştir ve devlet tarafından desteklemişlerdir. Aşıklar sade dil yapısına özen göstermişlerdir; aruz ölçüsüyle yapmalarına rağmen anlaşılır bir dil kullanmayı tercih etmişlerdir (Özsoy, 2000, s. 11). Aşıkların sazı Divan Sazıdır. 12 telli ve 30 perdelidir. Teknesi iri ve uzunluğu 125 cm dir (Dizdaroğlu, 1959, s. 177).

Şekil 3. Türk Kültürü Aşıklık Geleneği (www.ktb.gov.tr)

Şiir ve müziği içerisinde bir bütün olarak sunan Aşıklık Geleneğinde genellikle konular toplumsal düzenini sağlanmasına yönelik ve toplumu derinden etkileyen konular üzerinedir (Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü, 22 Kasım 2014). Aşık Edebiyatının özelliklerine bakıldığında: rüya görme, mahlas alma, bade içme, çıraklık eğitimi gibi süreçler yer almaktadır. Aşıklık Geleneği “Ozan- Baksı” ve “Kam Geleneğinin devamı olarak karşımıza çıkmaktadır (Düzgün, 2008, s. 258). Aşıklık Geleneğinde usta çırak ilişkisi vardır ve günümüze kadar ulaşan bir akış söz konusudur.

2.1.3.5.4. Karagöz ve Hacivat

Türk Kültüründe, gölge tekniği kullanılarak kendine özgü sanat ve estetik anlayışı oluşturan gölge oyunu Karagöz olarak tanımlanmaktadır. Karagöz, deve derisinden hazırlanan "tasvir" adı verilen insan, bitki, hayvan veya eşya şekillerine ritim verilmesiyle çubukların hareket ettirilmesi ve arkadan beyaz veya gri loş ışığın beyaz perde üzerinde yansıtılmasına dayalı gölge oyunudur. Karagöz oyununun baş kahramanları "Karagöz ve Hacivat ‘tır. Karagöz ve Hacivat metinleri sese ve harekete dayalı olmak üzere iki kısımdan oluşmaktadır. Bu özellikler genellikle karakterlerin özelliklerine dayalı olarak ortaya çıkmaktadır. Özellikle Karagöz ve Hacivat metinlerinde görgü ve nezaket kuralları doğru olarak yansıtılmaktadır. Genellikle karakterler birbirlerine kavga yoluyla iletişime geçmektedir (Ceylan, 2018, s. 44).

Şekil 4. Karagöz ve Hacivat (www.ktb.gov.tr)

Karagöz ve Hacivat’ın gölge oyunu olarak ilk ortaya çıkışı; 1582’de III. Murat Döneminde padişahın oğlu için düzenlediği sünnet törenlerinde kullanılan bir gelenek haline gelmiştir. Türk Kültürünün önemli bir simgesi olan Karagöz ve Hacivat Türk Literatürüne geç dönemde dahil olmuştur. Karagöz ve Hacivat kişilerinin gerçek yaşamda var olup olmadıklarına dair herhangi bir kaynağa ulaşılamamıştır. Geçmişten günümüze ulaşan kaynaklarda Karagöz ve Hacivat kavramının geniş bir yazıya sahip olmaması bu durumu güçlendirmektedir (And, 1969, s. 285). Karagöz ve Hacivat metin olarak edebiyatımızda bulunmaktadır ve genel anlamda temsilini gerçekleştiren ustalar yoktur.

2.1.3.5.5. Nevruz

Farsçada yeni ve gün kelimelerinin birleşmesiyle oluşan, Orta Asya'da yaşamını sürdüren Türklerin, Türkiye Türklerinin ve İran halkının yılbaşı olarak kutladıkları gündür. Nevruz kelime olarak "gün ışığı" anlamına gelmektedir. Bir rivayete göre İranlıların toplayıcılık yaptığı dönemlerde mevsimler büyük öneme sahipti. Kışın ardından gelen bahar ve her yerin yeşil bitkilerle dolması insanoğlu için bir fırsat ve bolluğun simgesiydi. Böyle bir zamanda Nevruz Kutlamaları Kral Cemşid tarafından kutlanmaya başlanmıştır (Yüksel, 1995, s. 77).

Şekil 5. Nevruz (www.ktb.gov.tr)

Nevruz bolluk ve bereket anlamı taşımaktadır ve 22 Mart tarihinde icrası gerçekleşmektedir. 2009 yılında Hükümetler arası toplanan Birleşmiş Milletler Manevi Kültür Mirası Koruma Kurulu tarafından Dünya Manevi Kültür Mirası Listesine eklemiştir. 2010 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından Dünya Nevruz Bayramı ilan edilmiştir. Nevruz kültüründe renkler önemli bir yere sahiptir. Beyaz renk; adalet ve gücü, sarı renk; sonbaharı, yeşil renk; toplumsal dayanışmayı ve birliği, kırmızı renk; coşkuyu ve ateşi, siyah renk; toprağı, karanlığı ve esareti, mavi renk; duygu, akıl ve özgürlüğü, pembe renk; mutluluk, incelik ve masumiyeti, mor renk ise güzelliği temsil etmektedir. Nevruz ile özdeşleşen bu renkler kültürel ayrılıkları değil, kültürel birlikteliği temsil etmektedir (Öztürk, 1998, s. 55). Nevruz bölgeden bölgeye farklılık gösterir ve usta çırak ilişkisi yoktur.

2.1.3.5.6. Geleneksel Sohbet Toplantıları

Sayıları bölgeden bölgeye farklılık gösteren erkek katılımcıların belli bir periyotta, bir araya gelerek manevi akrabalık bağlarını güçlendirdikleri sosyal dayanışma toplantılardır. Türkiye'de Geleneksel Sohbet Toplantıları bölgelere göre farklılık gösterir. Toplantılar; içeriğine düzenleme şekillerine ve katılımcıların statülerine göre farklı sınıflandırmalara sahip olabilmektedir (Üçok, 2002, s. 118). Geleneksel Sohbet Toplantıları Çankırı, Kastamonu, Manisa, Konya, Kırşehir, Kütahya, Nevşehir gibi önemli illerde icrası devam etmektedir. Kırşehir'de Ahi Meclisi Toplantıları, Erzincan'da Sıra Geceleri, Erzurum'da Sıra Oturması, Safranbolu'da Ferfene, Adıyaman'da Harfane Geceleri ve Edirne'de Helva sohbetleri gibi daha fazla örnekle anlatılabilecek sohbet türleri bulunmaktadır.

Şekil 6. Türk Kültürü Geleneksel Sohbet Toplantıları (www.ktb.gov.tr)

Türkiye'de Geleneksel Sohbet Toplantıları üzerine yapılan çalışmalarda, sohbetlerin geçmişten günümüze kadar yapısını bozmadan ulaştığı, bazı sohbetlerin ise günün koşullarına uygun olarak birtakım değişikliklere uğradığı görülmektedir. Günümüze kadar ulaşan Geleneksel Sohbet Toplantılarının yanında hiçbir yazılı kaynağa geçmeyen ya da ritüelleri değişen sohbetlere hiçbir kaynaktan ulaşılamamıştır. (Üçok, 2002, s. 184). Kırşehir'de yapılan ritüeller daha çok anma etkinliklerinde gerçekleşmektedir.

2.1.3.5.7. Kırkpınar Yağlı Güreş Festivali

Kırkpınar Yağlı Güreşleri 13 ve 14. Yüzyıllar arasında Rumeli'de başlamıştır ve günümüze kadar çeşitli etkinliklerle ulaşmıştır. 648 yıllık büyük bir tarihi geçmişe sahiptir. Gazi Rumeli'yi ele geçirmek için sefere çıkmaktadır. 40 kişiyle çıktığı seferi kazanır ve geri dönerler. Geri dönüş yolunda güçlerini sınayan askerler güreşe tutuşurlar. Saatlerce süren etkinlikte Ali ve Selim olan iki kardeş bir türlü birbirlerine yenilmezler. Orhan Gazi bu duruma son vermek için Ahıköy'de bu iki askerinin yeniden güreştirir. Yarışmanın bir kazananı yine olmaz ve ikisi de hayatını kaybeder. Asker arkadaşları onları bir incir ağacının altına gömerler ve geri dönerler. Yıllar sonra aynı yere geri gittiklerinde mezarlarının yanında bir pınar doğduğunu görürler. Daha sonra bu yörenin adı iki yiğidin anısına "Kırkpınar" olarak değiştirilmiştir.

Şekil 7. Türk Kültürü Kırkpınar Yağlı Güreşleri (www.ktb.gov.tr)

Vücutlarını yağlanması ile yarışa hazır hale getirilen iki rakipten her birine "pehlivan" ismi verilmektedir. Müsabakalar Er Meydanı adı verilen alanlarda yapılmaktadır. Yenen pehlivanlar arasında ikinci müsabaka düzenlenir ve en son iki en iyi yarışmacı yarışır. Kırkpınar yağlı güreşlerinde pehlivanların müsabaka öncesinde manda ve dalak derisinden yapılan "kispet" isminde özel giysileri vardır. (Edirne İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 15 Aralık 2019). Güreşlerde dört unsur ön plana çıkmaktadır: Sırtüstü getirmek, açık düşürmek, çivi yukarı ve kispet çıkarmaktır. Kırkpınar Yağlı Güreşlerinde usta çırak ilişkisi vardır.

2.1.3.5.8. Alevi-Bektaşi Semah Ritüeli

Semah Ritüeli Alevilik ve Bektaşilik Ritüeli içerisinde yer alan ve günümüzde de varlığını sürdüren dini pratiktir. Anadolu'da bulunan Alevilerce Cem evlerinde gerçekleştirilen aynı zamanda on iki hizmetin içerisinde yer alan ve cem geleneğinin tamamlayıcı unsurlarından kabul edilen semahlar, Zakir adı verilen aşıkların çaldığı saz eşliğinde söylenen sözlerdir ve Semahçı adı verilen kişiler tarafından müziğin belli bir ritimle yapılan mistik ve estetik vücut hareket etmektedir.

Şekil 8. Türk Kültürü Alevi Bektaşi Ritüeli (www.ktb.gov.tr)

Semaha öncelikle yavaş hareketlerle başlanmaktadır. Hareketler ritim kazandıkça artar ve hızlanır. Semahlar ağırlama ve yeldirme olmak üzere iki ana bölümden oluşmaktadır. Ağırlama erkeklerin kollarını sağa ve sola hareket ettirdikleri, kadınların ise kollarını omuzlarından yukarı kaldırılmak üzere aynı hareketin yan tarafa doğru yapılmasıyla başlamaktadır. Yeldirme ise, hareketlerde hızın başladığı kısımdır (Bozkurt, 1995, s. 33). Semahlar iki ana figür esasına dayanmaktadır. Zakirin hareketiyle ortaya çıkan semahlar niyaz ederek semaha giriş yaparlar. Ağırlama, yürüme ve hızlanma bölümleriyle birlikte semahlar ruhani liderlerinin karşısında dua ederler. "Semahlar Bismişah, Semahlar saf olun, dertler yok olsun, Hz. Muhammed muradımızı versin, varlığımız bir olsun" diyerek dua ritüeline başlarlar. Semahlar dönüşlerinde birbirine dokunmaz ve karşılıklı durarak semah yaparlar. Semahlarda usta çırak ilişkisi vardır ve gelecek nesillere aktarılması için usta çırak ilişkisi bulunmaktadır.

2.1.3.5.9. Tören Keşkeği Geleneği

Keşkek; düğün, bayramlar, hayırlar ve yağmur dualarında, ortak her bölgenin geleneğine uygun olarak belirlediği yemek ritüelidir. Büyük kazanlarda ve açık ateşlerde, buğdayın iyice haşlanması ve etin birlikte pişirilmesiyle "keşkek" adı verilen bir yemek ortaya çıkmaktadır. Geleneksel anlamda tören keşkeği, cenaze, bayram, düğün, mevlüt ve hacca gitme gibi önemli günlerde halkın bir araya gelerek iş bölümü halinde gerçekleştirdikleri bir üründür (Şahin ve Özdemir, 2015, s. 12).

Şekil 9. Türk Kültürü Tören Keşkeği Geleneği (www.ktb.gov.tr)

Her bölgenin kendine özgü bir "keşkek" pişirme anlayışı vardır. Ancak genellikle Karadeniz ve İç Anadolu yemeği olarak bilinmektedir. Bu bölgelerde bile ismi aynı olan yemeğin malzemeleri farklılık gösterebilmektedir. Bazı bölgelerde düğün yemeği olarak servis edilmektedir (Sarı, 2011, s. 187-189). Keşkek buğdayının dövülerek pişirilmesi ve etlerin buğdayla özümseyerek ince bir kıvam halinde sunulması bu yemeğin en büyük özelliğidir (Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü, 18 Mart 2018). Keşkek 2011 yılında UNESCO tarafından Somut Olmayan Kültürel Miras Listesine dahil edildi. Ayrıca Amasya ili tarafından yapılan başvurular sonucunda "coğrafi işaret" unvanını almıştır. Keşkek yemeği özellikle; Aydın, Antalya, Denizli, Edirne, Çorum, Sivas, Bolu ve Tekirdağ gibi önemli illerimize farklı şekillerde yapımı gerçekleştirilmektedir.

2.1.3.5.10. Mesir Macunu Festivali

Mesir Macunu Festivali, Manisa ilinde, 470 yıldır devam eden, çeşitli geleneksel uygulamaları bazı etkinliklerle bir araya getirerek düzenlenen geniş katılımın olduğu bir festivaldir. Mesir Macunu ilk kez Mutasavvıf Hekim Muslihiddin Merkez Efendi tarafından yapılmıştır. Mesir kelimesinin daha önce İbn- i Sina'nın çeşitli baharatları karıştırarak hazırladığı "mesr- o sitos" olarak bilinen sözcükten geldiği tahmin edilmektedir (Bayat, 2016, s. 33).

Şekil 10. Türk Kültürü Mesir Macunu Festivali (www.ktb.gov.tr)

Babiller, Lidyalılar, Hititler, Sümerler, Mısırlılar, İranlılar, Romalılar ve Osmanlı Devleti'nde "mesir macunu" kavramına sıklıkla rastlanmaktadır. Osmanlı kültür ve tarih açısından incelendiğinde Mesir Macununun bilinen ilk mucidi Merkez Efendidir. Rivayete göre; Yavuz Sultan Seli eşi Ayşe Hafsa Sultan için ilk defa 1522 tarihinde Mesir Macunu yapmıştır. Bununla birlikte Mesir Macunu insanların şifa bulması için bir araç haline gelmiştir ve dualarla insanlara sunulmuştur. Mesir Macunlarının geçmiş dönemlerde Manisa Sultan Camiiden atıldığı bilinmektedir. Mesir Macunu saçım törenleri her yıl 22 Mart gecesi yapılmaktadır. Merkez Efendi karışımını yaklaşık 41 baharatla yapmıştır. Mesir macunu 2011 yılında UNESCO tarafından Somut Olmayan Kültürel Miras Listesine dahil edilmiştir (Ç. Özlem, 2017, "Aflatoxins in mesir paste" Journal of food: s.15).

2.1.3.6. Somut Olmayan Kültürel Mi[illegible] Bölgesel Dağılımı

Ülkelere göre dağılımı yapılan Somut Olmayan Kültürel Mirasın yıllara göre ve ülkelerin gelişme ve coğrafik konumuna göre farklılık göstermektedir. Ekonomik açıdan kendini geliştiren ülkeler Somut Olmayan Kültürel Miras kavramının değerini bilmektedir ve bu değerlerin turizm potansiyeli açısından değerlendirme ve pazarlamayı en az riskle yapmaktadır (Akyol, 2013, s. 87).

Tablo 5. Dünyada Somut Olmayan Kültürel Mirasa Sahip Ülkeler ve Sayıları

Ülke	**Kültürel Miras Sayısı**
İtalya	58
Çin	56
Almanya	51
Fransa / İspanya	49
Hindistan	40
İngiltere	35
Rusya	33
İran	30
Japonya	26

Kaynak: (www.unesco.gov.tr)

Ayrıca ABD 24, Brezilya 23, Avustralya ve Kanada 20, Türkiye 19, Yunanistan 18, Polonya ve Portekiz 17, Çek Cumhuriyeti 16, Belçika, Güney Kore ve İsveç 15 adet Somut Olmayan Kültürel Mirasa sahiptir (Üstel, 2009, s. 7- 25). Somut Olmayan Kültürel Miras, topluluk ve grupların içerisinde bulundukları toplumun bir parçası olarak tanımlamaktadır.

Ülkelerin sahip olduğu kültürel değerlere ilişkin standartlar UNESCO tarafından oluşturulan bir komisyon tarafından sağlanmaktadır ve ülkelerin karşılıklı bilgi akışında bu standartlar önemli bir yer tutmaktadır.

2.2. Kültür Turizmi

Kavram olarak kültür turizmi, kültürel mirasın ve kültürel kimliğin aydınlatılması için önemli bir özelliği içerisinde barındırmaktadır. Kavram ilk olarak Avrupa Birliği çalışmalarında kullanılmaya başlamıştır. Bir toplumun bölgelerle ve nesnelerle ilişkilendirdiği tüm değerler kültürel miras olarak tanımlanmaktadır (Çulha, 2008, s. 1829). Kültürel mirasın devamlılığını sağlamak için kültür turizmi kavramı ortaya çıkmıştır. Yerel halka ve yabancı turistlere belli bir yer veya bölgenin geçmişi hakkında bilgi veren, tarihin ve kültürün devamlılığını sağlayan faaliyetler olarak tanımlanmaktadır (Kalay ve Yenişehirlioğlu, 2017, s. 1018). Kültür turizminin içeriği; arkeolojik alanlar, müzeler, tarihi ve kültürel alanlar, sanat galerileri, heykeller ve dans etkinlikleri oluşturmaktadır (Richards, 2001, s. 23). Kültür turizmi, deneyim kazanmak ve yeni yerler keşfetmek isteyen insanlar kültür turizmi etkinliklerini tercih etmektedir (Huh, 2002, s. 8). Kültür turizminin sınıflandırılması aşağıdaki gibidir:

Tablo 6. Kültür Turizminin Sınıflandırılması

Kategori	İçerik
Yüksek Kültür	Sergi, Tarihi Yerler, Edebiyat, Müzeler,
Popüler Kültür	Film, El Sanatları, Eğlence, Yemek,
Etnik Kültür	Dil, Din, Giyim,

Kaynak: (www.unesco.gov.tr)

Kültür turizmi, değişik kültürlerin tanınmasını sağlayan ve bu amaçla gerçekleştirilen seyahatler olarak tanımlanmaktadır. Bu seyahatlerin kapsamında, festivaller, halk oyunları ve tiyatro bulunmaktadır (Aydın, 1990, s. 33). Kültür turizmiyle ilgili net bir tanım yapılmasının en önemli nedeni birçok farklı sektörün varlığı ve hepsinin kendi içerisinde oluşturduğu mevcut bir tanımın varlığından kaynaklanmaktadır:

- Değer kazandırıcı yönü: Kültür turizmi bir toplumun sahip olduğu değerleri, diğer toplum kültürlerine entegre ederek değer kazandırmaktadır.
- Değiştirici yönü: Kültür turizminin etkin olarak yapıldığı bölgeler diğer turizm faaliyetlerinden farklı özellikler taşımaktadır.
- Rekabeti engelleyen yön: kültürel unsurların birbiriyle karşılaştırılmasına izin vermeyen unsurların varlığını ortadan kaldıran yöndür.

Tablo 7. Kültür Turizminin Temelleri

Boyut	**Kategoriler**
Sanatsal, tarihi ve kültürel alanlar,	Anıt, müze, arkeolojik alanlar, sergiler
Ekonomik etkinlikler ve doğal güzellikler	Doğal parklar, ticari fuarlar, sinema

Kaynak: (www.ktb.gov.tr)

Kültür turizmi gelişim gösterdiği alan ile, tarihi ve kültürel alanların korunmasına ve ekonomik açıdan gelişim göstermesine katkı sağlamaktadır. Kültür turizmi bir şehrin veya bölgenin içerisinde barındırdığı unsurların sürdürülebilirlik kavramı ile özdeşleştirilerek küreselleşmenin getirdiği olumsuzluklardan en az hasarı almasına yardımcı olmaktadır. Kültür turizmi sürdürülebilirlik kavramı ile kullanımı sağlanmalıdır ve küreselleşme ile gelen yeniliklerin uyarlanmasına katkı sağlamalıdır. Böylece kültürel değerlerin her koşulda korunması sağlanacaktır. Kültür turizmi tarihsel gelişimi açısından uzun bir geçmişe sahiptir ve yapılan kazılarla ve arkeolojik araştırmalarla günümüze kadar ulaşmıştır.

2.2.2. Kültür Turizminin Tarihsel Gelişimi

Kültürün turizmin gelişmesindeki katkısı oldukça fazladır. Eski medeniyetlerden kalan eserlerin insanlar tarafından daha çok merak edilmesi ve değişik aktivitelerin gerçekleştirilmesi amacıyla kültür turizmine olan ilgi daha fazla artmıştır (Emekli, 2003, s. 18).

Tablo 8: Kültürel miras kavramının tarihsel gelişimi

Dönem	Gelişim
İ. Ö. 2 Bin	Papirüs kâğıdı üzerindeki yazıt,
Eski Yunan Dünyası	Olimpiyat Festivalleri
Roma Dönemi	Mısır Piramitleri
Orta Çağ	Dini ve Ticari Geziler
18. ve 19. Yy.	Ulus, devlet ve kültürel miras

Kaynak: (www.ktb.gov.tr)

Yukarıdaki tablodan hareketle kültür turizminin eski dönemlere kadar uzandığı görülmektedir.

Kültür turizmi tarihsel gelişimi açısından incelendiğinde, ilk olarak, 1980 yılında Avrupa Komisyonu tarafından gündeˊ gelmiştir. Amacı olarak Avrupa ve çevresinde bulunan tarihi ve kültürel unsurların korunması ve buna yönelik araştırmaların sürdürülebilirlik kapsamında devamlılığının sağlanması ve yeni hareketler sonucunda oluşan trendler karşısında küreselleşmeye ayak uydurmak ve ekonomiye olan etkisinin önemini ortaya çıkarmak için gündeme gelmiştir. Kültür turizminin ülkemizde anılmasının temeli olarak UNESCO ile ortaya çıkan kültürel ve tarihsel unsurların korunmasının uluslararası boyutlara ulaşması ve ülkeler arasındaki rekabetin giderek artması ve ülkemizin de bu yarışa dahil olmasıyla başlamıştır. Ülkemizde bununla ilgili olarak kamu sektörü ve özel sektör olarak iki grup halinde düzenlenmiştir (Shackley, 1997, s. 245):

2.2.3. Türkiye'de Kültür Turizmi

Türkiye, mevcut coğrafi konumu ve geçiş yolları üzerinde bulunan yapısından dolayı dünya kültürü içerisinde önemli bir yere sahiptir (Çakır, 1999, s. 46). Türkiye; Urartular, Frigler, Lidyalılar, Romalılar gibi birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır (Genim, 2002, s. 210). Özellikle 2023 Türkiye turizm stratejisiyle turizm

faaliyetlerindeki planlama ve kalkınma politikaları daha etkin bir hale gelmiştir (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2016). Türkiye'nin sahip olduğu kültür turizmine sahip unsurları aşağıda sıralanmıştır:

Ege Bölgesi: Pergamon Şehri, Akropolis (Tiyatro), Zeus Sunağı, Bergama Kütüphanesi, Trayanus Mabedi, Demeter Tapınağı, Athena Tapınağı (Bergama), Afrodisias, Didyma, Priene, Miletos (Aydın), Bodrum Kalesi, Antik Tiyatro (Bodrum), Hierapolis (Pamukkale) Priene ve Didim Antik Kentleri, Sard Harabeleri, Artemis Tapınağı (Denizli).

Akdeniz Bölgesi: Saint Pierre Kilisesi (Hatay), Bakras Şatosu (İskenderun), Taşköprü (Seyhan Nehri-Adana), Viranşehir (Mersin), Korikos Yıkıntıları, Kızkalesi (Silifke), Kleopatra Kapısı (Tarsus), Mamure Kalesi, (Anamur), Kahramanmaraş Kalesi, Yivli Minare, Hadrianus Kapısı, Termessos, Aspendos, Perge (Antalya), Myra.

İç Anadolu Bölgesi: Ankara Kalesi, Augustus Tapınağı, Roma Hamamı, Gordion (Ankara), Anıtkabir Müzesi, Anadolu Uygarlıkları Müzesi, Yunus Emre'nin Mezarı (Çankırı), Şifaiye Medresesi (Kayseri), Mevlâna Türbesi, Alaeddin Cami (Konya), Gökmedrese, Çifte Minareler (Sivas), Alişar Höyüğü, Çengeltepe Höyüğü (Yozgat), Peribacaları, Alacahöyük, Çatalhöyük.

Doğu Anadolu Bölgesi: İshak Paşa Sarayı, Kars Kalesi (Ağrı), Van Kalesi, Akdamar Müzesi Hüsrev Paşa Cami (Van).

Güneydoğu Anadolu Bölgesi: Nemrut (Kahta-Adıyaman) Diyarbakır Surları, Ulucami, Dört Ayaklı Cami (Diyarbakır), Karkamış Şehri (Gaziantep), Dara Şehri ve Kalesi (Mardin), Ulucami, Derzin Kalesi,

Karadeniz Bölgesi: Gazi Köşkü, Ayasofya Müzesi, Vazelin (Hazret-i Yahya) Manastırı, Sümela Manastırı (Trabzon) Hattuşaş, Yazılıkaya (Çorum), Amasya Kalesi, Sultan Beyazıt Külliyesi, Safranbolu Evleri, İşhan Kilisesi (Artvin.

Marmara Bölgesi: Ayasofya, Sultan Ahmet Camii, Süleymaniye Camii, İstanbul Surları yüzlerce kültürel eserden sadece bir kaçıdır. İstanbul dışında yer alan bazı kültürel eserler ise şunlardır: Selimiye Camii, Beyazit Külliyes, Arasta Çarşısı, Meriç

Köprüsü (Edirne), Kyzikos Kalıntıları, Daskyleion Kalıntıları (Balıkesir), Çanakkale Şehitleri Abidesi, Truva Kalıntıları, Behramkale (Çanakkale).

Kültür ve Turizm Bakanlığı Müzeler Müdürlüğü envanter listesine kayıtlı 191 müze ve 115 ören yeri bulunmakta ve müzelerde toplam 2.634662 eser bulunmaktadır. Yaklaşık olarak bu müze ve ören yerlerini 6.5-8 milyon kişi ziyaret etmektedir (Emekli, 2003, s. 43).

3. KIRŞEHİR İLİ HAKKINDA GENF' BİLGİLER

3.1. Kırşehir İli

Geçmişten günümüze kadar ulaşan tarihi, arkeolojik ve doğal kaynakları içerisinde barındıran İç Anadolu Bölgesi, güneyde Akdeniz, batıda Ege Denizi kuzeyde Karadeniz ve doğuda Doğu Anadolu ile komşu olan orta bölgede yer almaktadır

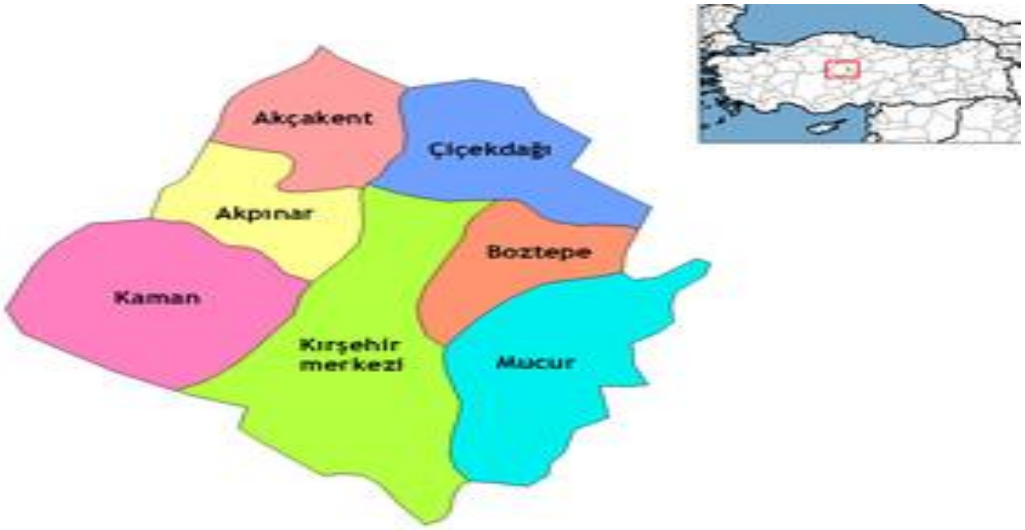
(Gündüz, 2012, s. 1374- 1379). İç Anadolu Bölgesinin en fazla gelişme gösteren on üç ilinden biri olan Kırşehir, doğusunda Nevşehir, güneyinde Aksaray, batısında Kırıkkale, kuzeyinde Yozgat illeri ile komşudur. İlin nüfusu 243.042, ilin yüzölçümü 6665 km², rakımı ise 980 metredir. Kırşehir Anadolu'nun orta kısmında yer alan ve bu özelliği sayesinde kültürlerarası etkileşimin en fazla oluştuğu ilimizdir (Tarım, 1938, s. 6).

Görsel 11: Kırşehir İli Eski Hali (www.kırsehır.bel.com)

Tüm bu özelliklerine bakıldığında Kırşehir ilinin tarihin bütün süreçlerinde yerleşime uygun olduğu gözlemlenmektedir (Ünsal, 2011, s. 1607). Akarsular, barajlar ve yeraltı suları kaynakları açısından zengin olan Kırşehir'in mevcut yapısı bu bölgenin yerleşim yeri olarak seçilmesinde en büyük etkenlerden biri olmuştur (Güngördü, 1989, s. 3-4). Bozkır kuşağı içerisinde yer alan Kırşehir bitki örtüsünden yoksundur ve kıraçlı toprak yapısı tarımın gelişmesinin önündeki en büyük engeldir. Kırşehir ilinin gelişmesindeki en önemli etmen ulaşımın oldukça gelişmiş olmasıdır. İl Ankara'ya 186, Kayseri'ye 134, Yozgat'a 111 ve Aksaray'a 110 km olan uzaklığı ile ilin mevcut konumu ile yolların ortak kesişim noktasında yer almaktadır.

Kırşehir ili; Kaman, Çiçekdağı, Mucur, Akçakent, Boztepe, Akpınar ve İl merkezi olmak üzere 7 ilçeye sahiptir. Bölgenin ayrıca 67 mahalle ve 252 adet köyü içerisinde barındırmaktadır. Bölgede karasal iklim hakimdir; yazları sıcak ve kurak, kışları ise soğuk ve sert geçmektedir (Güngördü, 1989, s. 7).

Görsel 12: Kırşehir İli; İlçeleri (www.ktb.gov.tr**)**

Tablo 9: Kırşehir İli; İlçeleri, Yüzölçümü ve Nüfusu

İlçeleri	**Nüfusu**	**Yüzölçümü**
Akçakent	3566	459 km²
Mucur	18.219	620 km²
Akpınar	7.094	528 km²
Çiçekdağı	13.505	950 km²
Boztepe	5.197	450 km²
Kaman	34.626	520 km²

Kaynak: (www.ktb.gov.tr)

3.1.1. Kırşehir İli ve Tarihçesi

Kırşehir ilk çağlarda kurulan kent yapısının tüm özelliklerini yansıtmaktadır; çevresinde bulunan dağlar doğudan batıya doğru uzanan yolları ile tarihi yapısı oluşmuştur. Çöl alan olarak nitelendirilen bölgelerinde uzun süren savaşlar meydana

gelmiştir ve Kırşehir toprakları birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır ve karma bir kültür yapısı olmasının temelini oluşturmuştur (Tarım, 1938, s. 28). Özellikle Hattuşaş tarihi bölgesinin geçiş güzergahının Kırşehir yolu üzerinde bulunması şehrin birçok devire şahit olduğunu göstermektedir. Kırşehir tarih kaynaklarında Aquae Saravenas ismiyle anılmaktadır (Tarım, 1938, s. 28).

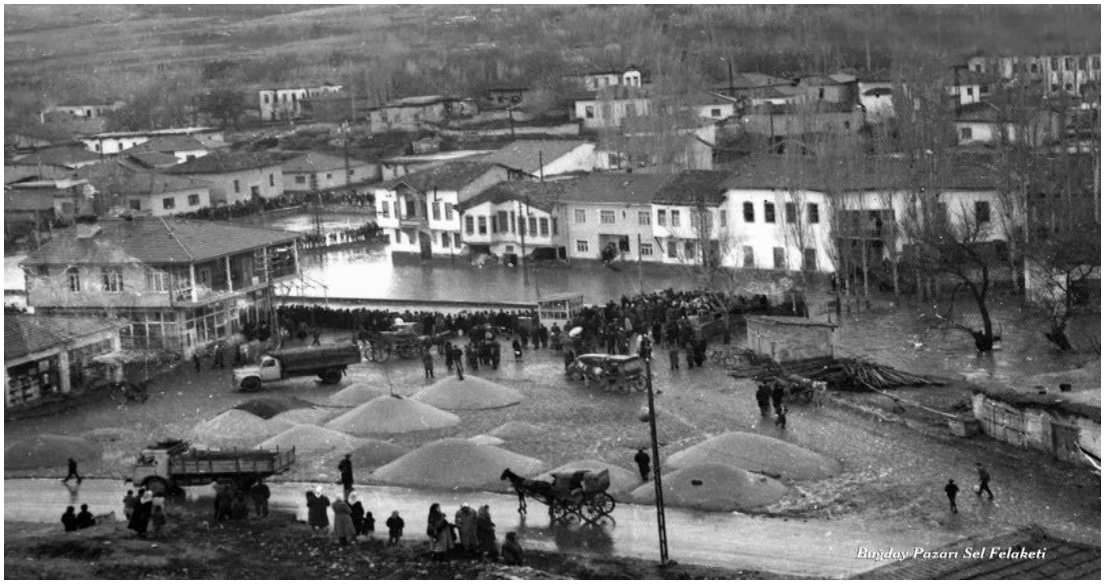

Görsel 13: Kırşehir Ankara Caddesi ve Meydanı (www.ktb.gov.tr**)**

Bu ismin M.Ö. II. Yüzyılda Romalıların bölgede yaşadığı ve burada bir medeniyet kurdukları; bu ismin Roma diliyle oluşturulduğu tahmin edilmektedir. Kırşehir bölgesinin hem Güney Bölgesi hem de İç Anadolu Bölgesi içinde yer alması ve içerisinde birçok tarihi kaplıca ve su kaynaklarına sahip olması onu geçmişin önemli devletlerinden olan Bizans Devletine tarafından da dikkat çekmiştir (Tarım, 1938, s. 21). Mokissos (Macissus) adı ile kurulan şehir, I. Justinianos saltanatı döneminde (527- 565) yeniden isimlendirilerek Justinianopolis adını almıştır ve ismin kaçıncı yüzyıla kadar kullanıldığına dair herhangi bir bilgi bulunmamaktadır (Zamanla "Kırşehir" adını almıştır ve kullanımı itibariyle Kırşehir adına dönüşmüştür. Kırşehir, Anadolu'nun ortasında yer alan en eski ve dönemin en işlek güzergâhı üzerinde bulunmaktadır.

Kırşehir'in tarih öncesi devirleri, Tunç Çağı ile başlamıştır ve ikinci yarısında ise Hititlerle devam etmektedir. Kırşehir; Hitit İmparatorluğu, Frig Devleti, Pers İmparatorluğu, Kapadokya İmparatorluğu, Roma Devleti ve Bizans İmparatorluğu Dönemlerinde önemli bir merkez haline gelmiştir ve Malazgirt ve Miryokefalon

Savaşları sonrası Türklerin hakimiyeti haline gelmiştir. XIII. yüzyılda Kırşehir, Selçuklu Devleti'nin önem verdiği bir şehir haline gelmiştir. Anadolu Selçuklu Devleti tarafından bölgeye yol, kervansaraylar ve köprüler yapılmıştır. Köprüler; Anadolu'nun ortasında yer almıştır ve geçiş güzergahlarını içerisinde barındırmıştır. Yollar ise daha çok ekonomik kalkınmanın gerçekleşmesi için yapılmıştır. Şehir, Türkçülük akımının gelişmesine zemin hazırlamıştır ve birçok bilim insanı bölgede yetişmiştir. Esnaflar arasında dayanışmanın merkezi olarak ortaya çıkan Ahilik kültürü bölgenin temsil ettiği bir olgudur (Özkul, 2019, s. 44). Ahiliğin ortaya çıkması diğer akımların da ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır ve ilk olarak Mevlevilik akımı gelişmiştir. Mevlevilik olgusuna dönemin önemli isimleri de katılmıştır: Nureddin Caca, Mecdeddin Ebû Bekir ve Şeyh Süleyman Türkmânî bu akıma dahil olan isimlerdir.
Mevlevilik de Babailik akımının ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır. Bu akıma ise Muhlis Paşa ve Âşık Paşa gibi önemli isimler katılmıştır. Özellikle Osmanlı Devleti'nin kuruluşunda ve gelişmesinde büyük rol oynayan Abdalân- ı Rûm ve Ahîyân- ı Rûm olguları Kırşehir bölgesinde kurulmuştur. (Özkul, 2019, s. 45). XIII. asır sonlarında bölgeye Moğol askerleri ve Moğol aşiretleri egemen olmuştur. Bunun sonucunda Türkmenler, Kırşehir hattının doğusunu kendi özerk bölgeleri ilan ederek bu bölgede yerleşim göstermişlerdir. Şehir, XIV. yüzyıllara geldiğinde eski önemini yitirmiştir ve beylikler arası mücadele de en çok etkilenen bölge olarak sürekli el değiştirmiştir (Anonim, 2005, s. 21). Halkın konuştuğu dil katıksız Türkçedir. Kırşehir ve köylerinde yaşayan halk, köylü ve Türkmen olarak iki ayrılmaktadır. Köylüler kendilerini bu toprakların en eski sahibi ve sakinleri olarak nitelendirmek, Türkmenler ise sonradan bölgeye gelen Türk aşiretleri olduklarını ifade etmektedirler. Aşiretlerde düğün, bayram, ölüm gibi durumlarda merasim, adet ve ananeler genellikle birbiri ile aynıdır. Cenazelerde Türkmen ya da köylü ayrımı olmaksızın halk birbirinin yardımına koşar, cenaze evine yemek ve koyun yollar, ağıtlar yakar, günlerce elbiselerini ters giymek suretiyle yas tutar.

Görsel 15: Kırşehir Eski Sanayi Bölgesi (www.ktb.gov.tr)

Köylerde yaşlı kadınlara herkes hürmet eder ve kendisine Kırşehir Tarihi Üzerine Araştırmalar I 217 baş sedirde yer verilir. Evde erkeği olmasa bile köylü kadın konuğunu ağırlar. Her çalışma sahasında erkeklerine yardım eden kadınlar, evlerinde de halı, kilim, seccade, cicim, heybe, aba, pala dokurlar. Şehrin nüfusu 1935 yılında yapılan sayıma göre 145.674 olarak kaydedilmekte ise de nüfus kütüğüne göre 150.000'dir (Anonim, 2006, s. 12). Sanayi imkanlarının gelişmesinin sınırlı olması nedeniyle nüfus oranı yüksek değildir. Tarımda çalışan nüfus sayısı diğer faaliyetlere göre daha fazladır. İlde yaklaşık olarak 350 bin ton buğday, 50 bin ton arpa, 20 bin ton çavdar, 20 bin ton mahlut, 2 bin ton fasulye, 1500 ton mercimek, 30 bin ton patates, 50 bin ton şeker pancarı ve 200 ton keten yetiştiriciliğiyle tarımda önemli bir potansiyeli içerisinde taşımaktadır.

3.1.2. Kırşehir İlinin İklimi, Bitki Örtüsü ve Coğrafi Konumu

Kırşehir ili İç Anadolu Bölgesi Orta Kızılırmak Bölümünde yer almaktadır. Matematiksel konumu, 38^50^ -39^50^ kuzey enlemleriyle 33^30^ -34^50^ doğu boylamları arasında yer almaktadır. Nevşehir, Kırıkkale, Yozgat ve Nevşehir il sınırları içerisinde yer almaktadır. İlin bulunduğu sınır ülke topraklarının binde 8'ini oluşturmaktadır. Denizden 985 m ve yüzölçümü 6570 km'dir (Anonim, 2010a). Kırşehir iklim türü olarak karasal bir iklim özelliğine sahiptir.

Kışları soğuk ve yağışlı, yazları sıcak ve yağışlıdır. Yıllık yağış miktarı 250 mm ile 500 mm arasında dağılım göstermektedir. Toplam yağışın %59,7'si kış mevsiminde geri kalan %40,3'ü yaz aylarında düşmektedir. Genel yağış tipi olarak yaz ve kış aylarında düşmektedir. Yıllık yağış ortalaması 383,3 mm'dir (Arınç, 2002, s.13). Yağış rejimi ve yağış dağılımı düzensizdir ve tarım için gerekli olan yağış yaz mevsimlerinde alınmamaktadır. Kış sıcaklık ortalaması 0,8 C, yaz sıcaklık ortalaması 21,8 C ve yıllık sıcaklık ortalaması 11,3 C'dir. Kırşehir Dağları: Kervansaray Dağları, Çiçek Dağları, Aliöllez Dağları ve Baranlı Dağlarıdır. Kırşehir'in ovaları ise: Malya Ovası, Çuğun Ovası ve Güzler Ovasıdır. Kızılırmak, Kılıçözü, Deliceırmak ve Kaman Kılıçözü ilin vadileri arasında yer almaktadır. Seyfe, Hirfanlı, Kesikköprü ve Çuğun bölgenin tarım ve sulamada kullandığı göl ve barajlarıdır (Büyüköztürk, 2002, s. 1230-1236).

Görsel 16: Kırşehir İlinin Yeri (www.ktb.gov.tr)

3.1.3. Kırşehir'de Ekonomik Faaliyetler

Kırşehir'de genel geçim kaynağı olarak tarım ve hayvancılık gelmektedir. İl nüfusunun %40'ı kırsal kesimde yaşamını devam ettirmektedir ve nüfusun yaklaşık %5'i tarım faaliyetiyle ilgilenmektedir. Türkiye'nin yüzölçümü 78 milyon hektardır ve bu alanlardan 28 milyon hektarı tarım için elverişlidir. Kırşehir ilinde tarıma elverişli alan sayısı %69,14'tür. Verimli topraklarda; arpa, buğday, çavdar ve yulaf gibi ürünler çıkarılmaktadır. Bunlara ek olarak nohut, fasulye, yeşil mercimek yetiştirilmektedir. Yeşil bitkiler açısından incelendiğinde; patates, soğan ve sarımsak yetiştiriciliği yapılmaktadır.

Tablo 10: Kırşehir İlinde Tarımı Yapılan Ürünler

Ürünler	Ekim Alanı	Üretim miktarı	Üretim Verimi
Buğday	997795	273310	273
Arpa	113830	362066	318
Nohut	19102	20960	109
Fasulye	2815	4059	144
Ayçiçeği	3398	3970	116
Soğan	189	3364	1779

Kaynak: (www.kırşehir.bel.tr)

Kırşehir ili hayvancılık açısından incelendiğinde yerli koyun varlığı yapılan teşviklerle artış göstermektedir. Kırşehir ilinde, tiftik keçisi ve merinos koyunu yetiştiriciliği az miktarda ancak kıl keçisi yetiştiriciliği her geçen gün artış göstermektedir. Kırşehir küçükbaş hayvan varlığı 6,71 oranında artış göstererek 219.317 seviyesine yükselmiştir. Küçükbaş hayvan sayısı incelendiğinde tiftik keçisi (0,2), merinos koyunu (%7,7), kıl keçisi (%16,3) ve yerli koyun (%5,4) olmuştur.

Tablo 11: Kırşehir'de Küçükbaş Hayvan Yetiştiriciliği

Yıl	Koyun	Merinos	Tiftik Keçisi	Kıl Keçisi
2018	1.799.809	27.345.331	9.059.234	166.189
2019	2.106.556	29.033.109	10.167.761	177.811
2020	2.205.212	29.302.358	10.210.230	205.631
2021	2.151.334	28.832.567	10.137.120	207.390

Kaynak: (www.ktb.gov.tr)

Türkiye'de küçükbaş ve büyükbaş yetiştiriciliği açısından sürekli bir düşüş içerisindedir. Kırşehir'de, 2018 yılında 115.903 olan büyükbaş hayvan sayısı, 2020 yılında 160.788 rakamına yükselmiştir. 2016 yılı verileri incelendiğinde büyükbaş hayvan sayısının %10,26'sını yerli sığırlar, %42,5'ini melez sığır ırkı ve %55,1'ini kültür sığırı oluşturmaktadır.

Tablo 12: Kırşehir İlinde Büyükbaş Hayvancılık

Yerli Sığır	**Melez Sığır**	**Kültür Sığırı**
25.000	7000	2600

Kaynak: (www.tob.gov.tr)

Büyükbaş varlığı, her yıl yaklaşık olarak aynı oranda artış gösterirken, melez sığır ırkında azalış 2014'ten itibaren ivme kazanmıştır. Buna rağmen Türkiye genelinde büyükbaş hayvanlar içinde en büyük payı kültür ırkı sığırların oluşturduğu düşünüldüğünde Kırşehir de bu görünüme paralel olarak en büyük payı kültür ırkı sığırlar oluşturmaktadır. Kırşehir'de imalat sanayisinin temelini, lastik üretim merkezi (PETLAS), mobilya imalathaneleri, maden ve taş ocağı alanları, döküm sanayi bölgesi, tekstil kolları ve tarımsal ürünlerin işlenmesi ve paketlenmesi temel kısmını oluşturmaktadır. İlde en büyük istihdam sahibi iş kolu ise PETLAS'tır. PETLAS'tan sonra ÇEMAŞ, ORALSAN, Kırşehir Şeker Fabrikası bölgenin kalkınmasında önemli bir paya sahiptir (www. tuik.gov.tr).

Tablo 13: Kırşehir'de Sanayi Faaliyetleri

SEKTÖRLER	Toplam Firma Sayısı	Mikro Ölçekli İşletmeler	Küçük Ölçekli İşletmeler	Orta Ölçekli İşletmeler	Büyük Ölçekli İşletmeler
Mobilya İmalatı	**85**	**78**	**6**	**1**	
Gıda Ürünleri	**64**	**33**	**22**	**6**	**3**
Ağaç ve Ağaç Ürünleri	**52**	**48**	**4**		
Ana Metal Sanayi	**15**	**13**	**1**		**1**
Kimyasal Sanayi	**9**	**5**	**4**		
Tekstil Sanayi	**6**	**3**	**3**		
Elektrik Sanayi	**3**		**1**		**2**

(www.ktb.gov.tr)

Ekonomi Verileri

Toplam İhracat (1.000 USD)	169.697
İmalat Sanayi	166.945
Tarım ve Hayvancılık	2.578

*İhracatın büyük bir bölümünü kara taşıtları lastiği oluşturmaktadır.

Toplam İthalat (1.000 USD)	192.480
İmalat Sanayi	141.794
Tarım ve Hayvancılık	50.526

*İthalatın büyük bir bölümünü lastik sektörünün ham maddesi olan ürünler oluşturmaktadır (www.tob.gov.tr). Kalkolitik Çağda Anadolu'nun tüm bölgelerinde olduğu gibi Orta Kızılırmak Bölümünde yer alan Kırşehir ve çevresinde nüfus ve yerleşme sayısı açısından büyük bir artış yaşanmıştır. Tarih öncesi dönemler incelendiğinde Paleolitik, Epipaleolitik ve Neolitik Çağlarda bölgede hiçbir kalıntı veya yerleşime rastlanılmamıştır. Bölgede ilk iskân izleri Kalkolitik Çağda gün yüzüne çıkmaktadır (Memiş, 2007, s. 17).

Orta Kızılırmak Bölümünde Kırşehir hariç tüm illerde yerleşim faaliyetleri mevcuttur ancak Kırşehir' de bununla ilgili hiçbir kalıntıya rastlanılmamıştır. Bu dönemde bulunan kalıntılara bakıldığında: Kaman Darı Özünde 2000'li yıllara ait Kalkolitik Çağ keramikleri ve seramikler, Hacı Evrasim tarlasından çıkarılan çanak ve çömlekler, Hashöyük'de kazılar sonucunda çıkarılan siyah açkıllı mallara benzeyen parçalar, Ilıkpınar'da çanak ve çömlekler, Sarıkaya'da perdahlı kemikler, Şekiller 'de çıkarılan çanak ve çömlekler döneme tanıklık etmektedir (Sevin, 2008, s. 60- 61). Kalkolitik Çağda insanlar daha çok tarımla uğraşmışlardır. Geçmiş dönemlerin etkisinden kurtularak avcılığın etkisinden kurtulan insanlar, kendi ürettikleri ürünlerin kullanımlarını yaygınlaştırmıştır. Tarımla başlayan yenileşme hareketi beraberinde sanatın gelişmesine de katkı sağlamıştır. Avcılığın gelişmesine ek olarak duvarlara çizilen resim alışkanlığı sona ermiştir ve heykel sanatı ortaya çıkmıştır. Sanatın gelişmesi ölümden sonra inanış hakkında da değişikliklere neden olmuştur ve ölen insanlar yapılan heykellerle gömülmeye başlanmıştır (Akyüz, 2011, s. 11- 13). Kalkolitik Çağ mimarisi incelendiğinde evlerin genellikle dikdörtgen yapıda ve tek odalı şekilde planlandığı görülmektedir. Bu ev şekilleri günümüze kadar ulaşan "megaron" adlı yapıların ortaya çıkmasına katkı sağlamıştır. Megaronlarda tem yapı taşı kerpiçlerdir. Evlerin kenarlarında ocaklar ve tahıl ambarları yer almaktadır. Kalkolitik Çağdan kalan eski yapılar incelendiğinde bazı bölgelerde ticaretin geliştiği görülmektedir. Buna kanıt olarak; damga mühürleri ve mühür baskılı kaplar gösterilmektedir (Buyruk, 2013, s. 136).

Tunç Çağı kültürünün yoğun olarak görüldüğü yerlerden biri de Kızılırmak Havzasıdır (Özgüç, 1971, s. 71). Kırşehir ve çevresinde Tunç Çağına ait yerleşmelerin sayısı oldukça fazladır. Özellikle Kırşehir ilinde Kalkolitik Çağın sonlarında başlayan yerleşim faaliyetleri Tunç Çağında daha fazla gelişme göstererek artmıştır. Mevcut tarihi kaynaklar ve literatür incelendiğinde Kırşehir ilinde Tunç Çağına ait birçok kalıntıya rastlanılmaktadır. Yaşamın devamlılığı için gerekli olan yapıların yanında askeri mimari kalıntılarının bölgede mevcut olduğu bilinmektedir (Ünsal, 2012, s. 443- 464). Hem iskân yerleşmeleri hem askeri yerleşmelerin varlığı Kırşehir ve çevresinde nüfusun fazla olduğu ve sürekli artış gösterdiğini işaret etmektedir. Nüfusun artmasındaki temel etmenler iklim koşullarının uygun olması ve Kırşehir topraklarının verimli olmasından kaynaklandığı tahmin edilmektedir. (Ünsal, 2011, s. 1602- 1615). İlk Tunç Çağında Kırşehir'de bulunan Höyükler bu dönem hakkında detaylı bilgi sunmaktadır. Kesif bir yapılaşma görülmektedir. Bu devir ile ilgili birçok keramik parçalarına rastlanmıştır (Alkım, 1956, s. 69). Parçaların şekillerinden hareketle tarihi geçmişinin MÖ 3.bin yılına kadar ulaşan bir geçmişe sahip olduğu tahmin edilmektedir. Asurluların Mezopotamya'dan Anadolu'ya gelmesiyle yoğun bir ticaret hareketi başlamıştır. Bu dönemde yazı ortaya çıkmıştır ve ticari ilişkilerin gelişmesinde önemli bir rol oynamıştır. Özellikle Kaman Kalehöyük'te yapılan kazılar sonucunda Asur kolonileri dönemine ait seramik ve tabletlerin kullanılması bu bölgenin bir vabartum olma olasılığını arttırmaktadır (Sevin, 1999, s. 121). Karum'dan daha küçük olan pazar yerlerine "Vabartum" denilir. Wabartumlar genellikle kentlerde inşa edilir. Karumlar ise, daha küçük ölçekte inşa edilen Pazar yerleri için kullanılmaktadır (Omura, 2000, s. 329- 330). Orta Kızılırmak Havzasında yer alan Kırşehir ili Hitit Devletinin doğal sınırları içerisinde yer almaktadır. Özellikle yapılan araştırmalarda bölgede Hitit izleri yoğun bir şekilde yer almaktadır (Von der Osten, 1929, s. 152). Kırşehir ve civarında gerçekleştirilen saha araştırmaları ve kazılarda Eski Hitit Devleti Dönemine ve Hitit İmparatorluğunun yaşayış ve kültürel unsurlarına ilişkin birçok kalıntı bulunmuştur. Bu kalıntılara ilişkin en somut örnekler Kale Höyük'te gerçekleştirilen araştırmalarda elde edilen verilerde gün yüzüne çıkmaktadır. Yapılan araştırmalarda Kale Höyük'te Hitit çanak ve çömleklerine rastlanmıştır. Kalıntıların genel özelliklerine bakıldığında keramiklerin çark yapımı olduğu belirlenmiştir ve kendi içerisinde mat ve boyalı keramikler olarak iki gruba ayrılmıştır. Mat keramikler kendi içerisinde, tabak, testi ve küplere ait parçaları içermektedir.

Boyalı olanlar daha çok açık kahve ve kırmızı renklidir (Alkım, 1956, s. 70). Kırşehir'de kazı yapılan bir diğer yerleşme Has Höyük'tür. Hitit dönemine ait tarihi verilere rastlanmıştır. Has Höyükte kısa bir süre önce yapılan çalışmalarda Hitit, Frig ve Tunç Çağı olmak üzere üç tabaka bulunmuştur. Bölgede Hitit İmparatorluk Çağına ait ve günümüzde Kırşehir Merkez Müzesinde sergilenen Hitit dini törenlerinde kullanılan bir tören vazosu bulunmaktadır (Göktürk, 2008, s. 11). Yassıhöyük'te gerçekleştirilen kazı çalışmalarında Asur Ticaret Kolonileri Hitit Çağı'na ait buluntular gün yüzüne çıkarılmıştır (Omura M., 2009: 28). Yapılan kazılarda Yassıhöyük'te 4 yapı katı bulunmuştur. Yapı katlarından dördüncüsünün Orta Tunç Çağına ait olduğu tespit edilmiştir. Kazı sonucunda Eski Hitit Çağına ait birçok çanak çömlek parçaları bulunmuştur (Omura, 2011, s. 360). Araştırmalar sonucunda literatüre geçen bir diğer kalıntı Kabaklı Rölyefi olarak kayıt altına alınmıştır (Alkım, 1956, s. 71). Bu örneğin en büyük özelliği Kabaklı Rölyefi'nin üzerinde yer alan, müzikli bir töreni andıran kabartmalar ve topraksal bir alanda boğa figürü resmedilmiştir. (Bossert, 1951, s. 108). Kırşehir ve çevresinde Persler Dönemine ait bulgular bölgenin çeşitli yerlerinde gerçekleştirilen kazılardan elde edilmiştir. Özellikle yapılan kazı çalışmalarında Kaman Kale Höyük'ün ikinci katının Demir Çağı'na ait olduğu tespit edilmiştir Kaman Kalehöyük'te yapılan diğer kazı çalışmalarında yapının en az 12 yapı katının olduğu anlaşılmıştır. 1992 yılında yapılan yeni araştırma sonuçlarında Akamenid mührü bulunmuştur ve koruma altına alınmıştır (Omura, 1994, s. 282). 1995 yılında yapılan çalışmalarda Demir Çağına ait mimari koridorlar bulunmuştur. Buluntuların genel özelliklerine bakıldığında çift odalı megaron yapı özelliği göstermektedir ve Demir Çağı'nın son evresi olan M.Ö. 4. yüzyıla karşılık geldiği tahmin edilmektedir (Omura, 1997, s. 203). Bunlardan başka Kırşehir ve çevresindeki kalıntılar incelendiğinde; Japon Orta Doğu Arkeoloji Enstitüsünde yapılan çalışmalarla irili ufaklı birçok tümülüs Roma Dönemine ait küçük keramik parçalarına rastlanmıştır (Ksenophon, 2007, s. 33).

4. KIRŞEHİR İLİNİN SOMUT VE SOMUT OLMAYAN KÜLTÜREL MİRASI

4.1. Araştırmanın Konusu

Araştırmanın konusunu, Kırşehir İli somut kültürel mirası ve somut olmayan kültürel miras unsurlarının tespit edilerek kayıt altına alınması ve bu değerlerin kültür turizmi alanında değerlendirilmesine yardımcı olacak veriler sunmayı oluşturmaktadır.

4.2. Araştırmanın Amacı ve Yöntemi

Kültür turizmi son dönemlerde Dünyada ve ülkemizde büyük gelişme göstermektedir. Yoğun tempolu çalışmanın verdiği yorgunluk, şehir hayatının stresi ve insanların yaşadıkları yerlerden uzaklaşmak istemeleri farklı turizm arayışlarını da beraberinde getirmiştir. Kültür turizmi, bölgenin ekonomik, sosyal ve tarihi açıdan gelişmesine imkân sağlamaktadır. Gelir artırıcı etkisi ve istihdama olan katkısıyla yerel halkın ekonomik olarak güçlenmesine, göçlerin azalmasına önemli bir katkı sağlamaktadır. Bu araştırmada, Kırşehir ilinin somut kültürel miras ve somut olmayan kültürel miras potansiyelinin ortaya konulması, geleceğe yönelik sürdürülebilirlik ve kültür turizmi açısından geliştirilmesine yönelik öneriler sunulması ve aynı zamanda Kırşehir ilinin sahip olduğu somut ve somut olmayan kültürel miraslarının derlenerek ilin kültür turizmi kapsamında yapılacak faaliyetlerde kullanılmasına yönelik bir kaynak oluşturulması amaçlanmıştır. İlin turizm potansiyelinin belirlenmesi amacıyla SWOT Analizi yapılmıştır. İlin sahip olduğu değerlerle kültür turizmi açısından uygun olması Kırşehir ilinin tez konusu olarak seçilmesinde etkili olmuştur. Araştırma sonucunda elde edilen bilgilerin literatüre katkı sağlayacağı ve benzer özellik gösteren illerdeki araştırmalara örnek teşkil edeceği düşünülmektedir. Araştırma literatür taraması, bölgenin tarihi ve kültürel yerlerine yapılan geziler, bölge halkından ve internet kaynaklarından edinilen bilgiler ile derlenerek oluşturulan bir çalışmadır. Pandemi nedeniyle planlanan ölçüde bölge halkından bilgi alınamaması araştırmanın kısıtını oluşturmaktadır. Çalışma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde giriş kısmına yer verilmiştir. İkinci bölümde, kültür ve kültürel miras kavramlarına yer verilmiştir. Alt başlık olarak somut kültürel miras ve somut olmayan kültürel miras kavramı üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde, araştırmanın yöntemi ve amacına yer verilmiştir.

Dördüncü bölümde, Kırşehir ili hakkında genel bilgiler aktarılıp, ilin kültürel mirası ile ilgili yorum ve bulgulara yer verilmiştir. Beşinci bölümde ise, sonuçlar ve öneriler kısmı yer almaktadır. Bu çalışma ile, Kırşehir ilinin kültürel turizm potansiyelinin belirlenmesi amaçlanmıştır ve bu amaçla SWOT analizi yapılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular sonucunda önerilerde bulunulmuştur. SWOT Analizi yapılmasındaki temel amaç, bölgenin sahip olduğu değerler sonucunda kültürel turizm potansiyelinin güçlü, zayıf yönlerinin belirlenmesi, tehdit ve fırsatların ortaya koyulması ve yörenin gelişimine yönelik stratejilerin belirlenmesine yardımcı olmaktadır. SWOT Analizi yörede eksik olan yönlerin ortaya çıkmasında ve düzeltilmesinde önemli bir araçtır. Çalışmada literatür araştırması, saha araştırması ve İl Kültür Turizm Müdürlüğünden elde edilen veriler kullanılmıştır.

4.4. Kırşehir İlinin Somut ve Somut Olmayan Kültürel Mirası

4.4.1. Kırşehir ve Turizm

Hızlı kentleşme hareketleri ve ekonomik koşulların etkisiyle yaşanan göçler nedeniyle, kültürel ve tarihi yapıların dokularının bozulmasını hızlandırmıştır. Kültürel ve tarihi yapıların bozulması turizm hareketlerinin de olumsuz etkilemiştir (Kuter, 2007: s. 7). Turizm bulunduğu çevreye sosyal, kültürel ve ekonomik açıdan birçok katkı sunmuş olsa da turizm hareketlerinin gerçekleşmesi sırasında birçok çevresel sorunlar da oluşmaktadır (Erdoğan ve Uslu, 2003, s. 32). Termal su kaynakları, tarihi ve kültürel özellikleri Kırşehir önemli atılımlar ve projelerle büyük gelişim sağlayabilir. Kamu kurum ve kuruluşları, Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kırşehir Belediyesi, Özel sektör paydaşlarının ortak çalışmalarıyla turizmle ilgili gerekli çalışmalar yürütülmektedir (Kent, 1950, s. 107- 108). Kırşehir'de genel olarak sağlık turizmi gelişim göstermiştir. Sağlık turizmi kapsamında, Bulamaçlı Kaplıcası, Karakurt Kaplıcası ön plana çıkmaktadır. İkinci sırada ise inanç turizmi yer almaktadır. Özellikle Cacabey Camii, Ahi Evran Camii, Yeşil Camii başta olmak üzere ön plana çıkmaktadır.

3.4.1.3. Kırşehir' de Turizm Verileri

Yüksek bir turizm potansiyelini içerisinde barındıran ülkemizde markalaşmanın sağlanabilmesi için ülkenin turizm açısından gelişmiş olması ve milli gelire katkısının önemli bir düzeyde olması gerekmektedir (T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2019). 2019 yılında hesaplanan GSYİH içerisinde turizm gelirlerinin payı 5,9 olarak hesaplanmıştır (Türkiye Seyahat Acenteleri Birliği, 2013). Kırşehir ili coğrafi konumundan dolayı önemli turizm merkezlerine sahip illere geçiş yolu üzerinde bulunmaktadır. Sağlık turizmi açısından sunduğu termal kaynaklarla turizme önemli katkı sağlarken aynı zamanda ilçelerinde yapılan kazılarla ortaya çıkan unsurlarla kültür turizmi açısından önemli bir potansiyeli içerisinde barındırmaktadır. Son 5 yılda ilin sahip olduğu turizm verileri aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

Tablo 14. Kırşehir İlinin Turizm Verileri

Yıllar	Yerli ve Yabancı Turist Sayısı	Turizm Geliri
2018	54. 941	1.087.90
2019	55.802	1.200.87
2020	21.098	490.767
2021	9.200	170.888
2022	53.780	990.128

Kaynak: (Kültür ve Turizm Müdürlüğü)

Pandemi koşullarının yarattığı olumsuz koşullar nedeniyle ile yapılan turizm hareketlerinde azalmalar görülmüştür. Belediye, Kültür ve Turizm İl Müdürlü ve yerel kuruluşların ortak çalışmalarıyla turizmde hareketliliğin sağlanması planlanmaktadır. İlin potansiyeli göz ardı edilmeden kültür turizmi ve sağlık turizmi açısından ön plana çıkarılması için gerekli çalışmalar devam etmektedir.

4.4.1. Müze ve Ören Yerleri

Müze; geçmişten günümüze kadar gelen tarihi, kültürel ve sosyal eserlerin ve buluntuların, bulundukları yerden getirilerek veya çıkarılarak, tarihi sırasına uygun olacak şekilde belli bir sıra halinde sergilenmesi toplumda yaşayan insanlara ve gelecek nesillere aktarılarak toplumun gelişmesi ve eğitilmesi amacıyla korunduğu kapalı ve açık mekânları kapsayan kurum ve kuruluşlardır. Müzelerin özelliklerine bakıldığında insanlığın geçmişine ilişkin her türlü bilginin, belgenin ve eserin saklanması, korunması, sergilenmesi ve her türlü tanıtımına ilişkin gelişim gösteren bilimsel kuruluşlardır. Bu kuruluşların en belirgin özelliği ise ziyaretçilerin bilinçlendirmesi ve buna ek olarak bilimsel çalışmalarla evrensel kültür unsurlarının ortaya çıkarılmasının sağlanmasıdır (Sezer, 2010, s. 44).

Gelişen teknolojik gelişmeler ve çalışma koşullarının da iyileşmesiyle insanlarda giderek artan ilgi, merak ve boş zamanla birlikte evrensel olarak artan turizm aktiviteleri, gelişen bilgi, iletişim ve ulaşım teknolojilerinin ile müzelerin gelişimine önemli katkısı bulunmaktadır. Reklam ve tanıtımın etkisiyle tarihi, sosyal ve kültürel zenginliğe sahip olan bölgelerin önemi artmış ve bu artan değerle bu alanların daha fazla kişi tarafından ziyaret edilmesine imkân sağlamaktadır (Boyar, 2006, s. 28- 29). Ören yeri; üstü açık olan, tarihi kent ve yapı kalıntıları ile bu kalıntıların bulunduğu alanın olduğu yerlere denir. Ülkemizde tarih öncesinde yaşayan ve iz bırakan uygarlıkların, yaşadığı tüm çağlardan kalan kalıntılarının olması, ören yerlerinin de fazla olmasına neden olmaktadır.

Ören yerleri ve müzelerin ortak özelliklerine bakıldığında; o yer veya bölge hakkında insanlığın nasıl oluştuğunu, nasıl örgütle[illegible]i, sanatları, kültür ve uygarlık yönünden nasıl geliştiğini anlatan ve gösteren yerlerdir. Müze ve ören yerleri eğitim ve turizm ile ilgili tüm bilgileri en etkili şekilde sunan ve bununla birlikte turizm potansiyelini hareketlendirecek bir etkendir (Megep, 2006, s. 16). Türkiye ören yerleri açısından incelendiğinde, İzmir (Bergama Antik Kenti, Şanlıurfa (Göbeklitepe Ören Yeri), Konya (Çatalhöyük), İzmir (Efes Antik Kenti), Denizli (Hierapolis Antik Kenti), Burdur (Sagalassos), Kütahya (Aizonia Antik Kenti) önemli ören yerleri sınıflandırmasında ilk bölümde yer almaktadır. İçerisinde kültürel ve tarihi unsuru barındıran yerler güvence altına alınmıştır.

4.4.1.1. Kırşehir Müzesi

İl Merkezimizde bulunan Kırşehir Müzesi 1936 yılında kurulmuştur. İlk olarak Cumhuriyet Döneminde ortaya çıkan tarihi ve kültürel eserler Kırşehir'de yerel halkın "Kale" olarak isimlendirildiği Höyük üzerinde yer alan Alâeddin Camii'nde toplanmıştır. 1975 yılında Kırşehir Valiliği tarafından eski yapıt ve eserlerin korunması ve gelecek nesillere ulaşmasını sağlamak için bir müze oluşturulması için gerekli adımlar atılmıştır ve bunun sonucunda "eski eser komisyonu" kurulmuştur; 1980 yılına gelindiğinde ise Kırşehir Müze Müdürlüğü kurulmuştur ve ilk yapıt (sikke) envanter kaydı 1983 yılında yapılmıştır. 1985 yılında İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü binası yaklaşık 100 m² 'lik bir alanda 1980 yılından itibaren toplanmaya başlayan eserlerin sergilendiği 20 m² boyutuna sahip olan bir depo kurulmuştur. 1986 ve 1987 yılında Kırşehir'in Kaman İlçesine bağlı Çağırkan Kasabasında bulunan Höyükte arkeolojik bir kazı ile başlayan süreç müzenin gelişimini hızlandırmıştır. 1993 yılında müze koleksiyonu içerisinde yer alan eserler ve tarihi unsurlar Kırşehir Kültür Merkezi'nde yer alan depolara konmuştur. Bu gelişmelerden sonra Kırşehir Müzesi 1997 yılında, Güzel Sanatlar Galerisinde iki kattan oluşan bir yapıda hizmet vermeye başlamıştır. Müzenin envanteri henüz yapılmadığı için ziyarete kapalıdır. Kazılardan çıkarılan ve ilin geçmiş tarihini gösteren eserler ise Galeri içerisinde yer alan depolarda muhafaza edilmektedir. Kırşehir Müzesi içerisinde arkeolojik, kültürel, tarihi, etnografik ve eser seksiyonundan oluşan eserlerin yer aldığı genel bir müzedir. Envanter kayıtlarına bakıldığında yaklaşık olarak 6000 sikke, 1200 etnografik, tarihi, kültürel ve 1110 arkeolojik eseri içerisinde sunan geniş bir yelpazeye sahiptir.

4.4.1.2. Kaman Kale Höyük Arkeolojik Müzesi

Türkiye ve Japonya'nın ekonomik iş birliği ile yapımına başlanan Kale Höyük Arkeolojik Müzesi, bölgenin tarihi ve kültürel yapısına sunduğu katkı ile bölgenin bir diğer önemli değeri olan Japon Bahçesi ile karma bir bütün oluşturmaktadır (Hayes, 1980, s. 33). Müzenin mimari yapısı, höyük formundadır ve yeşil dokulu görünümü ile ülkemizde ve dünyada başka bir benzeri bulunmayan eşsiz bir örnektir. Kale Höyük Arkeoloji Müzesi, çevreye duyarlı ve yeşili koruyan yapısıyla 2011 yılında Amerika'da düzenlenen ödül töreninde "Yeşil Müze" ödülünü almıştır.

Müzede genel olarak, Anadolu ve Japonya kültürlerinin özelliklerini yansıtan karma eserler sergilenmektedir. Müzede bulunan eserler daha çok Kalkolitik Çağ ile Osmanlı Devleti Dönemlerinden kalan eser ve buluntulardan oluşmaktadır (Fındık, 2001, s. 22). Bu eserlerin incelenmesi ile Kalkolitik Çağ ile Osmanlı Devleti Dönemi arasında geçen tarihi süreç ile ilgili çok önemli bilgiler edilmektedir. Müzenin sunduğu hizmet ise; ziyaretçilere kazı yöntemlerini ve kazıda çıkarılan eserleri bire bir görme imkânı sağlayan bir sistemle sürdürülmektedir (Rotroff, 2006: 121). Müze diğer müzelerden farklı olarak ters kronoloji sistemi ile en yakın dönemden başlayarak en eski döneme doğru kazıda çıkarılan eserlerin düzeni sağlanmıştır. Müzecilik faaliyetlerinde teknolojik unsurlardan da en iyi şekilde faydalanılmaktadır (Harden, 1981, s. 31). Olağan müzecilik faaliyetleri ile özellikle çocuk eğitiminin üzerinde önemle durulmaktadır. Müzenin sağladığı çeşitli projeler ile ev kadınlarına ve toplumdan kendini soyutlamak zorunda kalan dezavantajlı gruplar için müzecilik eğitimleri verilmektedir ve buna ek olarak drama faaliyetleri ile toplumsal bütünleşme sağlanmaya çalışılmaktadır (Hayes, 1980, s. 3- 10). Çalışmalara; Kırşehir Valiliği, Kırşehir Belediyesi ve Ahi Evran Üniversitesi destek vermiştir.

4.4.1.3. Mucur Yeraltı Şehri

Mucur Yeraltı Şehri, Kırşehir ilinin Mucur ilçesi Solaklı Mahallesi içerisinde yer almaktadır. Mucur ilçesinde yer alan bu yapının Romalılar Döneminde savaş ve düşman baskınlarından halkın korunması amacıyla yapılmıştır (Gündüz, 2006, s. 47). Genel özelliklerine dikkate alındığında yumuşak kayaların oyulmasıyla yapılan ve yaklaşık 7-8 metre derinliğe sahip olan bir yeraltı şehridir (Şahin, 2006, s. 8 – 13). Yapının yaklaşık olarak 15 km uzakta şehir merkezinde bulunan Aşık Paşa Türbesine kadar uzandığı bilinmektedir. Yeraltı şehri 42 odadan oluşmaktadır ve bir odadan diğer bir odaya geçişi sağlayan bir insanın sığabileceği genişlikte dehlizler, küçükbaş hayvanların sığabileceği ve barınabileceği genişlikte olan ahırlar, insanların ibadetlerini yerine getirmesi için kullanılan alanlar ve soğuktan korunmak için oluşturulan havalandırma ve duman bacaları bulunmaktadır (Bayrakal, 2012, s. 126). Odaların içerisinde su kuyuları bulunmaktadır. Yer altındaki en büyük farklılık ise büyük erzak odaları ve su küpleridir. Yapıda çok miktarda niş bulunması bu yapının daha önce ibadet yeri olarak kullanıldığı yargısını güçlendirmektedir.

Yapıda bulunan koridorlar; bir yerden başka bir yere geçişi kolaylaştıran, dar ve alçak olarak şekillendirilmiş, yaklaşık 1,5 m genişliğe sahip olan alanlardır. Koridorların alçak ve dar yapılmasındaki temel amaç; dışarıdan gelen saldırıların önüne geçmektir (Ecesoy, 2011, s. 231). Koridorların girişini kapatmak için oldukça hacimli ve dairesel şekilli taşlar tercih edilmiştir. Yapının üst kısmında beş adet baca bulunmaktadır. Bacaların yapılmasındaki temel amaç içeri giren oksijen miktarını karşılamak için tasarlanmıştır (Bayhan vd. 2007, s. 24). Romalılar Döneminde Mucur Bölgesinde Hristiyanlık hızla yayılmıştır. M.Ö. 3. ve 4. yüzyıllarda Romalılar Hristiyanların yoğun baskıdan korunmak ve ibadetlerini özgürce gerçekleştirmek için yaptığı yeraltı şehridir ve bu şehirler kayaların oyulması ile gizlenme ve korunmayı sağlamıştır (Çal, 2000, s. 33).

4.4.1.4. Merkez Kalehöyük Arkeolojik Kazı Çalışması

Merkez Kalehöyük Kazı Çalışması Kırşehir Merkez Kuşdili Mahallesinde yer almaktadır. Yerel halk arasında "Kale" adıyla bilinmektedir. Kazının bulunduğu alan üzerinde Cumhuriyet Döneminden kalan bir okul ve Selçuklular Döneminden kalan tarihi özelliği bulunan ve dönemin sanatsal özelliklerini yansıtan Alaeddin Camii bulunmaktadır. Kazının bulunduğu yerde Kılıçözü deresi bulunmaktadır ve verimli topraklarıyla tarımda önemli bir yeri bulunmaktadır. Höyüğün civarında Kırşehir ticaretinde hareketi sağlayan dükkânlar bulunmaktadır. "Uzun Çarşı" olarak isimlendirilen dükkânlar tarihi ve kültürel unsurları modern görünümüyle sunmaktadır. 2009 yılında, Kale Höyük üzerinde, Kırşehir Müzesi ve Ahi Evran Üniversitesinin katkılarıyla kazı çalışmalarına başlanmıştır.

Yapılan kazı çalışmalarında Selçuklular ve Osmanlı Devleti'ne ait birçok eser bulunmuştur. Bunlar; toprak kaplar, pithoslar, öğütme taşları, ağırşaklar ile pendantlardır. Höyükten Kalkolitik Çağa ait olduğu düşünülen üç parça ele geçirilmiştir (Alkım, 1956, s. 69 – 70). Höyükteki en eski yapı Tunç Çağına aittir ve bu da yerleşimin en fazla bu dönemde olduğunu göstermektedir. Bu döneme ait birçok keramik parçası tespit edilmiştir ve genel özellikleri incelendiğinde mat ve cilalı olduğu gözlemlenmektedir. Höyük üzerinde yapılan araştırmalar tarımla ilgili çalışmaların yapıldığı görülmektedir (Tarım, 1940, s. 69).

4.4.1.5. Kurutlu Kazısı

Hirfanlı Baraj Gölü Lodalı Tepesi Mevkiinde tespit edilen Fosil Lokalitelerinin kurtarılması ve Neojen Dönemdeki yaşam özellikleri hakkında fikir sahibi olmak amacıyla kazı çalışmaları yapılmıştır. Kurutlu Kurtarma Kazısı çalışmaları sonunda; Gergedan, At, Geyik, Zürafa, Domuz, Primat ve fil gibi bazı hayvanlara ait fosiller bulunmuştur.

Şekil 18: Kurutlu Kazısı Çalışmaları (www.ktb.gov.tr)

4.4.1.6. Kepez Yeraltı Şehri

Kırşehir ili, Mucur ilçesine bağlı Kepez köyü sınırları içerisinde yer alan Yeraltı Şehri, Kayseri, Ankara ve Aksaray karayoluna yaklaşık olarak 14 km uzaklıktadır. Kapadokya bölgesinin en korunaklı ve düzenli yeraltı şehirlerinden biri olan Kepez Yeraltı Şehri, sahip olduğu mimari yapısı ve iki renk özelliği olan toprak yapısıyla turizm ve coğrafya araştırmaları açısından önemli bir yer tutmaktadır. Dikdörtgen şeklindeki salonlar üçerli gruplar halinde sıralanmıştır ve bu salonlar galeri ve tünellerle birbirine bağlanmıştır.

4.4.1.7. Büyükteflek Arkeolojik Kazı Çalışması

Büyükteflek Arkeolojik Kazı Çalışması Kırşehir ilinin, Çiçekdağı ilçesinde, Büyükteflek köyünün yaklaşık olarak 2 km güneyinde yer almaktadır. Kazı çalışması Çiçekdağı ilçesine 7 km ve şehir merkezine 71 km mesafede bulunmaktadır. Kazı çalışmaları 2012 yılında Kırşehir Müzesi Müdürlüğü öncülüğünde başlamıştır.

Kazı çalışmalarında Romalılar Dönemine ait bir hamam bulunmuştur. Romalılar Döneminde yapılan hamamlar birçok sosyal faaliyetin gerçekleştirildiği bir alan olması nedeniyle bölgenin en ihtişamlı yapıları olma özelliğini içerisinde barındırmaktadır. Bu mekanlar içerisinde; spor salonları, saunalar, konferans salonları, kütüphane ve güzellik salonları gibi bölümler yer almaktadır. M.S. 4. yüzyıllara gelindiğinde Hristiyanlık eski önemini yitirmiştir ve bu dönemde kullanılan hamamlar farklı amaçlar için kullanılmaya başlamıştır. Hamamların farklı bölümlerin birleşmesiyle küçük bir kilise halini almıştır. Spor salonu olarak kullanılan alanlar mezarlık olarak kullanılmaya başlamıştır. Kazı çalışmalarında ayrıca boyutları farklı olan gülleler ve disk sporunun başlangıcı sayılan disk ve gülleler bulunmuştur.

Görsel 20: Büyükteflek Arkeolojik Kazı Çalışması (www.ktb.gov.tr)

4.4.1.8. Büklükale Arkeolojik Kazı Çalışması

Büklükale Arkeolojik Kazı çalışması, Kırıkkale İli, Kaman-Ankara karayoluna yaklaşık 50 km uzaklıkta yer almaktadır. Hititler ve Asurlular Döneminde ticari amaçla kullanılan şehir, Kızılırmak Nehrinin güneyinde yer almaktadır. 500x600 m ebadındaki iki höyükten oluşmaktadır. Büklükale Arkeolojik Kazı alanı, Japonya-Anadolu Arkeoloji Enstitüsünün vekaleti dahilinde, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi Öğretim Üyesi Kimiyoshi MATSUMURA tarafından çalışmalar yürütülmektedir. Büklükale Arkeolojik Kazı Alanı Turizm Mevzuatı 63. Maddesine göre yeniden koruma ve güvence altına alınmıştır. Her yıl yabancı ülkelerden belli miktarda araştırma sit alanında çalışmalar yapmak için ülkemizi ziyaret etmektedirler. Bulunan kalıntı ve eserler Kırşehir Müzesinde sergilenmektedir.

4.4.2. Camii ve Türbeler

Camii Arapça bir sözcüktür ve kelime anlamı “toplayan, bir araya getiren” demektir. Kelime anlamı olarak "cuma namazı mescidi" anlamına karşılık gelmektedir. Osmanlı Devleti’nde hükümdarlar adına yapılan büyük ve gösterişli camilere Selatin Camii adı verilmektedir. Herhangi bir bölgede ibadet amaçlı kullanılan boş ve sahibi belli olmayan yerlere Namazgah adı verilmektedir. Şehirlerde yapılan ve özellikle cuma namazlarında kullanılan en büyük ve en gösterişli camilere Ulu Camii ismi verilmektedir. Türbe, devlet teşkilatında önemli sorumlulukları yerine getiren görevliler veya dini öğretme veya yayma gibi sorumlulukları olan kişilerin mezarlarının bulunduğu kubbeli oda şeklindeki yapılardır.

4.4.2.1. Cacabey ve Gökbilim Medresesi

Kırşehir’in en önemli tarihî ve kültürel yapılarından olan Cacabey Gökbilim Medresesi, 1272 tarihinde Kırşehir Valisi Nurettin Cibril Bin Cacabey’in girişimleriyle sayısal ve astronomi alanında eğitim vermek için yapılmıştır. Dönemindeki diğer yapılardan farklı olan, eşsiz mimarisi ile güneş sisteminde bulunan gezegenlerin sembolü olan ve mimari açıdan rasat kuyusu, aydınlatma feneri ve gözlem kulesi ile farklı bir dokuya sahip olan Cacabey Gökbilim Medresesi astronomi eğitimi vermek için inşa edilen ilk yapıdır. Medresenin üç ayrı bölgesinde bulunan sütunceler bu yapının geçmişte astronomi merkezi olarak kullanıldığının bir kanıtı sayılmaktadır. Anadolu Selçuklu Devleti’nin sanat yönünü en iyi ifade eden nokta ise Taç Kapıdır.

Taç Kapı ay ve güneşin sembolü sayılmaktadır ve Kur’an’ı Kerim’den birçok ayeti de içerisinde barındırmaktadır. Özellikle astronomi alanında kullanılması içim yaklaşık 21 m yüksekliğinde Gözlem Kulesi bulunmaktadır. Geçmişteki fonksiyonlarının yerini günümüzde ibadet amaçlı kullanılan bir yapı olmuştur. Gök medresede eğitim amaçlı kullanılan 8 adet öğrenci odası vardır. Bu bilgilere ek olarak Cacabey Gökbilim Medresesi 2014 tarihinde Unesco Geçici Dünya Miras Listesi’ne dahil edilmiştir. Cibril Bin Cacabey, Anadolu’da birçok iyilik yapmıştır, on yedi cami ve zaviyenin de korunması ve onarımına katkıda bulunmuştur. 1301 yılında Cibril Bin Cacabey Rum ordusu ile yapılan savaşta şehit düşmüştür ve naaşı Kırşehir’e getirilerek medresenin yanındaki türbeye defnedilmiştir.

4.4.2.2. Şeyh Edebali Türbesi

Şeyh Edebalı Selçukluların Şeyhülislam'ı olan Şeyh Sadrettin Konevi ve Mevlâna Celaleddin Rumi ile aynı dönemlerde yaşamıştır ve 1208 yılında Kırşehir İnanç Köyünde doğmuştur. Devlet yönetiminde sürekli danışılan bir özelliğe sahiptir ve Osman Gazi Şeyh Edebali'nin fikirlerine sık sık başvururdu. Şeyh Edebali Ahi teşkilatının kurucusudur ve Ahi Şeyhlerinden Şeyh Edebali'den sonra kime geçtiği konusunda herhangi bir bilgi bulunmaktadır. Şeyh Edebali ilk Osmanlı kadısı ve müftüsü olmakla birlikte birçok talebe yetiştiren bir müderris olma özelliğini de taşımaktadır. Şeyh Edebalı kendisini dinleyenlere; "Toprağa bağlanın. Suyu israf etmeyin. Mirasımızın sağlam olmasına dikkat ediniz. Veriniz, cömert olunuz elleriniz yumuk kalmasın. İlim sahiplerini koruyunuz. Ağaç dikiniz. Ödünç aldığınızı fazlasıyla iade ediniz. Kuran-ı Kerimi güçlü olmak için okuyunuz. Asıl ölüm ilimden payını almayanlaradır. Faydalı ile faydasızı bilenler bilgi sahipleridir" sözleriyle nasihatlerde bulunmaktadır. Süleyman Türkmani Camii Süleyman Türkmani Mevlevi tarikatına mensuptur ve 1214 yılında babası Şeyh Hüseyin ile Konya'ya yerleşmişlerdir. Kesin doğum yeri bilinmemektedir. Dedesi Türkmen Boylarının başında olduğu için kendisine Türkmani ismi verilmiştir. Mevlâna'nın öğrencisi olan Süleyman Türkmani onun ölümünden sonra, Sultan Veled ile Mevlevî tarikatının yayılması için 1239'da Kırşehir iline gelmiştir. Süleyman Türkmani'nin vefatından hemen önce Aşık Paşa'ya hocalık yapmıştır.

4.4.3. Kiliseler

Kilise, kelime olarak Yunanca Ecclesia kelimesinden türetilmiştir. Ekklesia kelime olarak sivil halklar için geniş toplulukların katıldığı toplantı olarak kullanılmıştır. Ekklesia kelimesi aynı zamanda bir topluluğun belli bir amaç için bulunduğu yerden başka bir yere davet edilmesine karşılık gelmektedir. Ekklesia, Yunanistan'da halk meclisidir. Ekklesia, kelime kökeni olarak iki edat grubundan oluşmaktadır. İlk edat dışarı anlamına gelen "ek", ve ikincisi ise, çağırmak anlamına gelen "call" edatıdır. Sözcük grubuna bakıldığında tam birleştirme yapıldığında dışarıda toplanan grupları ifade etmektedir. Hıristiyanlık Tarihi çalışmalarına bakıldığında Yahudi Hıristiyanlar için "kahal" ibaresi dini topluluğa karşılık gelmektedir.

Hristiyanlar Yahudilerden kendilerini soyutlamak için Ekklesia kelimesini seçmişler ve tüm dini planlamalarında bu edat grubunu kullanmışlardır. Hristiyanlık tarihinde ise Hz. İsa'nın soyundan gelenleri tanımlamak için Latince karşılığı kilise olan Ekklesia kullanılmıştır. Kilise kapsadığı amaç ve fonksiyon açısından mezheplere göre farklılıklar göstermektedir. Katoliklere göre kilise, Hz. İsa'nın öncülüğünde kurulan ve onun düşüncesine sahip olan insanların oluşturduğu temelinde birlik ve hidayet olan topluluktur. Ortodokslara göre kilise hem dünya hayatına hem de ölümden sonraki ahiret inancına ışık tutan bir anlayıştır. Protestanlara göre kilise ibadetlerin yerine getirildiği yer ve mabedi olarak kabul tanımlamaktadırlar.

4.4.3.1. Üçayak Kilisesi

Üçayak Kilisesi, Kırşehir il sınırına 30 km uzaklıkta bulunan Doğu Roma İmparatorluğu döneminde inşa edilen tarihi kilisedir. Çevresinde kendinden başka hiçbir tarihi unsur bulunmamaktadır ve bu yapısıyla türdeşlerinden ayrılmaktadır. Günümüzde sadece kolonları kalmıştır. Kilisenin mimari özelliklerine bakıldığında; üç önde üç arkada olmak üzere altı adet kolon bulunmaktadır. Üç kolon özelliğinden dolayı halk arasında "Üçayak Kilisesi" olarak tanınmıştır. Üçayak Kilisesi Doğu Roma İmparatorluğu döneminde hangi isimle alındığına dair herhangi bir kayıt bulunmamaktadır. Üçayak kilisesinin yakınlarında herhangi bir yerleşim yeri bulunmamaktadır ve inşası şehir merkezine uzak ıssız bir alan üzerinde bulunmaktadır. Yakınlarında sadece bir adet su kaynağı bulunmaktadır. Kiliseyle ilgili bilgilere İngiliz gezgin W. F. Ainsworth tarafından çizilen gravürlerden bilgi sahibi olabilmektedir. Kiliseyle ilgili detaylı bilgiler ise Türk Sanat Tarihçisi Semavi Eyice tarafından hazırlanan çalışmayla gün yüzüne çıkarılmıştır.

4.4.3.2. Altınyazı Kilisesi

Altınyazı Kırşehir ili Mucur ilçesine bağlı bir kasabadır. Kilise kaya kilisesi olup kabartma şeklinde haç şekli bulunmaktadır. Köyün altında bulunan yeraltı şehriyle bir bütünlük sağlamaktadır. İnşa edilme tarihi Hıristiyanlığın ilk yayılma dönemine denk gelmektedir. Altınyazı Kilisesi Mucur ilçesine 8 km ve Ankara'ya 250 km uzaklıktadır. Altınyazı Kilisesi Kızlar tepesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Altınyazı Kilisesi ile ilgili günümüze kadar ulaşan detaylı bir bilgi yer almamaktadır.

4.4.3.3. Hacıfakılı Kilisesi

Hacıfakılı Kilisesi Kırşehir Akçakent ilçesi içerisinde inşa edilmiştir. Bizans Döneminde inşa edilen Kilise yerleşim yeri olarak kullanılmıştır. İnşasında birçok devşirme malzeme kullanılmıştır. Kiliseden geçmişten günümüze kadar tek bir odası kalmıştır ve odanın mimari özellikleri incelendiğine tamamının tuğladan yapıldığı tespit edilmiştir. Mimari özellikleri tamamen Bizans kültürünü yansıtmaktadır.

4.4.4.4. Aksaklı Kilisesi

Kırşehir Mucur ilçesi Aksaklı Kasabasında yer almaktadır. Kilise kaya içine oyulmuş olup, Bizans mimarisinin tüm özelliklerini yansıtmaktadır. Turizm açısından önemli bir potansiyeli içerisinde barındırmaktadır.

Görsel 21: Aksaklı Kilisesi Tarihi Yapısı (www.ktb.gov.tr)

4.4.4. Kervansaraylar

Kervanların ticaret yolları üzerinde yer alan konaklama ve yeme- içme faaliyetlerinin yerine getirilmesi için kurulan büyük yapılardır. İlk Kervansaray Milattan Önce 5. yüzyılda Ahamenis Devleti tarafından inşa edilmiştir. İlk inşa edilme amacı askerî açıdan güvenliğin sağlanması olsa da zamanla gelişen ticaret ağının ve dini ihtiyaçların karşılaması için kullanılan bir yer haline gelmiştir. Selçuklular Döneminde ticaret amacıyla göç eden kervanların gidecekleri yere kadar güvenli bir şekilde dinlenmeleri ve ihtiyaçlarını karşılamaları için yapılan konaklama yerleridir. Kervanların geçiş yönleri hesap edilerek kurulmuş olan kervansaraylar deve yürüyüşü ile dokuz saat bunun yol karşılığı olarak 40 km'dir.

Kervansarayların bir diğer yapılış amacı ise savaş dönemlerinde Kale olarak kullanılmasıdır. Savaş dönemleri sona erdikten sonra kervansaraylar Pazar yeri olarak kullanılmaya başlanmıştır. Selçuklu kervansarayları; yazlık avlulu, kışlık avlulu ve hem yazlık hem kışlık avluların birleşmesiyle oluşan karma tiplerden oluşmaktadır. Kervansaraylar inşa edilirken hem açık hem de kapalı alanlar dikkate alınarak inşası gerçekleşmiştir.

4.4.4.1. Kesikköprü Kervansarayı

Kırşehir şehir merkezine 18 km uzaklıkta bulunan Kervansaray Anadolu Selçuklu Devleti Döneminde inşa edilmiştir. Kervansarayın yanında bulunduğu köyün içinde yer alan bir han bulunmaktadır. Hanın mimari özelliklerine bakıldığında yatık ve T şeklinde bir plana sahiptir. Hanın güneye bakan taç kapısı ve avlusu bulunmaktadır. Taç kapının içerisinden avluya geçilen kısım uzun ve tonoz örtülü, içeri bakan kısmı ise çift şekil ve sivri kemer şeklindedir. Taç kapının doğusuna doğru ilerledikçe hancı odasına geçiş sağlanmaktadır. Hancı odasının diğer hanların aksine avluya açılmaktadır. Mescidin kuzey tarafına ilerledikçe dam kısmına çıkışı sağlayan taş merdivenler yer almaktadır. Hanın kapalı olan bölümüne geçişi sağlayan taç kapının üzerinde dört satırdan oluşan kitabe yer almaktadır. Bu kitabeden hareketle han'ın 667 yılında Cacabey tarafından yatırıldığına dair bilgiler vermektedir. Hanın bazı kısımları moloz taştan yapılmışken, diğer kısımları düzgün kesme taştan yapılmıştır.

4.4.5. Kaleler

Kale sözcüğü; Arapça "kal" kökünden türetilmiştir. "Kal" sözcüğü kelime anlamı olarak hisar ve kale anlamlarına gelmektedir. Arapçadan günümüze kadar ulaşan Kale sözcüğünün Arapçaya Akadca dilinden geldiği tahmin edilmektedir. Baş kule veya diğer bir ismiyle erk olarak bilinen kalelerde hükümdar ve ailesinin yaşadığı; onlara eşlik eden bir askeri sistemin olduğu ikamet yerleri olarak kullanılmıştır. Kale içerisinde bulunan kulelerin ihtişamı padişahın gücünü ve kudretini temsil etmektedir. Kaleler kendi içerisine birçok bölüme ayrılmıştır. Perde duvarı: kalenin savunulması için kurulan bir sistemdir. Askerlerin saldırılara karşı siper almalarını sağlayan "barbata" adında bir sistem bulunmaktadır. Askerlerin perde duvarının üzerinde mevzi aldıkları yere "seğirdim yolu" denir. Kalenin bir diğer bölümü ise "Kapıkule" 'dir.

Kalenin ana giriş kapısında bulunmaktadır ve mimari açıdan incelendiğinde kenarları kule ve burçlardan oluşan güvenliği mazgallarla sağlanan bir düzene sahiptir. Hendek ise düşmanların geçmesini önlemek için kalenin etrafına geniş bir çukur kazılarak kurulmuş olan bir sistemdir. Mazgallı siper, askerlerin siper aldığı bir diğer mevzidir.

4.4.5.1. Kuş Kalesi

Kırşehir Kaman ilçesine bağlı Ömerhacılı Kasabası'nda yer almaktadır. Kaleye ulaşım özel araçlarla sağlanmaktadır. Kaleye ulaşım son derece zor ve sarp bir kayalık üzerine konumlandırılan özelliğiyle türdeşlerinden farklı özellikler göstermektedir. Kuzey-güney eğimli olan Kuş Kalesi 1630 m yüksekliğe sahiptir. Dönemin özellikleri dikkate alındığında savunma açısından çok kullanışlı bir mimariye sahip olduğu gözlemlenmektedir. Kale mimari özellikleri açısından Orta çağ yerleşmelerine benzemektedir.

4.4.5.2. Keçi Kalesi

Keçi Kalesi Kırşehir Özbağ Kasabasına bağlı Kızılca köy içerisinde yer almaktadır. 1465 m yüksekliğe sahip olan kalenin, ovadan yüksekliği 285m'dir. Kale tamamen taşlık olan bir alan üzerinde yer almaktadır. Kırşehir çevresindeki en büyük kaledir.

4.4.6. Korunan Alanlar

4.4.6.1. Seyfe Gölü Kuş Cenneti

Seyfe Gölü, Kırşehir Savcılı kasabasında bulunan tuzlu göldür. Kırşehir'in kuzeydoğusunda yer almaktadır ve en yakın ulaşım Mucur ilçesinden sağlanmaktadır. Yörenin genel özelliklerine bakıldığında, sulak ve bataklık alanlardan oluştuğu gözlemlenmektedir. Gölün doğusuna gelindiğinde, sazlıklardan oluşan pek çok adacık yer almaktadır. Gölün çevresinde 187 kuş türü yer almaktadır. Göl, özellikle su kuşlarının beslenmesinde, üremesinde ve konaklamasında önemli bir yere sahiptir. Gölde 320 Bin adet flamingo topluluğu yaşamaktadır.

4.5. Kırşehir İlinin Somut Olmayan Kültürel Mirası

Somut Olmayan Kültürel Mirasın ve bu mirasın korunması düşüncesi, ilk olarak folklor kavramı ile ortaya çıkmıştır. Folklor kavramının öneminin artmasıyla UNESCO 1972 Doğal ve Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi hazırlanmıştır ve bu anlaşma kültürel miras açısından uluslararası bir araca dönüşmüştür. 1973 yılında Yazar Hakları Evrensel Sözleşmesi'ne "folklorun korunması" ek madde olarak eklenmiştir. Bu madde ile "folklor" UNESCO terimi olarak literatüre geçmiştir. 1989 yılında Geleneksel Kültür ve Folklorun Korunması Tavsiye Kararı ile Yaşayan İnsan Hazineleri Programı kabul edilmiştir. 1997 yılında İnsanlığın Sözlü ve Somut Olmayan Başyapıtları İlan Programı kabul edilmiştir ve bu gelişmelere sonucunda 2003 yılında Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi imzalanmıştır.

2002 yılında İstanbul'da düzenlenen Kültür Bakanları Üçüncü Yuvarlak Masa Toplantısı Kültürel Çeşitliliğin Aynasında Somut Olmayan Kültürel Miras isimli sempozyumda kültürel mirasın korunmasına yönelik çalışmalar sunulmuştur. 2003 yılında Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi, 2006 yılında Kültürel İfadelerin Çeşitliliğinin Korunması ve Geliştirilmesi Sözleşmesi UNESCO tarafından kabul edilmiştir. Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi ile kültürel mirasın gelecek nesillere aktarılması amaçlanmaktadır. Kültürel İfadelerin Çeşitliliğinin Korunması ve Geliştirilmesi Sözleşmesinde ise toplumdaki kültürel ifade çeşitliliğinin önemi savunulmaktadır savunmaktadır. Kırşehir ili, sahip olduğu tarihi ve doğal kaynaklarıyla günümüze kadar birçok eserin günümüze kadar ulaşmasında aracı olmuştur.

4.5.1. Dil

Dilin bilimsel olarak tanımı, 19. yüzyılda yapılmıştır. Dil; bir kavram ile sesin akıldaki karşılığının birbirine bağlanması sonucu oluşmaktadır. Doğal ve zorunlu olmayan bu bağlanma dilin akışına göre şekil almaktadır. Örneğin; "kedi" kavramı için İngilizler "cat" sesini kullanırken, Almanlar "katze" sesini, Fransızlar "chat" sesini kullanırlar. Dil içerisinde bulunduğu toplumun kültürel unsurlarını alır ve yansıtır. İnsan dili ile hayvan dilini birbirinden ayıran iki temel özellik bulunmaktadır. İnsan dili doğuştan gelmez içerisinde bulunduğu toplum tarafından şekillenir.

Nesilden nesile aktarılan dil kişiden kişiye değişim gösterebileceği gibi toplumdan topluma göre de farklılık gösterebilmektedir. İnsan dili bulunduğu çevre tarafından şekillenir ancak hayvan dilleri değişmezdir. Dil toplumsal yaşamın temelidir; neden ve sonuç ilişkisini içerisinde taşımaktadır. Dilin tarihsel süreci incelendiğinde nasıl oluştuğu ile ilgili herhangi bir kesin bilgiye ulaşılamamıştır. Yalnızca bununla ilgili teoriler ortaya çıkmıştı ve bu da sadece varsayımları beraberinde getirmiştir.

- **Yansıma Teorisi:** İlk çağlardaki insanlar yaşadıkları çevredeki sesleri taklit ederek ilkel dillerin oluşmasını sağlamışlardır. Yansıma teorisinde "vızıltı, gürültü, patırtı ve horlama" gibi sesler yansıma kelimelerdir.

- **Ünlemler Teorisi:** İlk çağdaki insanlar; korkularını, hüzünlerini, sevinçlerini ve ruh hâllerini yansıtan sesler kullanmışlardır ve böylece dil oluşmuştur.

- **Birlikte İş Teorisi:** İlk çağdaki insanlar iş bölümü kavramıyla yakaladıkları tempoyla yeni bir iletişim aracı kullanmışlardır.

Dilin belli başlı özellikleri vardır:

1) Dolayımsallık: Dil konuşmak ve tanışmak için hem malzeme hem de bir araç görevini üstlenmektedir.

2) Toplumsallık: Dilin oluşması için ilk şart toplumdur. Diğer bir ifade ile dil, toplumsal yaşayışın sonucudur.

3) Bireysellik: Diller; bireyden bireye farklılık gösterebileceği gibi toplumdan topluma farklılık gösterebilmektedir.

4) Göstergesellik: Dil ses boyutu ve içerik boyutu olarak iki gruba ayrılmaktadır. Ses boyutu dili gösteren, içerik boyutu ise gösterilen olarak tanımlanmaktadır.

5) İletişimsellik: Diller, iletişim ihtiyacının karşılanmasında çok önemlidir.

6) Ereksellik: Diller, çeşitli ihtiyaçların ikili iletişimde aktarılmasında önemlidir.

7) Süreçsellik: Diller süreç içerisinde değişime uğramaktadır.

8) Birikimlilik: Diller birikimli olarak karşımıza çıkmaktadır. Geçmişten günümüze kadar ulaşan dil yapısı çağa uygun bir şekilde gelişim ve değişim göstermektedir. Kırşehir ili İç Anadolu Bölgesi içerisinde yer alan bir ildir. Geçmişten günümüze kadar birçok medeniyetin gelişimine tanıklık eden şehirde kullanılan dil geçmişin etkisiyle şekillenerek günümüze kadar ulaşmıştır. Kırşehir ilinde kullanılan örnek kelimeler aşağıdaki tabloda sıralanmıştır:

Tablo 14: Kırşehir Yöresel Dil Kültürü

Sözcük	**Sözcük Karşılığı**	**Sözcük**	**Sözcük Karşılığı**
Alaşa	Çok konuşan,	Elekçi	Çingene
Anaç	Karşılık	Gızınmak	Isınmak
Astar	Tavan	İpdi	İlk önce
Camadan	Yelek	Köper	Tarla sınırı
Çalma	Kibrit	Pahıl	Cimri
Dal	Arka, sırt	Sındı	Makas
Ekemiş	Çok bilmiş	Söğürme	Pirzola

Kaynak: (www.ktb.gov.tr)

Yukarıdaki yerel halk arasında kullanılan ve günümüze kadar ulaşan sözcüklere ek olarak, sırıntı; dokunmuş bez parçası, talaz; dalga, verev; çapraz, yadırgı; yabancı, üzlük; çömlek, verep; rampa, zukga; dayak, zöhür; sahur, tosulamak; emeklemek olarak kullanılmaktadır. Eski kelimeler günümüzde fazla kullanılmamasına rağmen bazı köy ve kasabalarda yerel dildeki sözcüklerin kullanım sıklığı çoktur.

4.5.2 Edebiyat

4.5.2.1. Halk Ozanlarımız

4.5.2.1.1. Aşık Said (1835 – 1910)

Aşık Said 1835 yılında Kırşehir ili Toklumen köyünde dünyaya gelmiştir. Sülale olarak Değirmencioğulları adıyla bilinen ailenin mensubudur. Ozan okuma yazmayı köyün hocasından öğrenmiştir. 18 yaşına geldiğinde Kayseri'ye giderek iki buçuk yıl boyunca medrese eğitimi almıştır. Kırk beş yaşına kadar sazını en muhteşem tonuyla kullanan ozan bu yaşından sonra sazını bir daha eline almamıştır. Aşık Said bağlamasıyla hayat verdiği tüm şarkılarını gelecek nesillere bırakarak 1910 yılında hayatını kaybetmiştir. Türkülerinin çoğu radyo-televizyon ve üniversite derslerinde çalınıp söylemektedir.

4.5.2.1.2. Dadaloğlu

1790 – 1876 yıllarında Kırşehir'de yaşayan ozanımız Avşar aşiretine mensuptur. Kültür ve Turizm Bakanlığının 1986 yılında aldığı kararla Türk büyükleri arasına kabul edilmiştir. Doğumundan itibaren göçebe hayatı yaşayan Dadaloğlu şiirlerini göç temasıyla yazmıştır. Dadaloğlu aynı zamanda Aşık Musa'nın oğlu olduğu için ilk derslerini babasından almıştır. Günümüze ulaşan 130 şiiri vardır. Türkçeyi kullanma şekli kusursuz olduğu için yazdığı şiirler halk tarafından hemen benimsenmiştir. Ozanımız 1876 yılında vefat etmiştir. Ozanın yaşamıyla ilgili fazla bilgiye rastlanmamıştır.

4.5.2.1.3. Aşık Hasan Nebioğlu (1902 – 1988)

Aşık Hasan Nebioğlu, 1902 yılında Kırşehir ili Mucur ilçesi Geycek köyünde dünyaya gelmiştir. Ailesi Karaca Kürt aşiretinin "ölenler" sülalesine mensuptur. Aşığın, adı Hasandır ve soyadı Ertuğrul'dur. Ozanın büyükbabasının ismi Nebi olduğu için yaşadığı çevrede "Nebioğlu" olarak tanınmaktadır. Ümmi olan ozan daha küçük yaşlarında yetimliğini anlatan şiirler söylemeye başlamıştır. Ozanımız 1988 yılında vefat etmiştir. Aşık Hasan Nebioğlu günümüze kadar yüzlerce eserin icrasını gerçekleştirmiştir.

4.5.2.1.4. Aşık Boyacı

"Âşık Boyacı" mahlasını kullanan ozan Esat Hüseyin Canıtez 3.500'dcn fazla şiiri bulunmaktadır. Kırşehir'de doğan Âşık Boyacı hakkında fazla bilgiye ulaşılamamıştır ancak bazı kaynaklarda ilk ve ortaokulu Kırşehir'de okuduğuna dair bilgiler yer almaktadır. Birçok mesleği yaptıktan sonra "boyacılık" yapmaya başladığı için çevresinde ona "Âşık Boyacı" diye hitap etmeye başlamışlardır. Yazarın günümüze kadar üç şiir kitabı yayınlanmıştır.

4.5.3. Anlatmalar

4.5.3.1. Masallar

Bilinmeyen bir yer ve zamanda, bilinmeyen insanlara ve varlıklara ait olan maceraları anlatan anonim halk edebiyatı türleridir. Masallar genellikle insan, hayvan ve bitki gibi unsurlardan oluşmaktadır.

4.5.3.1.1. Bahçe Masalı

Evvel zaman içinde kalbur saman içinde bir bahçe varmış, bu bahçe hiçbir bahçeye benzemezmiş. Bu bahçede türlü türlü yemişler, bitkiler, çiçekler ve sayısız ağaç bulunmaktaymış. Bu ağaçlar ve çiçekler dört mevsim çiçek açar, ülkeyi cennete çevirirmiş. Çiçeklerin ve ağaçların kokusu bir günlük yoldan alınır, bahçenin güzelliği diğer civar ülkelerden de alınırmış ve dillerde dolanırmış. Ülkede Padişahtan vezirlere kadar herkes bu bahçenin güzelliğini bilirmiş. Padişahlar bu bahçede eğlenceler düzenler, gönüllerince eğlenirlermiş. Bu bahçede yüzlerce kuş yaşarmış ve bu kuşların hiçbiri birbirine benzemezmiş. Bu bahçede güzelliği dillerden dillere dolaşan bir kız ve babası yaşarmış. Küçük yaşta annesini kaybeden Ayşe'yi babası büyütmüş ve kızının tüm eğitimleri eksiksiz alması için elinden geleni yapmıştır. Ayşe o kadar başarılıymış ki sorunsuz bir şekilde halletmekteymiş. Uzak ülkelerin birinde bir padişah ve oğlu yaşamaktaymış. Mustafa o kadar yakışıklıymış ki evlilik çağına geldiğinden kızlar hiç peşini bırakmaz ama; o hiç bakmazmış. Mustafa her gece rüyasında hiç tanımadığı Ayşe'yi görürmüş. Bir gün babasından izin alarak rüyalarına giren Ayşe'yi bulmak için düşmüş yollara.

Ayak basmadığı toprak kalmayan Mustafa o kadar yorgun düşmüş ki bir bahçenin içinde uyuya kalmış. Yarım saat uyuduktan sonra bahçenin güzel sesine ve kuş cıvıltılarına hemen uyanmış. Bahçe o kadar büyükmüş ki ihtişamı karşısında büyülenmiştir. Bahçeden ilerledikçe küçük bir ev olduğunu görür ve oraya doğru yürümeye başlar. Kapıyı çok kez çalmasına rağmen açan olmamıştır, sonra kapıya öylesine sert vurmuştur ki kapı hemen açılmıştır. Kapıyı tüm güzelliğiyle açan Ayşe olmuştur. Padişahın oğlu kapı açılır açılmaz halsizlikten düşüp bayılmıştır. Ayşe hemen onu içeri taşır. Ancak pencere kenarında onları izleyen birinin varlığından habersizlerdir. Ayşe'yi hep kıskanan ona hep kötülük düşünen Zeynep'tir. Bu gördükleri uygunsuz ve abartarak herkese anlatmaya başlar. Tabi kulaktan kulağa yayılan dedikodu babasına kadar ulaşır. Babası aceleyle eve döner ve gördükleri karşısında şaşırır. Tanımadığı biri kızının dizlerinde uyumaktaymış. Ayşe hemen olanları anlatmış, babası ona o kadar güvenirmiş ki anlattığı her şeye hemen inanmış. Padişahın oğlu iki gün boyunca öylece uyumuş. Ayşe ders alması için başka bir şehre gitmiş. Padişahın oğlu gözlerini açar açmaz Ayşe'nin hayali ile uyanmış. Evde kimse yokmuş, karşısına Zeynep çıkmış ve ona kendinin baktığını ve hep yanında kalanın kendisi olduğunu söylemiş. Mustafa buna hemen inanmış. Zeynep'i alıp ülkesine gitmişler. Geri dönen Ayşe hiçbir şeyi eskisi gibi bulamamış. Mustafa gitmiştir ve Ayşe derin bir sessizliğe gömülmüştür. Bu haline çok üzülen babası olan biten her şeyi araştırır ve bulur. Sonunda kızının acısına dayanamamış ve onu da alıp Mustafa'nın ülkesine doğru yola koyulurlar. Ayşe'nin babası Mustafa'ya her şeyi anlatır. Duydukları karşısında ne yapacağını bilmeyen Mustafa Zeynep'i çağırtır ve her şeyi ondan da dinler. Yaptıklarından dolayı pişman olan Mustafa Ayşe'den özür diler ve barışırlar. 40 gün 40 gece düğünleri olur. Zeynep hayatının sonuna kadar Ayşe'ye hizmet eder. Onlar ermiş muradına biz çıkalım kerevetine.

4.5.4. Efsaneler

4.5.4.1. Karakurt Kaplıcası Efsanesi

Kırşehir'e 15 km uzaklıkta bulunan Emir Burnu dağının eteklerinde Kara Kurt isminde bir kaplıca bulunmaktadır. Geçmişinin çok eskilere dayandığı bilinen Kara Kurt kaplıcası birçok hastalığın tedavisinde kullanılmaktadır. Yine bir efsaneye göre; Kırşehir'de yaşayan bir beyin bir oğlu varmış. Oğlu çok hastaymış ne yaparsa yapsın oğlunun hastalığına çare bulamamıştır.

Gözünün önünde eriyip gitmesine razı olmayan Bey oğlunu götürüp bir dağa bırakmalarını söyler. Oğlu yapayalnız bir başına kalmıştır. Öylece etrafına bakarken bir kurt görmüş. Bu kurt o kadar zayıf o kadar çelimsizmiş ki neredeyse kemikleri sayılıyormuş. Kurt hemen yanındaki bataklığa girip tekrar çıkıyormuş. İki gün boyunca kurt bataklığa gelmiş ve gitmiş, Beyin oğlu da sadece onu izlemiş. İki günün sonunda kurt şifa bulmuş halde gelmiş. Buna çok şaşıran beyin oğlu, o bataklıktaki gizemi anlamış. Hemen kendini bataklığa atmış ve o da iki gün içinde şifa bulmuş. Şifa bulur bulmaz hemen babasına koşmuş. Babası çok şaşırmış ve oğluna sarılmış. Babası emrindeki yardımcılarına hemen oraya bir sağlık yeri yapmalarını ve insanlara hizmet etmesini sağlamış. İşletme günümüz de de hizmetlerine devam etmektedir.

4.5.4.2. Kurbağaların Ötmeyişi Efsanesi

Aralarında Ahi Evran'ın Kaya Şeyhi'nin ve Hacı Bektaşi Veli'nin bulunduğu önemli isimler belli zamanlarda bir araya gelir ve sohbet ederlermiş. Bir araya geldiklerinde Anadolu'nun sorunları hakkında konuşurlar ve ne yapacaklarına dair fikirler sunarlarmış. Yine bir sohbetlerini Ahi Evran Mahallesinde bulunan Kılıç özü Çayında yapmaya karar vermişler. Bu çayda o kadar kurbağa varmış ki alimler kurbağaların sesinden kendi seslerini duyamaz hale gelmişler. Bunun üzerine anlatılan rivayete göre; Ahi Evran Çaydaki kurbağalara dönerek "ya siz konuşun ya bırakın biz konuşalım mübarekler" diye sitem etmiştir. Ahi Evran'ın bu sözünün üstüne kurbağaların ötmeyi bıraktığını görmüşlerdir. Bu olaydan sonra Çay'da yaşayan binlerce kurbağa günümüze kadar bir daha ötmemişlerdir.

4.5.4.3. Kalehöyük Efsanesi

Geçmişten günümüze kadar ulaşan Kale Höyük Kalesinin çok eski zamanlarda bataklık olduğu rivayet edilmektedir. Evvel zaman içinde kalbur saman içinde zamanın Beyinin oğlu gezmek için evden çıkar. Kale Höyük Kalesine orasının bataklık olduğunu bilmeden girer. Ancak kendisinden bir daha haber alınamaz. Babası oğlunu çok arar, ancak gerçek daha sonra anlaşılır. Babası çok büyük acılar çeker. Kimsenin böyle bir acıyı bir daha yaşamaması için bataklığın kurutulması için çalışmalara başlanmasını ister. Buna kayıtsız kalmayan halk el birliğiyle bataklığı buldukları her şeyle kurutmaya çalışırlar. Kağnılarla taş ve toprak taşırlar.

4.5.5 Şiirler

4.5.5.1. Ağıtlar

Kocasının ölümü üzerine kocasının kardeşiyle evlenmek için zorlanan gelinin yaktığı ağıt:

Evimizin önü kuyunun başı,
Başıma değdi de sövenin taşı,
Bana gelin kaynına var derler,
Benim kaynım Selif' imin yoldaşı.
Genç yaşımda felek büktü belimi,
Elimden alalıda nazlı yârimi,
Ellerin içinde gırdı dilimi,
Dulluğu serime verdim yâreler.
Kırağı geldi de gülümü soldurdu,
Kahbe felek güllerimi aldırdı,
Kime ne deyim de neyleyim,
Kaynımı örtümü gece kondurdu.
Genç yaşta felek büktü belimi,
Elimden alalı nazlı yârimi,
Ellerin içinde kırdı belimi,
Dulluğu serime verdim yâreler.
Bağına vardım da eğilmiş dallar,
Sekiz ay yatmış da incinmiş kollar,
Bana gelin gel kanına var derler,
Kaynımda oğlumun arkadaşı.
Sabah da esiyor baharın yelleri,
Elimde gitti de kimlerin yeri,
Kıramam da babam ben seni,
Nasıl varayım da kaynıma eller.

Kaynanası ile anlaşamadığı için eşi ile hamile olarak intihar eden Yeter ile Ali'nin ağıdı:

Ali' nin gözleri koyun alası,
Yeter' in gözleri kömür karası,
Bunların sebebi Ümüş halası,
Aman Ali' m dur demedim mi?
Tekteki bağına düşmüş alaca,
Evinden kalkıyor kanlı salınca,
Salın Kemal'in gitsin ilaca,
Aman Ali'm dur demedim mi?

Koynumda bebeğim var demedim mi? Karnımda bebeğim var demedim mi?

Şosenin altında bir çifte mezar, Mezarın üzerinde bitecek güller,

Maşallah deyimde değmesin nazar, Altı ayı kalmış günü yetecek,

Mezarın içinde bir kâtip gezer, Gencecikten bitecek ömürleri,

Aman Ali' m dur demedim mi? Aman Ali'm sana dur demedim mi?

Koynumda bebeğim var demedim mi? Karnımda bebeğim var demedim mi?

Kırşehir'in Dalakçı ve Kümbet köyleri arasında çıkan arazi kavgası yüzünden öldürülen Arif için yakılan ağıt:

Kavga gürdük çiğdemlinin başına, Büyütün acımı alsın canımı,

Yuvan Hoca fitil göydü döşüne, Bir vatan uğruna verdim canımı,

Zalim düşman ne düşüyon peşine, Kavgayı gördü de Seddi'nin sağı,

Ölmez deyi daş vurdular başıma. Dört oğlunun biri Feran ufağı.

Nişanlısı askerde şehit olunca bir başkası ile zorla evlendirilmek istenen Meryem'in ağıtı:

Kaleden çıktım da sağıdır selamet, Kaçarken bağlaması dolaştı,

Başköy' e geldim de koptu kıyamet, Zalim toprak arkasından ulaştı,

Askerin gelini kime emanet, O Selvi saçları saça dolaştı,

Meryem' im Meryem' im aslan Meryem' im, Meryem'im Meryem'im,

Ağ toprak altında yaslan Meryem' im. Toprağa yaslan Meryem'im.

Ağ toprağı bir boz duman yürüdü, Bir dam yaptırmış temeli dışa,

Kazmayı küreği alan yürüdü, Çalışma Bilal'im emeğin boşa,

Gelmeyin Baş köylüler derdim varidi, Eyvah Meryem'im yandım ateşe,

4.5.6 Hayatın Dönüm Noktaları

4.5.6.1. Evlenme Gelenek ve Görenekleri

Kırşehir evlilik gelenek ve görenekleri açısından diğer bölgelerden farklılık göstermektedir. Allah'ın emri peygamberin kavliyle başlayan evlilik ritüeli Türk geleneklerinde önemli bir yer tutmaktadır. İlk olarak ailelerin birbirini araştırması ile başlayan süreç kız isteme süreciyle devam etmektedir. Türk geleneklerinde kız isteme törenlerinde ilk gelişte olumlu karar verilmez. Doğru olanın 3 defa kapı aşındırması olarak uygun görülmektedir. Olumlu kararın verilmesinden sonra aileler birbirine karşılıklı olarak tatlı götürmektedir. Bu sürecin sonrasında küçük şerbet yani yapılmaktadır. Küçük şerbet, aile arasında gerçekleşen küçük söz olarak tanımlanmaktadır. Ağız tatlılığı adı verilen bu süreçte nişan hazırlıkları için ilk adımlar atılmaya başlamaktadır. Kırşehir geleneklerinde başlık parası kavramı yoktur ancak çeyiz ihtiyaçlarının karşılanması için "süt parası" adı verilen küçük bir miktar erkek tarafından para alınmaktadır. Düğün masrafları kız ve erkek tarafı tarafından ortak olarak karşılanmaktadır.

4.5.6.2. Düğün

Nişan töreninden sonra düğün için hazırlıklar başlamaktadır. Düğünden yaklaşık on gün önce gelin hamamı, çeyiz sergileme ve tavuk kesme gibi etkinliklerle düğün için ön hazırlıklar yapılmaya başlamaktadır. Düğün hazırlıkları ilçeden ilçeye göre farklılık göstermektedir. Örneğin: Kaman ilçesinde düğünden önce Meşveret yemeği verilmektedir. Bu yemek sonucunda köyün büyükleri bir araya gelerek iş bölümü hakkında görev paylaşımı gerçekleştirilmektedir. Düğün alışverişinin tamamlanması ile bayrak kaldırma ve davetiye dağıtımı yapılmaktadır. Düğünler cuma günü başlayıp pazar günü gelin alma töreni ile sona ermektedir. Düğünler davul zurna eşliğinde ya da orkestra eşliğinde yapılmaktadır. Bazen düğünlerde köçeklerde kullanılmaktadır. Kırşehir'de düğün yemekleri 12 çeşit olarak misafirlere ikram edilmektedir. Davul zurna eşliğinde erkek evi kız evine, kız evinden erkek evine baskın gerçekleştirir. Gelen misafirlerin de katılımıyla mumlar eşliğinde kına törenine başlanmaktadır. Kırşehir'de diğer bir adet ise kına gecesinde gelin hemen sandalyeye oturmaz önce kız kardeşi oturur, daha sonra belli bahşiş dahilinde kız kardeşine yerini vermektedir.

Erkek evinde kına gecesi sabaha kadar sürer ve sabahın ilk ışıklarıyla “Tan Pilavı” ikram edilmektedir. Kuafördeki hazırlıkların tamamlanması ile gelin baba evine tekrar götürülür ve erkek tarafı beklenmeye başlanır. Erkek tarafı çeyizi almak için kapı tutma adetinde bir miktar parayı gelinin kardeşlerine verdikten sonra gelin alınma gerçekleştirilir.

4.5.6.3. Askerliğe alınma

Kırşehir'de askerlik ile ilgili eğlenceler kendine özgü bir özellik gösterir. Sevk Pusulasını alan genç akrabaları tarafından yemeğe çağrılmaktadır. Yemeklerden sonra genç askere asker harçlığı verilir. Asker uğurlamaları askere kına yakılmasıyla sona ermektedir. Cenaze Törenleri Kırşehir ve köylerinde cenaze törenlerinde ilk olarak camiden anons verilmesi ile başlamaktadır. Cenazede tüm yakınlar bu acı günde acılarını paylaşır ve cenaze merasimine katılım göstermektedir. Erkekler defin işlemini gerçekleştirir, cenaze evinde dualar edilir ve Kuranlar okutulur.

4.5.6.1. Halk Bilgisi

4.5.6.1.1. Halk Meteorolojisi

Kırşehir ili içerisinde bulunduğu coğrafi konumun etkisiyle karasal iklim özellikleri göstermektedir. Kırşehir halkı için meteorolojik olaylar genellikle eğlence amaçlıdır. Bu konuda bazı inanışlar hakimdir. Eğer dolu yağışı diğer aylardan farklı olarak fazla yağarsa ürünlere zarar vermemesi için ısıtılan bir demir parçası yere bırakılmaktadır. Diğer bir inanış ise dolulardan bir avuç dolusu alınır ve bıçakla kesilirse dolunun duracağına inanılır. Eğer mevsim kurak geçerse ölü bir yılan yakılır. Eğer bu etkili olmazsa ehil sahibi bir kişi tüm evlerin bacalarını gezerek köydeki uğursuzluğu yok etmeye çalışmaktadır. Eğer kuşlar toplu olarak havada ötüşmeye başlarsa yağmuru yağacağına işarettir. Bir diğer inanış ise keçiler eğer kuyruklarını dik tutarsa bu da yağış olacağına işarettir. Ayvalar diğer dönemlerden daha fazla hasat edilirse kışın şiddetli geçeceğine inanılmaktadır. Halk Meteoroloji bölgeden bölgeye farklılık gösterebilmektedir. Geçmişten günümüze aktarılan bu unsurlar yaşanmış hikayelerden uyarlanarak devamlılığı sağlanmıştır. Halk inanışları gelecek nesillere aktarılmak için dilden dile aktarılmıştır.

4.5.6.1. Halk Hekimliği

Ayağın İncinmesi: Ayağın incinmesi gibi acil durumlarda seyikci adı verilen şifacılara gidilir. Seyikci, genellikle siyah üzümü ezer ve bunu bir bez üzerine serer. 5 dakika bekledikten sonra bunu ayakta incinen yerin üzerinde bastırmaya başlar. Bu durum ayaktaki ağrı geçinceye kadar devam etmektedir. Ayakta şişme varsa; unla şekerin iyice özelleştirilmesiyle bir karışım elde edilir ve şişen yere sarılır.

Bel Ağrısı: Beldeki ağrıların hafiflemesi için karasakız bir kapta iyice ezilir ve bir bezin içerisine alınır. Hafif ateşte bez yanmayacak şekilde sakız eritilir ve ağrıyan yere sarılır. Boğaz Ağrısı Boğazı ağrısı çeken kişi "Ocak" adı verilen kişiye gider. Besmele çekilmesi ile başlayan ardından Ocakçı adı verilen kişinin boğaz bölgesini üç kere ovmasıyla devam etmektedir.

Büzmecik Hastalığı: Büzmecik hastalığı yeni doğan bebeklerde görülmektedir. Bebek yemek içmek eylemini gerçekleştiremez. Hastalık ağzından köpük gelmesiyle ve ardından vücudun verdiği ani titremeyle ilk belirtileri ortaya çıkmaktadır. Bu hastalığın tedavisinde muska kullanılır. Hastalık yedi gün sürer ve kurtulan kişi bulunmamaktadır.

Dabaz Hastalığı: Hastalık genellikle alerjiden kaynaklanmaktadır. Bu hastalığın tedavisinde kırmızı toprak kullanılır.

Elin Kesilmesi: Elin kesilmesi durumunda ilk olarak öncelikle kanın dinmesi için yaraya kül basılır. Yaranın üzerine tuz ve yağ ile sarılarak eldeki morarma engellenmeye çalışılmaktadır.

İt Dirseği: Genellikle tedavisi için İt Dirseği çıkan kişinin haberi olmadan sırtına vurulmaktadır. Diğer bir yöntem ise bir köpek doyurulur ve onun yemek yediği kabın içerisindeki kir İt Dirseği çıkan yere sürülerek tedavi gerçekleştirilir. Diğer bilinen halk inanışları ise siğilleri iyileştirmek için sığır kuyruğu otu kullanılmaktadır. Bebeklerin pişik olması durumunda çamaşır kili kullanılmaktadır. Günümüzde sağlık tedavilerinde teknolojinin yardımıyla geçmişten gelen bu unsurlar fazla kullanılmamasına rağmen insanlar tedavi yollarının tüketilmesi durumunda bu yöntemlere başvurmaktadır.

4.5.7. Oyun

4.5.7.1. Düğünlerde Yapılan Seyirlik Oyunlar

4.5.7.1.1. Deve Oyunu: Oyun davulun çalmaya başlamasıyla başlamaktadır. Oyunda üzeri kilimle kaplanmış merdiven benzeri bir obje kullanılmaktadır. Bu objenin başında ve sonunda sivri uçlu bir mekanizma bulunmaktadır. Oyuncular bu objeleri omuzlarına alırlar oyunun diğer önemli unsuru da devedir.

Görsel 22: Kültürel Unsur: Deve Oyunu (www.ktb.gov.tr)

4.5.7.1.2. Tura: Kırşehir bölgesinde gençlerin dayanıklılık ve güçlerinin ölçülmesi için tura oyunu oynanmaktadır. Önceden suda bekletilen millerle oyun oynanır. Oyunu oynamak isteyen gençler ellerinde tura ile oyun alanına çıkar ve rakibini yıldırana kadar oyun devam etmektedir.

Görsel 23: Kültürel Unsur: Tura Oyunu (www.ktb.gov.tr)

4.5.7.1.3. Bıçak Oyunu: Düğünlerde görsellik için yapılan seyirlik bir oyundur. Oyunu oynayan grup elindeki bıçakla çeşitli ahenklerde hareketler yaparak rakiplerini yıldırmaya çalışmaktadır.

Görsel 24: Kültürel Unsur: Bıçak Oyunu (www.ktb.gov.tr)

4.5.7.1.4. Köse Oyunu: 10 kişilik ekiple oyun oynanır. Bu oyuncuların içinden bir tane köse seçilir ve kösenin başına koyun derisi geçirilir. Kösenin eli yüzü siyaha boyanır. Diğer 9 kişi ise üzerlerine bir şeyler alarak deve görüntüsü oluştururlar. Köseye bir de gelin yapılır ve köse gözleri kapalı halde gelini bulana kadar oyun sürer.

Görsel 25: Kültürel Unsur: Köse Oyunu (www.ktb.gov.tr)

Kırşehir İli yöresel oyunları her ilçesinde farklı şekilde sergilenmektedir. Özgün müzik kültürü ve oyun geleneği sürdürmeye devam etmişti: düğün, sünnet, misafir karşılama vb. özel gün etkinliklerinde sürekli olarak sunulmuştur. Oyun kültürünün bilinci çocuklara küçük yaşta kazandırılmaktadır. Kırşehir ili ve ilçeleri olmak üzere ilin sınırında dünyaya gelen çocuklar her bölgenin oyununa hâkim olarak yetiştirilir. Yöresel oyunlara ek olarak; Kırşehir'in gülleri, Gel Yanıma, Çiçekdağı, Yürü Güzel, Çubuk Uzun, Badı Sabah, Çek Deveci, Sallan Boyuna Bakayım, İnce Çayır Biçilir Mi, Al Elma Boyanır Mı, Suda Balık Oynuyor, Oy Nari, Al Yanak Allanıyor, Üç Oğlan, Ne Olur, Hey Gelin NE Olur, Süpürgesi Yoncadan, Hayrani, Kargın Halayı ve İbramo gibi oyunları içerisinde barındırmaktadır.

4.5.8.1. Kırşehir'de Halıcılık

Kırşehir'de halıcılık 15. yüzyılda başlamıştır. Bu dönemde halılar genellikle 100x170 cm ebatında seccade tipi halılar olarak günümüze kadar ulaşmıştır. Halıların genel özelliklerine bakıldığında Gördes düğüm tekniği ile dokunmuş birçok halı mevcuttur. Renklerin el emeğiyle elde edilmesinden dolayı genellikle mavi, kırmızı, yeşil ve kahverengi renkler tercih edilmiştir. Halılarda genellikle "gelin ağlatan" deseni kullanılmıştır. Seccadelerin işlenmesinde mihrab örnek alınmıştır ve bu halılar daima kare şeklinde olmaktadır.

Görsel 26: Kültürel Unsur: Halıcılık Örnekleri (www.ktb.gov.tr)

Kırşehir halıları 19. yüzyıldan sonra küçük farklılıklar oluşmuştur. Gelin ağlatan deseninin yerini günümüzde "Deve tabanı ve Lâdik gülü" deseni almıştır. Halılarda genel olarak hayvan figürleri ve çiçek desenlerinin kullanımı yaygınlaşmıştır. Günümüzde ise halı minderler halıcılığın geldiği son nokta olarak tanımlanmaktadır. Kırşehir ilinde en meşhur olan halı modeli "Mucur halısı" olarak bilinmektedir. Renklerin birbiriyle uyumundan oluşan halılar anlaşmalı kurumlara ihraç edilmektedir.

4.5.8.2. Taş İşlemeciliği (Onyx)

Kırşehir ilinde halıcılığın gelişmesine bağlı olarak taş işlemeciliği de ön plana çıkmaktadır. Turizmin de gelişmesiyle Taş İşlemeciliğine olan ilgide her geçen gün artmıştır. Birçok iş kolunun ortaya çıkmasına ve istihdamın artmasını beraberinde getirmiştir. Taş İşlemeciliği Anadolu motiflerinin yansıtıldığı objeleri de ortaya çıkarmıştır.

Görsel 28: Kültürel Unsur: Taş İşlemeciliği (www.ktb.gov.tr)

Günümüzde hala babadan oğula geçen meslekle ilgili küçük atölyeler varlığını sürdürmektedir. Taş İşlemeciliğinde kullanılan figürler aşağıda sıralanmıştır:

- Heykeller,
- Konsollar,
- Çörtenler,
- Kabartmalar,
- Kanatlı Aslanlar,
- Aslan ve Burçlar,
- Aslan ve Hayat Ağacı,
- Aslan ve Taht,
- Aslan ve Boğa,
- Aslan ve Güneş,
- Aslan ve Çift Başlı Kartal gibi figürler Taş İşlemeciliğinin temel unsurlarını oluşturmaktadır. Geçmişte gücün sembolü olan bu unsurlar, günümüzde zenginliğin ve asilliğin temsili olarak kullanılmaktadır (Öney, 2004, s. 351).

4.5.8.3. Mahalli Kıyafetler

Geçmişten günümüze kadar yaşanılan dönemin temsili olarak giyim kuşam geleneğini Osmanlı İmparatorluğundan başlayarak batılılaşma çabalarının yoğunlaştığı 18.yüzyıl arasında oldukça önemli bir olgu haline gelmiştir. Modanın ulusal ve uluslararası özellikleri dikkate alarak yani; taklit özelliğini var olan alışkanlıkları değiştiren ve özellikle günümüze kadar ulaşıncaya dek insanı modernleştiren bir kavram olarak ortaya çıkmıştır (Koca, 2009, s. 56). Türk kültürü çağdaşlaşma süreci ile yeni bir döneme başlamıştır.

Osmanlı İmparatorluğunun giyinme alışkanlıkları geride bırakılmıştır ve toplum daha çok modernleşmeye karşılık gelen "benzeme" kavramı ile eski dönemi geride bırakmıştır. Osmanlı İmparatorluğunun giyim konusundaki gelenek ve görenekleri Fransız Devrimi ile bir kırılma yaşamıştır (Ortaylı, 2000, s. 109).

4.5.8.3.1. Kadın Giysileri

Üç Etek: Bıçak burnu ya da zincirli diye adlandırılan kumaştan yapılır. Etek üç parçalıdır. Parçaların kenarları işlemeli olduğu gibi düzde olabilmektedir. Kollar ya uzundur ya da kolsuzdur. Kol ağızları düz veya lastikli olabilir. Eteğin önündeki parçaları kıvrılarak kuşağın altına sokulur.

Kuşak: Üç eteğin üzerinden bele bağlanır. Yerine göre Trablus kuşak geniş tokalı ve deri, madeni kemerle kullanılır. Kuşak uçlarında püskül şeklinde ponçak denen karışık renkli püskül bulunmaktadır.

Şalvar: Genellikle koyu renkli zemin üzerine küçük çiçekli ve kendinden yollu kadife kullanılır. Belleri uçkurlu, paça ağızları düğmeli ya da lastikli olur. Peyik kısmı genişçe, parçalar bol bir şekilde dikilir.

Yazma: Fesin üzerine değişik renklerde pullu tülbent ya da oyalı yazma örtülür. Ayrıca tülbentler kenarları pulu değişik renklerde boncuklarla bezenmiş şekildedir. Tülbent, arka uçlarının birisi alınır, çene altından başın üzerine atılarak toka ile tutturulur. Orta yaşlılar ve yaşlılar bunun üzerinden siyah renkte ayrı bir tülbent bağlarlar.

Ayakkabı: Altı kösele uç kısmı kıvrıktır. Alçak topukludur. Genellikle siyah, kahverengi ve kırmızı deriden yapılır. Zenginler ve yaşlılar (lapçin) denilen topuklu ve iç içe iki ayakkabı giyerler. Ayağa işlemeli iplik ya da yün çorap giyerler.

Gelinlik Entari: Giysi genellikle keten kumaştan yapılır. Renkleri daima koyudur. Gelinlik entarinin üzerine kuşak bağlanır. Fes ve beyaz tülbentle yüzün kapatılması sağlanmaktadır.

Görsel 29: Yöresel Kadın- Erkek Kıyafetleri (www.ktb.gov.tr)

4.5.8.3.2. Erkek Giysileri:

Göynek: Keten ve bazen de ipek olarak üretilmektedir. Beyaz olan tabanı genellikle siyah ve kahverengi şeritlerle süslenmektedir.

Delme Yelek (Cemadan): Siyah ya da koyu yeşil renk çuhadan yapılır. Özelliği kolsuz olmasıdır. Dört ya da beş düğmesi vardır

Şalvar: Çuhadan üretilmektedir. Astarlı olarak dikilir ve iki adet geniş cep kısmına sahiptir.

Kuşak: Rengi beyaz ve dört metre uzunluğundadır. Bir ucunda püskül bulunmaktadır. Şalvar ve gömleğin üzerinden bel kısmına bağlanır.

Çorap: Beyaz ve kalın olarak örülmektedir. Şalvarın üzerine çekilerek giyilen çorap kışın soğuktan yazında sıcaktan korumaktadır.

Takılar: Erkeklerde boyunda murtlak, kuşak içerisinde tütün ve akçe kesesi, gömlek üzerinde akçeli saat ve cep kısmında ayna bulunmaktadır.

4.5.9. Müzik Kültürü

Müzik Kültürü, insanların müzik sanatının gelişmesi ve gelecek nesillere aktarılmasında kullanılan tüm müzikal değerlere denir. Sanat ve kültürün bir araya gelerek oluşturduğu bu yapılanma şekli ortak bir çalışmanın ürünü olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanlar geçmişten günümüze kadar olan zaman içerisinde kendi sesi veya çevresinde olan nesnelerden çıkan sesleri müzikal bir değer olarak görmektedir.

Bu sesler kültürel değerler ve alışkanlıkla birleşerek estetik bir unsur olarak gün yüzüne çıkarmaktadır. Ses topluluklarının oluşması; toplumsal bilincin oluşmasını sağlamıştır, bu da haz kavramının ortaya çıkmasına neden olmuştur. Haz kavramı her insanda farklı tepkilere ve duygulara neden olmuştur. Değişen toplum yapısıyla birlikte müzik kültürü de değişmiştir ve içerisinde bulunulan çağa uygun olarak gelişimini sürdürmüştür. Bu gelişim kendini sürekli olarak yenileyerek ve güncelleyerek devam etmektedir. Kültürel, tarihi, sosyal ve felsefi açıdan müzik; insanlığın ürettiği diğer sanat dallarıyla harmanlanarak kültür kavramıyla oluşacak güzel sanatların her zaman önemli bir boyutunu oluşturmaktadır.

Tarihin simgesel karşılığı olarak kullanılan müzik insanlık tarihi açısından kültürün ayrılmaz bir parçası olarak karşımıza çıkmaktadır. Kendi iç sesini, acılarını, mutluluklarını ve ritmini, yaşadığı çevreyle uyumlu hale getirmeye çalışan insanoğlu tüm toplumsal hareketlerinde müziği bir aracı olarak kullanmıştır ve bu öyle bir boyuta gelmiştir ki müzik insanların duygu ve düşüncelerini yansıtmasında en önemli unsur olmuştur. Müziğin gelişiminde her imkândan faydalanan insanoğlu doğadan en verimli şekilde faydalanılmıştır. İnsanlar acılarını müzikle anlatmış ve sevinçlerinde müziğin rahatlatıcı unsurlarından faydalanmıştır. Böylece insanlar kendini gerçekleştirmek için yeni bir dil olan müziği kullanmış ve bu değeri nesilden nesile aktarılmıştır. Müzik kültürü yeni oluşturulan dil kavramıyla şekillenmiş ve bu sürecin doğal bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Geçmişten günümüze kadar ulaşan bu süreç ile müziğin oluşturduğu eylem, davranış ve düşünceler bir toplumun müzik kimliğini oluşturmuştur. Tüm süreç incelendiğinde Müzik kültürü belli bir tecrübenin ve bu tecrübelerin belli başlı süzgeçlerden geçirilerek günümüze kadar ulaşması sağlanmıştır. Her medeniyet kendi dönemine uygun olarak bir müzik kültürü geliştirmiştir ve bu kültürün nesiller boyu bilinmesi ve tanınması için gerekli olan tüm çalışmaları gerçekleştirmiştir.

Bunun başlangıcı olarak akli ve fen bilimlerinin yanında müzik dersleri de verilmeye başlamıştır ve hastalıkların tedavisinde kullanılan bir unsur haline gelmiştir. Kırşehir ili müzik kültürü ile ilgili bilgilere ozanların ve sanatçıların geçmişten günümüze kadar ulaştırdıkları eserlerle bilgi sahibi olunmaktadır. Muharrem Ertaş, Neşet Ertaş, bu bölgede yetişmiş olan ve yaptıkları çalışmalarla Müzik kültürünün gelişmesine büyük katkılar sağlamışlardır.

AĞ ELLERİN SALA SALA GELEN YAR

Aman ağ ellerin sala sala gelen yar,
Nasıl getireyim seni ele ben,
Ben bir şahin olsam, sen bir balaban,
Taksam cırnağıma gitsem çöle ben.
Koyunları kuzu ile karışık,
Yüze küskün ama kalbe barışık,
Siyah perçemide zülfü dolaşık,
Yeni düştüm düzen tutmaz tele ben.

Şahinimi salmıştım dumana,
Mail oldum ben bir kaşı kemana,
Sevdi isem ben yârimi kimene,
Ne etmişim şu dolaşan ele ben.
Şahinimi salmıştım dumana,
Mail oldum ben bir kaşı kemana,
Sevdi isem ben yârimi kimene,
Ne etmişim şu dolaşan ele ben.

Ozan geleneğinde eserler kayıt altına alınmadığı için, Kırşehirli ozanların söylediği türküler başka bölgelerde hiçbir atıfta bulunmadan farklı yorumcular tarafından farklı bir üslupla seslendirilmektedir. Kırşehirli ozanlar mütevazi yaşamlarıyla sadece müziği düşünerek hayatlarını geçirmişlerdir. Sazlarından dökülen her bir melodi geçmişi günümüze taşımaktadır. Toplumdaki aksaklıkları, üzüntülerini sevinçlerini ve toplumu müzikleriyle anlatmışlardır. Abdal geleneğinin devamı olan ve Bozlak kültürünün gelecek nesillere ulaşmasını sağlayan ve bunun devamlılığını sağlamak için 2001 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı olan "Kırşehir Ustalar Müzik ve Oyun Topluluğunun" kurulmasına katkı sağlamıştır.

Gökyüzünde uçan bölük turnalar,
Yok mu gayretiniz dert aldı beni,
Gece gündüz hayalına yeldiğim,
Mecnun gibi çöle vurdu dert beni.

Bu dert benim ile inada durdu,
Hicran ocağını bağrıma kurdu,
Keskin kılıcını sineme vurdu,
Vurdu bölük bölük böldü dert beni.

4.5.9.1. Bozlak Kültürü

Türk Halk Müziğinde bir makam olan bozlak Anadolu'dan başlayarak günümüze kadar ulaşan ve göçmen hayatı yaşayan Yörük ve Türkmen boylarının yaşadıkları kültürü ifade etme şekli olmuştur. Anlam olarak bozlak; bozulamak, feryat etmek ve bağırmak anlamlarına gelmektedir. Türkmen ve Avşar boylarının yaşamlarında karşılaştıkları acıları, üzüntüleri ve toplumdaki eksikliklerden kaynaklı olarak ortaya çıkan isyanın doğaya aktarılması bozlak kültürünün oluşmasına neden olmuştur. Türkmen ve Avşar boyları bozlak geleneğinin günümüze kadar ulaştırmasını sağlamışlardır.

Çubuk uzun bağlama, gülüm bir danem aman aman aman kaşı keman,

Ben gidiyorum ağlama, gaydalım aman amanın aslanım aman.

Çubuk uzun bel verir, aman bir danem aman aman aman gaşı keman,

Bu güzellik elverir, bir danem aman amanın gaydalım aman.

Çubuk uzun tütün az, bir danem aman aman aman gaşı keman,

Geçti bahar kaldı yaz, gaydalım aman amanın bir danem aman.

Bozlak kelimesi, Divan-ı Lügat-it Türk Sözlüğünde: "bozlamak, bağırmak" anlamında kullanılmıştır (Atalay, 1985, s. 66) anlamında kullanılmıştır. Aynı kelimeyi Özbek (1998), "yüksek ses, yüksek sesle feryat etmek ve ağıtlar söylemek" (Özbek, 1998, s. 32) olarak tanımlamaktadır. Dede Korkut'ta ise, bozlak sözcüğü "Mere kız ne ağlarsın ne buzlarsın ağa diyü" anlamında kullanılmıştır (Özbek, 1998, s. 34). Bu tanımlamalar sonucunda bozlak kelimesinin Orta Asya kökenli olduğu tahmin edilmektedir. Bozlakların çok iyi davul ve zurna kullandıkları bilinmektedir.

Bu açıdan Abdal Kültürüyle benzerlik göstermektedir. Köprülü (1989) Bozlaklar hakkında şu bilgileri aktarmaktadır: bozlaklar göçebe halde yaşayan, şiir söyleyerek ün kazanan, dilleri Türkçe olan ve bütün özellikleriyle çingenelerden ayrılan gruplardır (Köprülü, 1989, s. 388-389). Bozlak kültürü Türkmen ve Avşar boyları ile başlamıştır ve Abdal grubunda dahil olmasıyla günümüze kadar ulaşmıştır.

4.5.9.1.1. Bozlaklarda Konu ve Söz

Bozlak mana olarak "bozulmak, haykırmak ve bağırmak anlamlarında kullanılmaktadır. Özellikle doğada iç içe yaşayan insanların isyanlarını ve kederlerini tabiata haykırmalarıyla ortaya çıkmıştır. Bozlakların ölüm, acı, keder ve koçaklama gibi sosyoloji konuları da istemektedirler. Bu konular dışında oluşturulan melodiler bozlak olarak değerlendirilememiştir (Eroğlu, 2001, s. 45). Klasik Türk Müziği makamında bozlaklar kürdi makamına karşılık söylenmektedir. Bunun sonucunda iki farklı makam ortaya çıkmaktadır. Bunlar: "Avşar Bozlağı" ve "Türkmen Bozlağı" olarak sınıflandırılmaktadır.

1. **Kürdi Makamı**

Kürdi makamının yapısı ve oluşumu hakkında Kutluğ (2000) şu bilgileri aktarmaktadır:

- **a- Durağı:** Dügah perdesi olarak tanımlanmaktadır.
- **b- Seyri:** Bozlakta iniş ve yükseliş kısmıdır.
- **c- Dizi:** 4 derece buselik beşlisi olarak tanımlanmaktadır.
- **d- Güçlüsü:** Neva perdesidir.
- **e- Asma Karar Perdesi:** Nihavent dizisidir.
- **f- Seyir:** Duraklamada ve güçlü çıkışlarda seyre başlanır.

Kürdi makamında seyri çıkıcıdır, dügah ve neva perdesinde seyre çıkılmaktadır. Acem perdesi fazla görülmez, neva perdesi sırasında seyre devam edilmektedir, aksi takdirde kürdi makamına düşmektedir. Yeden perdesi seyrin icabıdır. Bozlaklar genellikle inici bir özelliğe sahiptir. Geniş bir ses alanına ve dizisine sahiptirler. Seyir aşamasına genellikle 8 ve 11 dereceleri arasında başlatılmaktadır (Kutluğ, 2000, s. 159-160).

2. Avşar Bozlağı

Bu grupta yer alan bozlakların ses dizisini muhayyer makamına yakın, karcığar geçkisi gibi çeşitli geçkiler yapılmaktadır. Bozlakların ara sıra kürdi dörtlüsü ile karara gittiklerini gösteren kısımlarda bulunmaktadır. Avşar Bozlağına örnek olarak Muharrem Ertaş'ın "Kalktı Göç Eyledi Avşar Elleri" isimli bozlak da gösterilmektedir.

Ağır ağır giden eller bizimdir, Arap atlar yakın eder ırağı,

Yüce dağdan aşan yollar bizimdir, Arap atlar yakın eder ırağı,

Taşı deler mızrağının temreni, hakkımızda devlet etmiş fermanı.

3. Türkmen Bozlağı

Bu grupta yer alan bozlaklar seyre 8 – 11 derecelerle başlayıp, uşşak makamını kullanarak seyre başlarlar. Bozlaklar inici bir yapıya sahip oldukları için ilk olarak güçlü, daha sonra asma karar perdeleri ile bozlağa karakteristik bir özellik katarlar. Türkmen bozlağında herhangi bir makamı anlatmak için dizi tek başına yeterli değildir. İlk olarak "çıkıcı" bir özelliğe sahip olduğu görülmektedir. Kürdi makamında durak ve neva ile başlanırken, bozlaklar sekizinci dereceler arasında seyre başlar.

4.5.9.1.3. Büyük Bozlak Ustaları

Bozlaklar konularını; başta yiğitlik olmak üzere aşk, kahramanlık ve hasret konuları teşkil etmektedir. Dizeleri genellikle 11'li ve 14'lü heceler olmaktadır. Sözlerin anonim olması veya ozanların kendisine ait olması olarak iki durum ortaya çıkmaktadır. Yiğitleme, güzelleme, ağırlama ve kerem bozlağı olmak üzere isimler almaktadır. Bozlakların ses genişlikleri 8 ve 12 olmak üzere değişiklik göstermektedir.

Tablo 15. Bozlak Kültürü Temsilcileri

Muharrem Ertaş	**Kırşehir / Çiçekdağı**
Hacı Taşan	**Keskin / Kırıkkale**
Çekiç Ali	**Kaman / Kırşehir**
Ali Rıza Yurtluoğlu	**Balışeyh / Kırıkkale**
Neşet Ertaş	**Kırşehir / Çiçekdağı**

Tablo 15.1: Bozlak Kültürü Temsilcileri Kaynak: (www.ktb.gov.tr)

Kırşehir yöresi bozlak kültüründe uzun saplı bağlama, divan, tambura ve cura yaygın olarak kullanılmaktadır. Keman boyunda, omuz üstünde ve diz üzerinde çalınmaktadır. Kaba zurna ve kaval üflemeli çalgılardan; davul, def ve kaşık vurmalı çalgılardandır. Yöresel çalgı olarak "Gırnata" adı verilen bir çalgı kullanılmaktadır ve bu çalgı diğer çalgılarla kullanıldığında ritim sağlamaktadır (Turhan, 2000, s. 33). Halk oyunları olarak halay ve karşılama tercih edilmektedir. Köçek ve Çiçekdağı oyunu bir karşılama türüdür. Abdalların oyun kültürüne "semahlar" ön plana çıkmaktadır. Kırşehir yöresi, müzik oyunları Köçek ve Çiçekdağı ile; oyunculardа köçekle tasnif edilmektedir. Genel olarak iki yöresel oyunda erkekler tarafından temsil edilmektedir (Akgün, 2006, s. 39- 40).

4.5.9.1.3.1. Muharrem Ertaş

Muharrem Ertaş 1913 yılında Kırşehir'in Yağmurlu Büyükoba Köyünde dünyaya gelmiştir. Annesi Ayşe Hanım ve babası Zurnacı Kara Ahmet'tir. Aksaray ilinden Kırşehir iline göç yoluyla gelmişlerdir. Eski kaynaklarda Muharrem Ertaş'ın "Deveci Kabilesinden" geldiği tahmin edilmektedir (Solakoğlu, 2011, s. 30). Bulduk Usta ve Yusuf Usta Muharrem Ertaş'ın dayılarıdır ve ilk saz hocalarıdır. Ertaş Yusuf Usta'dan Aşık Sait'in koşma ve deyilerini öğrenmiştir. Daha çok küçük yaşlarda gezgin aşıklık yapmaya başlamıştır (Tokel, 2000, s. 68-69). Hatice Hanım'la ilk evliliğini yapan Ertaş eşi vefat ettikten sonra Kırşehir'den ayrılmıştır ve Çiçekdağı'na göç etmiştir. Özellikle Kırtıllar Bölgesinde usta âşık olarak tanınmıştır.

Ünlü ozan Karacaoğlan, Pir Sultan Abdal ve Dadaloğlu'ndan türküler söylemiştir. "Usandım şu yalan dünyadan Ay dost" tabiriyle de dini içerikli müziklere giriş yapmıştır. Kırtıllar'da yaşadığı dönemde Mazlum Usta'nın kızı Döne Hanım'la ikinci evliliğini yapmıştır. Bu evlilikten; Necati, Neşet, Ayşe, Nadiye ve Muharrem isminde 5 çocuğu olmuştur. Kırtıllar Köyünden İbikli Köyüne geç etmiştir ancak bu sırada ikinci eşi Döne Hanımı 'da kaybetmiştir. Üçüncü evliliğini Arzu Hanımla yapmıştır ve bu evlilikten Ekrem, Ali, Muhterem ve Cemal olmak üzere 4 çocuğu olmuştur (Solakoğlu, 2011, s. 30). Ses genişliği, sesinin rengi ve tınısı sesini kendine özgü kullanım şekli Muharrem Ertaş'ı Bozlak Kültürünün piri haline getirmiştir. "Abdalan-ı Rum" müzik kültürünün önemli temsilcisi haline gelen Ertaş Orta Asya'dan Anadolu'ya aktarılan "saz ve söz şairliği" temelli Aşıklık geleneğinin son temsilcisidir. Muharrem Ertaş temsil ettiği müzik kültürünün ve ezgi ve ritimleri kullanmasındaki başarısı Aşıklık geleneğini son temsilcisi olmasının en büyük kanıtıdır (Uysal, 2000, s. 33- 37). Ertaş'ın sanatını icra etme şekline bakıldığında kendine özgü ezgi ritmi ile farklılık oluşturmuştur (Şen, 1999, s. 108). Günümüzde Arif Sağ Ertaş'ın bağlama icrasını Orta Asya Müzik kültürü ile özdeşleştirerek kullanmıştır (Tokel, 2000, s. 269- 270). Günümüze kadar ulaşan 300'ün üzerinde şiiri "bozlak" havası içinde seslendiren bu kültürün Orta Asya 'da yayılmasındaki en önemli aracı olmuştur (Cihan, 1990, s. 74).

Tablo 16. Muharrem Ertaş Bozlakları

MUHARREM ERTAŞ'IN ESERLERİ
Ahu Gözlerini Sevdiğim Dilber / Aradım Derdime Çare Mi Buldum,
Aşağıdan Kalktı bir Akça Geyik / Bad- ı Saba Bir Mevla'yı Seversen,
Başımda Altın Tacım / Bilmem Böyle Neden soldun,
Dağı Boran Olanın / Bu Yıl Bu Dağların Karı Bitmez,
Biter Kırşehir'in Gülleri Biter, Deniz Dalgasız Olmaz,

Tablo 16.1 ‘in Devamı

Gökyüzünde Uçan Bölük Turnalar / Gurbet Ellerinde Alma Canımı,
Günahım Çoktur Gözüm Dolar / Güzel İzmir Duman Gitmez Başında,
Karanfil Suyu Neyler / Kısmet Kalktı / Neyleyim Yalan Dünya Hali,

Tablo 16.1: Muharrem Ertaş Bozlakları Kaynak: (www.ktb.gov.tr)

4.5.9.1.3.2. Çekiç Ali

Çekiç Ali 1932 yılında Kırşehir’in Kaman ilçesi Meşeköy’de dünyaya gelmiştir. Saz çalmasındaki kıvraklık ve atiklik nedeniyle kendisine “Çekiç” lakabını almıştır. Hacı Taşan ve Neşet Ertaş’ın ustası olan Çekiç Ali Muharrem Ertaş’ın çırağıdır. 45’lik bir kaseti vardır ve buna ek olarak birçok şiir ve bestesi vardır. Çekiç Ali çok erken yaşta vefat etmiştir ve günümüzde ozanlarla ilgili yazılan hiçbir kaynakta yaşamıyla ilgili geniş bilgiye rastlanmamıştır (Tatyüz, 1996, s. 131). 1973 yılında beyin kanaması geçirmiştir ve hayatını kaybetmiştir.

Tablo 17. Çekiç Ali Bozlakları

ÇEKİÇ ALİ’NİN ESERLERİ
Acem kızı / Aziziye Aziziye / Bir Vakit Keyfini Yitiremedim.
Biter Kırşehir’in Gülleri Biter / Çorabın Enine Bak.
Çubuğuna Lüleyim / Çubuk Uzun Bağlama / Everek Dağı.
Sarı Yazma Yakışmaz mı Güzele / Yoruldum Yol Üstüne Oturdum.
Yarın Yaylasına Seyire Daldım / Toklumenli Zeynep Gelinin Ağıdı.

Kaynak: (www.ktb.gov.tr)

4.5.9.1.Hacı Taşan

1930 yılında Kırıkkale Keskin ilçesinde dünyaya gelmiştir. Folklor musikisinde kendini geliştiren sanatçı ayrı bir öneme sahiptir. Keskin türkülerinin tamamında Hacı Taşan'ın müzik kültürüyle özdeşleşmiştir. Hacı Taşan aslen Kırşehir Kırtıllar Köyünde doğmuştur. Abdullah Çavuş'un 4 çocuğundan biri olan Hacı Taşan'ın 12 yaşında saz çalmayı öğrendiği tahmin edilmektedir.

Bu yeteneğinin farkında olan babası M[illegible]rrem Ertaş'a onu yetiştirmesi için çırak verir. Hacı Taşan 1983'te aşırı içki tüketiminden dolayı hayatını kaybetmiştir.

Değirmene taş koydum, taş dönmüyor, bir yastığa baş koydum,

Taze gelin arabadan inmiyor, değirmenin bendine, taş dönmüyor,

Döner kendi kendine, taze gelin arabadan inmiyor,

Kaya dibi kar imiş, yağmur yağmış erimiş,

Otuz iki meyvenin en tatlısı yar imiş.

Tablo 18. Hacı Taşan Bozlakları

HACI TAŞAN'IN ESERLERİ
Açtım Perdeyi Turnamı Gördüm / Allı Turnam Bizim Ele Varırsan,
Altın Yüzük Ulanmaz / Babına Deli Gönül Babına,
Bugün Ayın Işığı / Değirmenin Bendine / Mavilim Mavişeyim,
Helkemi Suya Daldırdım / Ne Güzel Yakışmış Allar Ayşe'ye,
Yüce Dağ Başında Yağan Kar İdim, Sürüler İçinde Sürmeli Koyun,
Yaylalar İçinde Erzurum Yayla / Giden Ay Tutulur Mu?

Kaynak: (www.ktb.gov.tr)

4.5.9.2. Neşet Ertaş

Neşet Ertaş 1938 yılında Kırşehir'in Çiçekdağı ilçesi Kırtıllar köyünde dünyaya gelmiştir. Babası Abdal geleneğinin temsilcilerinden olan Muharrem Ertaş, annesi ise Döne Ertaş'tır. Daha küçük yaşlarındayken babasının yanında düğünlere giderek cümbüş ve darbuka çalmıştır. Sekiz yaşına geldiğinde Kırtıllar köyünden taşınarak İbikli köyüne yerleşmişlerdir. 12 yaşına geldiğinde annesi Döne Hanım'ı kaybetmiştir. Babası ve kardeşleriyle birlikte belli bir süre göçebe hayat sürdürmüşlerdir. 14 yaşında çalışmak için İstanbul'a gelir ve burada iş bulması hiç kolay olmamıştır.

Sadece ekmek parası ve karın tokluğuna çalışmaya başlayan Ertaş Şençalar Plağa gider ve sahibi Kadir Şençalar Ertaş'ın sesine hayran kalır. İlk plağı bu dönemde çıkar. Babası Muharrem Ertaş, Arzu isminde bir hanımla ikinci evliliğini yapmıştır ve bu evliliğin ardından Yozgat'a göç etmişlerdir. İki yıl sonra Kırıkkale'ye yerleşmişlerdir. Neşet Ertaş müzik konusundaki yeteneğinden dolayı ilkokul döneminde önce keman sonra bağlama çalmayı öğrenmiştir. Neşet Ertaş hayatı boyunca yalnızca babasından etkilenmiştir. Bir sözünde "Babamla ben aynı ruhun insanlarıyız" tabirini kullanmıştır. 1950 yılında TRT'de yayınlanan "Yurttan Sesler" programında seslendirdiği "Geleli gülmedim ben bu cihana" adlı türküyle ünü ülke genelinde duyulmuştur. Bozkırın Tezenesi olarak isimlendirilen aşık Ertaş'ın ölümü ile geleneksel yapı içerisinde her zaman var olan ve her zaman gizemini koruyan Abdal kültürüne dikkatler yeniden yönelmiştir.

Bu çerçevede Ahi Evran Üniversitesi 13-14 Mayıs 2013 tarihlerinde Kırşehir'de "Uluslararası Bozkırın Tezenesi Neşet Ertaş Sempozyumu" düzenlenmiştir. Ahi Evran Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Başkanlığı tarafından organize edilen sempozyum Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Kurumu (UNESCO) Türkiye Milli Komisyonu tarafından da desteklenmiştir. UNESCO Türkiye Milli Komisyonu tarafından müzik alanında seçilen ilk kişi olmuştur (www.ktb.gov.tr).

1950 yılından 1970 yılına kadar "misafir mahalli sanatçı" olarak Ankara Radyosunda 15 günde bir solo bantlar hazırlamıştır. 1957 yılında İstanbul'a gelmiştir ve içeriği babasının türkülerinden oluşan plağın hazırlık aşamasına başlamıştır. İlk plağı "Neden Garip Garip Ötersin Bülbül" olmuştur. Plağın yayınlanmasının ardından ilk olarak

Ankara Kazablanka Gazinosunda sahne hayatı başlamıştır. Önce farklı müzik türleriyle ilgilenen sanatçılarla turnelere çıkmıştır, ardından kalabalık halde düzenlenen turneleri bırakarak tek başına Türkiye'nin bütün şehirlerini gezmiştir. 1962 yılında İzmir'de askerlik görevini yerine getirmiştir. Askerliğini bitirdikten sonra Ankara' saz evinde tanıştığı Leyla Hanım'la babasının tüm olumsuz tutumuna rağmen evlenmiştir. Babası ile arası bozulan Neşet Ertaş var olan tüm iletişimini Muharrem Ertaş'la kesmiştir ve ona bir şey iletmek istediği her şeyi söylediği müzikler aracılığıyla iletmiştir.

CAHİLDİM DÜNYANIN RENGİNE KANDIM

Cahildim dünyanın rengine kandım, hayale aldandım boşuna yandım,

Seni ilelebet benimsin sandım, ölürüm sevdiğim zehirim sensin,

Evvelim sen oldun ahirim sensin, sözüm yok şu benden kırıldığına,

Gidip başka dala sarıldığıma, gönlüm inanmıyor ayrıldığına,

Gözyaşım sen oldun kahırım sensin, evvelim sen oldun ahirim sensin,

Garibim can yıkıp gönül kırmadım, senden ayrı ben bir mekân kurmadım.

1969 yılında Almanya'da verdiği konser dönüşü ehliyetsiz otomobil kullanmaktan dolayı Yugoslavya'da 3 ay hapis cezasına mahkûm edildi. "*Hapishanelere Güneş Doğmuyor*" türküsünün sözlerini bu dönemde yazmıştır. Neşet Ertaş'ın cezaevinde olduğunu öğrenen Yaşar Kemal ona "İnce Memed" adlı eserini göndermiştir ve üzerine "Geçmiş Olsun Bozkırın Tezenesi" mahlasını vermiştir. O günden sonra Neşet Ertaş "Bozkırın Tezenesi" olarak anılmıştır.

HAPİSANELERE GÜNEŞ DOĞMUYOR

Hapishanelerde güneş doğmuyor, geçiyor bu ömrümde günüm dolmuyor,

Eşim dostum hiç yanıma gelmiyor, yok mu hapishane beni arayan,

Bu zindanda ölsem can gardiyan, birer birer yoklamayı yaparlar.

1976 yılında sigara ve alkol kullanımının etkisiyle parmaklarından felç geçirdi. Uzun süren fizik tedaviden hiçbir sonuç alamamıştır ve işsiz kalmıştır. 1979 yılında Almanya'ya gitmiştir ve 2003 yılına kadar burada kalmıştır. Bu süreçte Türklerin yoğun olduğu bölgelerde sayısız konser vermiştir. Almanya'da 20 adet kaset çıkarmıştır. Çıkardığı kasette tüm müziklerin söz ve müziği kendisine aittir. Neşet Ertaş 2000 yılında İstanbul Harbiye Açık Hava Tiyatrosu'nda verdiği konserle eski sanatçı kimliğini yeniden kazanmıştır. 2002 yılında Süleyman Demirel tarafından "Devlet Sanatçısı" ünvanına layık görülmüştür ancak kabul etmemiştir. 2006 yılında TBMM Üstün Hizmet Ödülüne layık görülmüştür. 2009 yılında UNESCO Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesinde Yaşayan İnsan Hazinesi olarak kabul edilmiştir. 2011 yılında İTÜ Devlet Konservatuvarı "Fahri Doktora" ödülüne layık görülmüştür. Bağlamadaki ustalığından dolayı türküleri ders olarak okutulmuştur.

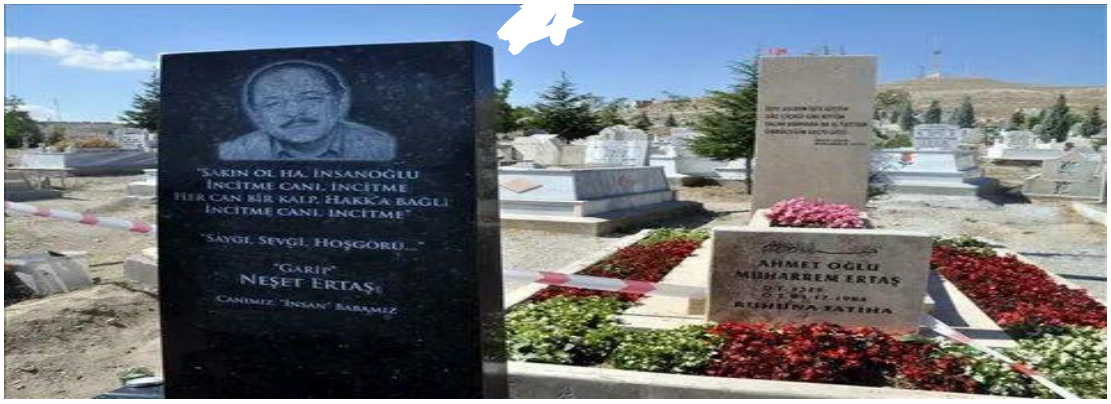
Görsel 31: Neşet Ertaş Halk Konseri (www.ktb.gov.tr)

4.5.9.2.2. Neşet Ertaş ve Anıları

Neşet Ertaş Ankara Radyo Evinde bant kaydı yaparken karşısında heybetli ve yaşlı bir adam görür. Neşet Ertaş dışarı çıkar ve adamı selamlar. Yaşlı adam Neşet Ertaş'ı görür görmez ağlamaya başlar. Neşet Ertaş duruma bir anlam veremez. Yaşlı adam hemen söze girer. Sabahtan beri Neşet Ertaş'ı beklediğini söyleyen yaşlı adam, radyoda bant kaydı yapılırken seslerin evine kadar ulaştığını ve çok etkilendiğini, hemen eşine çörek yaptırıp soluğu Ertaş'ın yanında aldığını ifade eder.

Neşet Ertaş çok şaşırır ve hemen yaşlı adamın elini öper. Yaşlı adam sözüne devam eder "Sen türkü söyleyince işe erken gidiyorum, yoksa işe geç kalıyorum". Neşet Ertaş'ın ilk kez Kırşehir dışında bir yere gitmek için yola koyulur. Cebindeki parasıyla Ankara'ya kadar gelir. Ama Ertaş İstanbul'a gitmek istemektedir. Otobüsün şoförüne durumu anlatır. Şoför karşısında sazıyla duran adama belli bir süre bakar. Ona tek bir şartla bir koltuk vereceğini dile getirir ve Ertaş'ta kabul eder. Neşet Ertaş bir koltuk için sabaha kadar otobüste saz çalmıştır. Neşet Ertaş küçük yaşlarında şarkılar söyler, müzik sözleri yazarmış. Babası Muharrem Ertaş oğlunun yeteneğini çok beğenirmiş. Bir gün oğlunu yanına alıp her şeyin kusursuz olduğunu yalnız tek bir şeyin eksik olduğunu söyler.

"Biz garibiz oğlum, her şarkının sonunda bunu belli et" der ve Neşet Ertaş her türküsünün sonunda garip kelimesini kullanır. 2012 yılında kanser hastalığından dolayı İzmir'de tedavi gördüğü hastanede hayatını kaybetmiştir. Mezarı babasının mezarının hemen yanında yer almaktadır.

Görsel 32: Neşet Ertaş'ın Mezarı (www.ktb.gov.tr)

Neşet Ertaş her insanın doğumdan ölüme kadar yaşamının bir ses düzeni içerisinde olduğunu ifade etmektedir. Sanat dehası olarak isimlendirilen; saz ve tekniği ile müzik kültürüne kazandırdıkları onu Anadolu Abdallarının zirvesine ulaştırmıştır. Abdalları Neşet Ertaş'tan ayrı düşünmek, Neşet Ertaş'ında Abdallardan ayrı düşünülmesi imkânsız hale gelmiştir. "Neşet Ertaş" isminin sahip olduğu sanatsal ve felsefi tavır sanatın ve bilimin ilerlemesine, aynı zamanda ülke tanıtımına yaptığı katkılar ile ülkemizin kendi sanatçılarıyla ön plana çıkmasına sebep olan bir müzik akımı olarak karşımıza çıkmaktadır (Birdoğan, 2006, s. 88).

Neşet Ertaş'ın tüm bu özellikleri dikkate alındığında ulaştığı entelektüel yaklaşım yeni bir sanat anlayışı olarak görülmemiştir aksine halk müziği kategorisinde hapsedilmiştir. Bektaşilik geleneğini en içten duygularla yaşayan ve yaşatan Neşet Ertaş'ın ismine ozanlarla ilgili yazılan hiçbir kitapta yer verilmemiştir. Ertaş'ın müzik felsefesine bakıldığında müzik felsefesinin temelini insanların gönül yapısını temel alan bir öz yaklaşım belirlemektedir. Neşet Ertaş sahip olduğu tüm özelliklerle Dervişlerin gösterdikleri örnek davranışların tümü onda da vücut bulmuştur (Ocak, 1992, s. 11). Sanat yaşamında kendisine ilk örnek aldığı kişi olan Muharrem Ertaş'tır ve Neşet Ertaş ona karşı olan minnetini her durumda ifade etmiştir. Sazın ulusu olarak tanımladığı babasına o kadar değer vermiş ki onu öldükten sonra onun ayaklarının dibine gömülmeyi vasiyet etmiştir (Kalan Müzik Ses Arşivi, 2010).

4.5.9.3. Kırşehir Geleneksel Yemek Kültürü

4.5.9.3.1. Madımak Yemeği

Kırşehir ilinin geleneksel yemeğidir. Kahvaltılarda ve özel gün yemeklerinde tercih edilmektedir. Yemeğin kokusunun ortama yayılması o evdeki kalabalık yapıyı temsil etmektedir.

Malzemeler

- 1 kg madımak,
- 5 yemek kaşığı sıvı yağ,
- 3 adet kuru soğan,
- 3 diş sarımsak,
- 2 yemek kaşığı domates salçası,
- 1 çay bardağı bulgur,
- Tuz,
- Pul biber ve karabiber,

Üzeri için; yoğurt.

Hazırlanışı

Madımaklar iyice yıkanır ve sirkeli suda 1 saat boyunca bekletilir. Tencereye ince ince doğranan soğanlar alınır ve iyice kavrulur. İçerisine 2 yemek kaşığı salça ilave edilir ve salça tadının verene kadar bir tur daha pişirilir. Ardından bulgur ve baharatlar ilave edilir. 2 bardak su ile iyice pişirilir.

4.5.9.3.2. Topalak Aşı

Kırşehir'in geleneksel yemeklerinden olan Topalak Aşı özel gün yemeğidir ve sadece düğünlerde ikram edilmektedir. Topalak Aşı gücün sembolü olarak gösterilmektedir. İlk zamanlarda fakirlerin karnının doyurulmasına katkı sağlamak için yapılmıştır. Bir rivayete göre Selçuklular Döneminde günün üç vakti Topalak Aşı yoksul insanlara dağıtılırmış ve içerisine belli miktarlarda akçe konulmaktadır.

Malzemeler

- Yarım kilo Kemikli et,
- 2 su bardağı Nohut,

Topalağı için:

- 2 su bardağı ince bulgur,
- 2 su bardağı su,
- 2 su bardağı un,
- 2 yumurta,
- 2 yemek kaşığı salça,
- Yarım çay bardağı sıvıyağ,
- Kimyon, karabiber, tuz ve kırmızı biber,

Hazırlanışı

Yemeğin hazırlanmasına ilk olarak kemikli et ve nohutun haşlanması ile başlanır. Topalağı hazırlamak için ince bulgur sıcak suda bekletilir. Kendini bıraktıktan sonra yumurta ve un ilave edilir. Kıvam alıncaya kadar iyice yoğrulur. Ardından misket yani topalak şekli verilir.

Ayrı bir tencerede rengini vermesi için salça ve taze kurutulmuş biber iyice kavrulur. Üzerine haşlanmış nohut ve kemikler ilave edilir. Belli bir süre pişirilir ve üzerine hazırlanan topalaklar ilave edilir. İsteğe göre bira daha su alınır. Yemeğin püf noktası biraz dinlenmesi ve diğer gün tüketiminin sağlanmasıdır.

3-4.5.9.3.3. Lepe

Lepe eski dönemlerden günümüze kadar ulaşan bir yemektir. Daha çok yoksul kesimin tükettiği yemek zamanla yerel bir özellik taşımaya başlamıştır. Bir rivayete göre Osmanlı Padişahı II. Mehmet halkı yakından gözlemlemek için farklı bir kılığa bürünerek şehri gezmeye başlamıştır. Akşam saatleri olunca yoksul bir evin kapısını çalar ve aç olduğunu söyler. Ev sahipleri onun padişah olduğundan habersiz içeri davet ederler. Evde yiyecek ve kendilerine yetecek kadar yiyecekten başka bir şeyleri yoktur. Evin hanımı mahcup bir şekilde mutfağa ilerler. Var olan malzemelerle günümüze "Lepe" olarak ulaşan yemeği yapar.

Malzemeler

- 1 su bardağı bulgur,
- 2 orta boy patates,
- 1 orta boy soğan,
- 1 orta boy domates,
- 2 yemek kaşığı salça,
- Yarım çay bardağı sıvıyağ,
- 4 su bardağı su,
- Tuz,
- Karabiber,
- Kırmızı biber,

Hazırlanışı

Soğan, domates ve patates yemeklik doğranır. Bir tencerede yağ ve soğan iyice kavrulur. Daha sonra salça ilave edilir. Salça tadını verene kadar iyice kavrulur. Üzerine domates ve patates ilave edilir. Suyu da ilave edilen harç pişmeye bırakılır.

Yemeğin altının kapatılmasına yakın bulgur ilave edilir ve demlenmeye bırakılır. Üzerine baharatları ilave edilen yem servise hazırdır. Yemeğin sunumunda isteğe göre sarımsaklı yoğurt ve tere yağ kırmızı biber ile yakılan sos ilave edilmektedir.

4.5.9.3.4. Pancar Çırpması

Pancar Çırpması İç Anadolu'da yetişen pancarın bolluğunu temsil etmek için kullanılan bir yemektir. Yemek tatlı olarak tüketildiği gibi tuzlu olarak da tercih edilmektedir. Yöresel yemek kategorisinde yer alan yemek özel günlerde çoğunlukla tercih edilmemektedir.

Malzemeler

- 3 adet şeker pancarı,
- 1 bardak yeşil mercimek,
- 3 yemek kaşığı zeytinyağı,
- 2 yemek kaşığı salça,
- 4 bardak su,
- Tuz, karabiber ve pul biber,

Hazırlanışı

Pancarlar iyice yıkanır ve temizlenir. Belli bir süre suda bekletildikten sonra ince dilimler halinde kesilir. Farklı bir tencerede zeytinyağı ve salça kavrulur. Üzerine önceden haşlanmış mercimek ilave edilir. Mercimeğin kendisini bırakmasına yakın pancarlar ilave edilir. Baharatların da ilave edilmesiyle yemek servise hazırdır.

4.5.9.3.5. Keşkef

Kırşehir'in yöresel yemeklerinden olan Keşkef genellikle özel gün ve düğünlerde servis edilmektedir. Yemek genellikle fakir yemeği olarak tanımlanmaktadır.

Malzemeler

- 400 gr dövme,
- 200 gr nohut,

- 5.5 su bardağı su,
- 1 kg kemikli koyun eti,
- 100 gr margarin,
- Tuz,
- Karabiber,
- Kırmızı toz biber,

Hazırlanışı

Dövme ve nohut bir gece önceden aldığı kadar su ile ıslatılır. Eti basınçlı tencerede haşlanmaya bırakılır. Nohut ve dövmenin suları süzülür ve tencere içerisine alınır. Margarinin yarısı da üzerine ilave edilir ve aldığı kadar su ile haşlanmaya bırakılır.

4.5.9.3.6. Çullama

Kırşehir'in yöresel yemekleri arasında yer alan çullama, tavuk etinin küçük parçalar haline getirilmesi ve pirincin tarçınla harmanlanması sonucu oluşan ile bir börek çeşididir. Özel günlerde ve cenazelerde servis edilmektedir.

Malzemeler

- 3 yufka,
- 2 tavuk göğüs eti,
- 3 tavuk budu,
- 2 soğan,
- 4 su bardağı baldo pirinç,
- 2 çay kaşığı karabiber,
- 2 çay kaşığı tarçın,
- Yarım çay bardağı zeytinyağı,
- 2 yemek kaşığı tereyağı,
- 4 su bardağı tavuk suyu,
- 1 su bardağı su,

- 1 tatlı kaşığı kavrulmuş çam fıstığı,
- 1 tatlı kaşığı kuş üzümü,

Hazırlanışı

Tavuk etlerini yumuşayıncaya kadar haşlanır. Bir süre soğuması bekledikten sonra ince ince didiklenir. İnce halde doğranan soğan zeytinyağında iyice kavrulur. Üzerine pirinç eklenip karıştırılmaya devam edilir. İçerisine tuz, karabiber, tarçın, çam fıstığı ve kuş üzümünün de ilave edilmesiyle harç biraz daha kavrulur ve tavuk suyu ilave edilir. Yaklaşık 18 dakika kısık ateşte pişirilir. Harç pişene kadar fırın tepsisi yağlanır. Yufkanın bir tanesi büzüştürerek tepsiye yerleştirilir. Hazır olan harcın üzerine tavuk etleri ilave edilir. Yufkanın üzerine soğutulmuş harç ilave edilir.

4.5.9.3.7. Aside Tatlısı

Aside tatlısı geçmişten günümüze kadar gelen geleneksel bir tatlıdır. Ülkenin birçok bölgesinde çeşitleri yapılmaktadır. Pekmezli tatlı, pekmezli bulamaç gibi isimlerle anılmaktadır. Yapılış şekli farklı olsa da daima tatlı olarak servis edilir.

Malzemeler

- 4 yemek kaşığı un
- 4 su bardağı su
- 2 su bardağı üzüm pekmezi
- 4 yemek kaşığı tereyağı

Üzeri için: Ceviz

Hazırlanışı

Geniş bir kaba alınan un bir miktar suyla önce iyice karıştırılır. Daha sonra suyun tamamı ilave edilir ve kek kıvamını alıncaya kadar karıştırılır. Üzerine pekmez dökülür. Tencerenin içerisine boşaltılan harç iyice çırpılarak pişirilir. Ocaktan alındıktan sonra biraz dinlendirilir ve tepsiye alınır. Tepside soğur ve Antep fıstığı veya isteğe göre cevizle servisi yapılır.

4.5.9.3.8. Sütlü Kabak Tatlısı

Kırşehir'in geleneksel tatlılarından olan Sütlü Kabak Tatlısı oldukça hafif bir tatlıdır. Genellikle akşam yemeklerinden sonra tüketilmektedir.

Malzemeler

- 1 kg kara kabak
- 3 su bardağı şeker
- 3 su bardağı süt

Üzeri için: ceviz

Hazırlanışı

Kabaklar kabuklarından ayrıldıktan sonra ince dilimler halinde kesilir. Bir tencerede lapa kıvamına gelene kadar haşlanır. Suyundan süzüldükten sonra geriye kalan kısmı tekrar tencereye alınır ve üzerine şeker ilave edilir. Şeker eridikten sonra süt ilave edilir. Koyu bir kıvama geldikten sonra ocaktan alınır ve servis tabaklarına bölünür. İsteğe göre üzerine cevizle sunumu yapılır.

Görsel 33: Madımak ve Madımak Yemeği (www.ktb.gov.tr)

Görsel 34: Topalak ve Topalak Aşı (www.ktb.gov.tr)

Görsel 35: Lepe (www.ktb.gov.tr)

Görsel 36: Pancar Çırpması (www.ktb.gov.tr)

Görsel 37: Keşkef (www.ktb.gov.tr)

Görsel 38: Çullama (www.ktb.gov.tr)

Görsel 39: Aside Tatlısı (www.ktb.gov.tr)

Görsel 40: Sütlü Kabak Tatlısı (www.ktb.gov.tr)

4.6. Kırşehir İlinin Somut ve Somut Olmayan Kültürel Mirasının SWOT Analizi

SWOT Analizi; Strenghts (güçlü), Weaknesses (zayıf), Opportunities (fırsat) ve Threats (tehdit) sözcüklerinin baş harflerinden oluşmaktadır. SWOT analizi hangi alanda yapılırsa yapılsın içeriğini araştırıldığı konunun içsel ve dışsal tüm ayrıntılarını incelemektedir. Bu açıdan Siirt ilinin turizm potansiyelinin kullanılmasının önündeki engellerin aşılması için en doğru tarama yöntemi olan SWOT analizi tercih edilmiştir.

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
✓ Tarihi, kültürel ve tabiat zenginliği potansiyelinin fazla olması, ✓ Bölgenin el değmemiş alanlarının fazla olması, ✓ Önemli geçiş güzergahlarına sahip olması, ✓ Ahi Evran Üniversitesinin varlığı, Turizm ve Otel İşletmeciliği Bölümünün içerisinde yer alması, ✓ Tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin turizm faaliyetleriyle eşgüdümlü olarak kullanılabilmesi, ✓ Önemli dinsel kaynakların varlığı, ✓ Misafirperver insanlar ✓ Bulunduğu coğrafik bölgede alternatif turizm yöntemlerinin kullanılması, ✓ Önemli geçiş yolları ve yürüyüş merkezlerinin bulunması,	✓ Reklam ve tanıtım faaliyetlerine gereken önemin verilmemesi, ✓ Yerel halk tarafından turizme karşı olan önyargı, ✓ Yerel yönetimlerin bölgeye gerekli değeri ve önemi vermemesi, ✓ Alt yapı ve üst yapı koşullarının istenilen hedefte olmaması, ✓ Kurumlar arasındaki enformasyon yetersizliği ✓ Devletin bölgeye gereken teşvik ve yatırımları yapmaması, ✓ Bölgede müzenin yeterli miktarda olmaması, ✓ Eğlence ve alışveriş noktalarının azlığı ve talebi karşılayamaması, ✓ Gerekli finansmanın sağlanması, ✓ Havaalanının eksikliği,

- ✓ Halkın birlik ve beraberlik duygusunun fazla olması,
- ✓ Fabrikalaşma ve sanayileşmenin fazla gelişmemesinden dolayı bölge temiz bir hava ve çevreye sahiptir.
- ✓ Turizmle ilgili yapılacak tüm konaklama ve sosyal tesislerin yapılması için birçok doğal ve boş alanın varlığı,

- ✓ Turizm faaliyetlerinde kullanılacak olan konaklama işletmelerinin yetersizliği,
- ✓ Turistlere gereken değerin verilmemesi,
- ✓ Ulaşım olanaklarının kısıtlı olmasından dolayı yerel turizm hareketlerinin belli saatlerde olması ve şahsi araç olmasını zorunlu kılması,
- ✓ Yabancı ülkelerle ikili anlaşmaların olmaması ve sağlık turizmiyle ilgili herhangi bir fizibilite çalışmasının olmaması,
- ✓ Bilimsel çalışmaların istenilen düzeyde olmaması,
- ✓ Kültür ve Turizm Bakanlığı web sitesinde ayrıntılı bilgiye ulaşılamaması,
- ✓ Bölgede gerekli levha ve tabelanın bulunmaması,
- ✓ Turistik hizmet kalitesinin talebi karşılayamaması,
- ✓ Turizmde görevli ve geliştirici faaliyetleri yürütecek teknik personelin bulunmaması,
- ✓ Kültür ve Turizm Bölge Müdürlüğü web sitesinde bölgeye yapılan yerli ve yabancı turizm hareketleri ile ilgili herhangi bir kaynağın bulunmaması.

- ✓ Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın tanıtımın gerçekleşmesinde kullanılacak kitapçık, broşür ve tanıtım panolarının talebe cevap vermemesi.

Fırsatlar	Tehditler
✓ Macera ve alternatif turizm için büyük bir potansiyeli içerisinde barındırması, ✓ Bulunduğu konum itibariyle günübirlik turlara elverişli geçiş güzergahında olması, ✓ İnsanların yerleşik olan turizm anlayışından uzaklaşmak istemesi ve yeni turizm hareketlerini keşfetmek istemesi, ✓ Arkeolojik kazı alanlarında yapılan yenileşme ile önemli hale gelen projeler, ✓ Zengin tabiat kaynakları ✓ Ahi Evran Üniversitesinin varlığı, ✓ Dünyanın sürekli gelişmesi ve teknolojik gelişmelerin artması ve Türkiye'nin bu koşullara ayak uydurmak için büyük bir titizlikle çalışması, ✓ Sadece turizm için yapılan çalışmaların varlığı,	✓ Kentte turizm imajı kavramının istenilen düzeyde olmaması, ✓ Kültürel ve tarihi noktalara gereken önemin verilmemesi ✓ Siyasal ve ekonomik sorunların belirsizliğinin devam etmesi ve bu süreçte hiçbir projeye gereken değerin verilmemesi, ✓ Yerel halkın alışılmışın dışına çıkmak istememesi, ✓ Turizm ile ilgili çalışmaların desteklenmemesi ve istenilen desteğin verilmemesi, ✓ Yüksek faiz oranları ve salgının getirdiği olumsuzluklar, ✓ Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından hazırlanan projeler yatırımcı bulunmaması ve projelerin askıda kalması, ✓ Terör olayları ve bu olaylardan dolayı oluşan önyargı, ✓ Güvenlik eksikliği,

İnsanlık tarihinin başladığı günden itibaren her medeniyet kendine özgü gelenek ve göreneklere sahiptir ve bu özellikleriyle diğer medeniyetlerden farklı özellikler göstermiştir. Kırşehir ili de birçok medeniyete ev sahipliği yapmıştır. Kırşehir ilinin ülkenin tam ortasında yer alması, ulaşım güzergahının temiz olması ve toprakları açısından verimli olan yapısı bölgeye çeşitli medeniyetlerin yerleşmesinde etkili olmuştur. Kırşehir ilinin mevcut yapısı incelendiğinde Somut Kültürel Miras ve Somut Olmayan Kültürel Miras olmak üzere birçok doğal ve kültürel unsura sahip olduğu gözlemlenmektedir. Sağlık turizmi, inanç turizmi ve termal turizm açısından gelişme gösteren bölgede yapılan araştırmalar ve yatırımlar sonucunda bir diğer unsur olan "kültür turizmi" de eklenmiştir. Kültür turizmi açısından incelendiğinde; Cacabey Camii, Kaman Kale Höyük Kazı alanları, kiliseler ve taş işlemeciliği önemli yer tutmaktadır. Şehrin önemli bir simgesi olan "Bozlak Kültürü" ve bu kültürün gelişiminde yardımcı olan UNESCO destekli sanatçı Neşet Ertaş ilin tanıtımında oldukça önemli bir konumdadır. Bu değerlerin gelecek nesillere aktarılması bunun için gerekli çalışmalara ivedilikle başlanması gerekmektedir. Bu çalışmadaki ilk hedef; Kırşehir ilinin ötekileştirilmiş turizm değerlerinin gün yüzüne çıkarılması ve bu değerlerden turizm faaliyetleri ve ülke ekonomisi için faydalanmaktır. Doküman Analizi yöntemiyle Kırşehir ili için daha önceden yapılan çalışmalar bir bütün halinde incelenmiştir ancak Somut Olmayan Kültürel Miras açısından fazla bilgi ve kaynağa rastlanmamıştır. Çalışmanın ana konusu olan "kültürel miras" hakkında birçok çalışmaya ulaşılmıştır ve bu çalışmalar baz alınarak literatür kısmı oluşturulmaya çalışılmıştır. Kırşehir ilinin tarihi geçmişi ile ilgili araştırmalar yapılmıştır. Bu araştırmalar sonucunda; Kırşehir ilinin sahip olduğu Somut Kültürel Miras ve Somut Olmayan Kültürel Mirasla ilgili kültürel, tarihi ve doğal kaynaklara ulaşılmıştır. Saha Araştırması Yöntemiyle yerinde ziyaretler gerçekleştirilmiştir ancak mevsimsel zorluklardan ötürü bazı alanlara giriş sağlanamamıştır. Yerel yönetimlerin şehrin tanıtımına günümüzde daha fazla önem vermesiyle bir nebze olsun bir canlanma başlamıştır.

Değişen algı ve düşüncelerle birlikte Somut Kültürel Miras ve Somut Olmayan Kültürel Miras kavramlarının önemine dikkat çekmek ve bu değerlerin gelecek nesillere aktarılması ve bu aktarılma sürecinde hepsinin doğal varlığının korunarak

sunulması gerektiği sonucunu da ortaya çıkarmıştır. Akademik çalışmalarda kültürel miras kavramının daha fazla üzerinde durmasıyla kavram ulusal ve uluslararası alanda canlılığını yeniden kazanmıştır. UNESCO Somut Olmayan Kültürel Miras unsurlarına yönelik çalışmalarına 2003'te hazırlanan Sözleşme ile başlamıştır. Ülkemiz bu sözleşmeye 2003 yılında dahil olmuştur. Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunmasına yönelik hazırlanan Sözleşmede; kanun 26056 sayılı madde kapsamında 2006 yılında kabul edilmiştir. 2014 yılında Türkiye "İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Temsili Listesinde" 12 adet kültürel unsuruyla yer almaktadır. Kırşehir il sahip olduğu gerek coğrafi gerekse de kültürel boyutlarıyla İç Anadolu Bölgesinin önemli şehirlerindendir. Somut Kültürel Miras ve Somut Olmayan Kültürel Miras açısından önemli değerlere sahiptir. Somut Kültürel Miras açısından camiler, kiliseler ve sit alanlarıyla; Somut Olmayan Kültürel Miras açısından edebiyat, dil, yemek kültürü ve geleneksel halıcılık ve taş işlemeciliğiyle önemli bir yeri vardır. Şehrin tanıtımında önemli bir unsur olan Bozlak Kültürü ve onun önemli bir temsilcisi olan Neşet Ertaş UNESCO Yaşayan İnsan Hazineleri Bölümünde kendine yer bulmuştur. Kırşehir nüfusu artmakta olan ve gelişmekte olan bir ildir. Ekonomisi tarım ve hayvancılık üzerine olmakla birlikte, turizm faaliyetleri açısından da gelişim göstermektedir. Kültürel değerlerine bağlı olup gelecek nesiller aktarmak için bu değerlerin korunmasına çok önem vermektedir. Bayramlarda, düğünlerde ve eğlencelerde eski gelenekler yaşatılmaya devam edilmektedir. Kırşehir ilinin önemli sembolü olarak kabul edilen "Bozlak Kültürü" Muharrem Ertaş, diğer üstatlar ve en tanınmış temsilcisi Neşet Ertaş'tan itibaren süregelen en büyük değerlerimizdendir. Bu önemli değerimizin kültür turizmi açısından değerlendirilmesi bölgeye katkı sağlayabilecek unsurlardandır. Kırşehir'de Somut Olmayan Kültürel Mirasın gelişmesi için özel ve resmî kuruluşlarla ortak bir çalışma yapılması sağlanmalıdır. Maddi zorluklar nedeniyle şehirden göç etmek zorunda kalan insanlar, turizm faaliyetlerinin sağlayacağı iş imkânları ile ekonomik açıdan güçlendirilerek şehrin göç vermesinin önüne geçilmelidir. Belediye, Kültür ve Turizm İl Müdürlüklerinin yapacakları çalışmalara yerel halkı da dahil ederek kültürün yaşatılması ve bu kültürün gençliğe olduğu gibi aktarılması sağlanmalıdır.

Kültürel unsurlar, gelenek ve görenekler ve restorasyonla turizme kazandırılabilecek niteliğe sahip unsurlar belirlenmelidir. Reklam ve tanıtım faaliyetlerine verilen önemin

daha fazla olması ve bunun, web siteleri, dergi ve broşür gibi yazılı unsurlarla desteklenerek halka sunulması gerekmektedir. Müzecilik faaliyetlerinin daha fazla geliştirilmesi ve insanların bu değerlerin bilincine varmalarını sağlayacak sergilerle alt yapı oluşturulabilir. Komşu iller olan Ankara, Eskişehir ve Nevşehir illerindeki hareketlilikten faydalanmanın en kolay yolu Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından sunulan rehber hizmetlerinde Kırşehir ilinin de yer almasını sağlamaktır. Geçiş güzergahına yakın olan yerlerde bölgeye de uğranılması ve önemli ziyaret yerlerine turistlerin getirilerek reklam ve tanıtımlarda yer verilmesi sağlanmalıdır. Şehrin alt yapı açısından kendini yenilenmesi ve şehir içi ulaşım araçlarının sıklığının arttırılması, yerli ve yabancı turistlerin özelikle şehir içi ulaşımlarda tercih ettiği bisiklet ve benzeri mobil araç çeşitliliğinin sağlanması oldukça önemlidir. Örneğin; ildeki bazı kiliselere ve sit alanlarına ulaşmak için araç bulunmamaktadır. Sadece özel araçlarla ulaşım sağlanabilmektedir. Yemek kültüründe birçok değeri üzerinde taşıyan ve coğrafi işaret unvanı almaya hak kazanan "Höşmerim, Çullama ve Kaman Cevizi" gibi unsurlar şehrin tanıtımında kullanılmalıdır. Yemek kültürünün daha fazla gelişmesi ve bunun kültürel mekanlarda sunulması ekonomik canlılığa önemli katkı sağlayacağı gibi özellikle bölgedeki ev kadınlarına da iş imkânı sunabilecektir. Ayrıca il ve ilçe belediye etkinlikleri ve özel gün etkinliklerinde anlaşmalar yapılarak yöresel yemeklerin sunulması sağlanmalıdır. Güçlü ve her konuda bilgi verecek Web sitesiyle insanların her sorusuna cevap verecek bir sistem kurulmalıdır. Bununla ilgili sadece bölgeye özgü bir telefon sistemi kurulmalı ve buradaki sistemle herhangi bir soruya cevap verecek danışmanlar yer almalıdır. Ahi Evran Üniversitesinin varlığı şehir için önemli bir değerdir ve yapılan ortak çalışmalarla üniversiteye öğrenim görmek için gelen öğrencilerin şehirde ziyaret edecekleri noktaların belirlenmesi ve gençler aracılığıyla reklam ve tanıtımın gerçekleşmesi sağlanmalıdır. Sağlık turizmi açısından mevcut yerlerin korunması ve bu yerlerin reklam ve tanıtımlarınız yapılarak turizmdeki önemi anlatılmalıdır. İlk olarak yerel halkla olmak üzere geziler düzenlenmeli ve bu gezilerden elde edilen gelirle Kırşehir ili için gerekli yatırımlar yapılmalıdır. Ülkenin sahip olduğu tüm değerler bir emanet olarak kabul edilmeli, bu değerler korunmalı ve bu değerlere sahip çıkılarak geleceğe en temiz şekilde aktarılması gerekmektedir.

Kültürel miras potansiyeli yüksek olan alanlarda kültür turizminin geliştirilmesine yönelik faaliyetler ve kültür turizmiyle ilgili değerlerin envanterlerinin tespit edilmesi, turizm için uygun zamanın belirlenmesi, ilin altyapısı ve üst yapısının uygun hale getirilmesi büyük önem arz eder. Araştırma literatür taraması, bölgenin tarihi ve kültürel yerlerine yapılan geziler, bölge halkından ve internet kaynaklarından edinilen bilgiler ile derlenerek oluşturulan bir çalışmadır. Pandemi nedeniyle planlanan ölçüde bölge halkından bilgi alınamaması araştırmanın kısıtını oluşturmaktadır. Benzer çalışmalarda kültürel değerlerin aktarılmasına katkı sağlayacak, bölgenin somut ve somut olmayan kültürel geçmişi konusunda bilgi sahibi kişiler ile yapılacak görüşmelerin de araştırmaya dahil edilmesi ayrıca önerilir.

KAYNAKÇA

Anonim. (2005a). Kırşehir İl Çevre Durum Raporu. Kırşehir: Kırşehir Valiliği İl Çevre ve Orman Müdürlüğü .

Anonim. (2005b). Kırşehir Valiliği. Kırşehir: Kırşehir Kültür Turizm Envanteri.

Apostolakis, A., (2003). The convergence process in heritage tourism. Annals of tourism research, 30(4), 795-812.

Arınç, C., (2002). Selçuk'ta kültür turizmi. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi).

Atasoy, Ö., (2019). Kültür ve Turizm Bakanlığı personelinin somut olmayan kültürel mirasa ilişkin değerlendirmeleri üzerine bir çalışma. *Folklor/Edebiyat,* 25(100), 1091.

Aydın, İ., (1990). Açıklamalı turizm terimler sözlüğü. Coşkun Matbaası.

Barutçugil, İ., (1986). Turizm ekonomisi ve turizmin Türk ekonomisindeki yeri. *Beta Basım Yayın* Dağıtım.

Basat, E., (2013). Somut ve somut olmayan kültürel mirası birlikte koruyabilmek. *Milli Folklor,* 61.

Baykan, E., (2007). Kültür turizmi ve turizmin kültürel varlıklar üzerindeki etkileri. Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, (2), 30-49.

Baykan, E., (2007). Kültür turizmi ve turizmin kültürel varlıklar üzerindeki etkileri. Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, (2), 30-49.

Briggs, A., (2007). Kültür, Çev. Sevim Kebeli, *Milli Folklor,* s. 74, ss. 99.

Bulu, M., (2008). (Bolu ili turizm sektörünün uluslararası rekabetçilik analizi, (http://www.urak.org/yayinlar/2008BuluveEraslan.pdf adresinden 15.12.2012 tarihinde alınmıştır).

Büyüköztürk, Ş., (2007). Sosyal Bilimler için veri analizi el kitabı,*Pegem* A Yayıncılık.

Chefs-d'œuvre du patrimoine oral et immatériel de l'humanite, Proclamations 2001, Paris: UNESCO Yayını, 2001. Chefs-d'œuvre du patrimoine oral et immatériel de l'humanite, Proclamations 2003, Paris: UNESCO Yayını, 2003.

Chefs-d'œuvre du patrimoine oral et immatériel de l'humanite, *Proclamations* 2005, *UNESCO Yayını,* 2006. "Kültürel ifadelerin çeşitliliğinin korunması ve geliştirilmesi sözleşmesi", (Çev. M. Öcal Oğuz, Yeliz Özay ve Ebru Demircan), *Millî Folklor* 81.

Çalış, S., (2010). UNESCO ve insanlığın sözlü ve somut olmayan mirası başyapıtları ve kültür politikalarına etkisi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.

Çetin, T., (2010). Cumalıkızık Köyünde kültürel miras ve turizm algısı. *Milli Folklor Dergisi,* 22(87):181-190.

Çetin, T., (2010). The awareness of the university students about of the cultural heritage and the touristic values of Turkey in Unesco *Sosyal Bilimler Dergisi* world heritage list. The science and education at the beginning of the 21st century in Turkey volume: 2 geography. *St. Kliment Ohridski Üniversitesi* Yayınları, s. 641-660.

Dinç, E. E., (2011). Uşak Üniversitesi öğrencilerinin tarihi ve kültürel eserler hakkındaki ilgi ve farkındalıklarının incelenmesi, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* 4(2):267-285.

Doğaner, S., (2001). Türkiye Turizm Coğrafyası, Çantay Kitabevi.

Doğaner, S., (2003). Miras turizminin coğrafi kaynakları ve korunması, İzmir coğrafi çevre koruma turizm sempozyumu (16-18 Nisan 2003) *Bildiri kitabı.*

Dönmez, C., (2014). Kültürel miras eğitiminin öğrencilerin somut kültürel mirasa yönelik tutumlarına etkisi. *Elementary Education Online, 13(2).*

Dundes, A., (2008), "Halk kimdir", Halk biliminde kuramlar ve yaklaşımlar 1, *Geleneksel Yay Dergisi.*

Ekici, M., (2004). Bir sempozyumun ardından: somut olmayan kültürel mirasın müzelenmesi, *Milli Folklor Dergisi,* yıl 16, sayı 61.

Ekici, M., (2011). Somut olmayan kültürel miras: Tif ofset matbaacılık.

Emekli, G., (1998). Bergama'da turizm ve sosyoekonomik etkileri, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi.

Emekli, G., (2005). Avrupa Birliği'nde turizm politikaları ve Türkiye'de kültürel turizm, *Ege Coğrafya Dergisi,* 14:99-107.

Ergin, M., (1996). Üniversiteler için Türk dili. *Boğaziçi Yayınları.*

Ersoy, E., (2008). Sosyolojide kurum ve kültürel yapı ilişkisi. Turkish culture & Haci Bektas Veli research quarterly, (48).

F., S., (2004). Kırsal turizm ve Türkiye turizmi için önemi. *Ege Coğrafya Dergisi,* 12):1–11.

Fagence, M., (2003). Tourism in destination communities S., Singh, D., J., Timothy and R.K. Dowling, *Cabi Publishing.*

Gülcan, B., (2010). Türkiye'de kültür turizminin ürün yapısı ve somut kültür varlıklarına dayalı ürün farklılaştırma ihtiyacı, *İşletme Araştırmaları Dergisi,* c.2, s.1, ss. 99-120.

Güneş, S.G., Ulusoy, Ş. (26-27 Nisan, 2019). UNESCO doğal ve kültürel miras listesinde Türkiye. 6.th International multidisciplinary studies congress, 419-429.

Gürçayır, S., "Somut olmayan kültürel mirasın korunması sözleşmesi üzerine eleştirel bir okuma", *Millî Folklor Dergisi,* Sayı: 92, Kış 2011.

H. D., (2001). Türkiye Turizm Coğrafyası, Çizgi Kitabevi.

Henderson, J., (2002). Built heritage and colonial cities. Annals of tourism research, 29(1), 254-257.

https//ye-mek.net/tarif/lepe-yemegi Erişim Tarihi: 18.07.2022.

https://ktb.gov.tr Erişim Tarihi: 18.07.2022.

https://ktb.gov.tr Erişim Tarihi: 18.07.2022.

https://ktb.gov.tr Erişim Tarihi: 18.07.2022.

https://lezzetler.com/pancar-cirpmasi-kirşehir-vt233039 Erişim Tarihi: 18.07.2022.

https://nefisyemektarifleri.com/sutlu-kabak-tatlisi-5960738/nyt-amp/ Erişim Tarihi: 18.07.2022.

https://www.kırsehir.com/m/tura-oyunu-makale,122.html Erişim Tarihi: 18.07.2022.

https://www.kirşehir.gov.tr Erişim Tarihi: 18.07.2022.

https://www.lezzet.com.tr/amp/yemek-tarifleri/turkiye-turu/ic-anadolu yemekleri/keşkef-keşkek-375899 Erişim Tarihi: 18.07.2022.

https://www.lezzet.com.tr/yemek-tarifleri/hamurişi-tarifleri/borek-tarifleri/çullamaErişim Tarihi: 18.07.2022.

https://www.nefisyemektarifleri.com/topalak-asi-usak/ Erişim Tarihi: 18.07.2022.

https://yemek.net/amp/aside-tatlisi Erişim Tarihi: 18.07.2022.

İncekara, S., (2011). Ortaöğretim öğrencilerinin turizme bakış açısının değerlendirilmesi üzerine bir çalışma: Hatay ili örneği, *Marmara Coğrafya Dergisi,* 23:144-164.

Kafeslioğlu, İ., (1992). Türk millî kültürü, *Boğaziçi Yayınları.*

Kahraman N. ve Türkay O., (2006). Turizm ve çevre, *Detay Yayıncılık.*

Karagülle, Z., (1999). Millî folklor enstitüsü ve halkbilimi çalışmalarındaki yeri. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Halkbilimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi.

Karakuş, U. Ç., (2011). İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin turizme yönelik görüşlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi (Safranbolu'da nicel bir çalışma). *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi,* 4:85-95.

Karakuş, U., (2003). Jeotermal enerjinin kullanım alanları ve Kırşehir örneği. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi,* 7 (2):9-25.

Karasar, N., (2011). *B*ilimsel Araştırma Yöntemi. *Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.*

Keçe, M., (2010). Öğretmen adaylarının tarihi ve kültürel eserler hakkındaki ilgi ve farkındalıklarının incelenmesi, I. Uluslararası Tarih Eğitimi Sempozyumu, (16-18 Haziran 2010), Erzurum.

Kolaç, E., (2009). Somut olmayan kültürel mirası koruma, bilinç ve duyarlılık oluşturmada Türkçe eğitiminin önemi, *Milli Folklor,* y.21, s.82, ss. 19-31.

Kozak, N. K., (2011). Genel turizm (ilkeler-kavramlar). *Detay Yayıncılık.*

Kültür ve Turizm Bakanlığı (2013), gelenekten geleceğe Türkiye'de somut olmayan kültürel miras, *Desen Ofset.*

Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü (2011), Türkiye somut olmayan kültürel miras çalışmaları, *Hazar Reklam.*

Meydan Uygur, S., (2007). Kültür turizmi ve turizmin kültürel varlıklar üzerindeki etkileri. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi,* 2:30-49.

Nazım. Ö., (2003). Turizm coğrafyası özellikler ve bölgeler, Çantay Kitapevi.

Oğuz, M., (2009). *Somut olmayan kültürel miras edir?, Geleneksel Yayıncılık.*

Oğuz, M., (2013). *T*erim olarak somut olmayan kültürel miras. *Milli Folklor,* 25(100), 5-13.

Oğuz, M., (2002). "Ulusal kalıtın küreselleştirilmesi ve Türk el sanatları", *Milli Folklor,* S. 54, s. 5-10.

Oğuz, M., (2008). "Araştırmaların tarihi", Türk Halk Edebiyatı el kitabı. *Grafiker Yayını.*

Oğuz, M., (2008). Halk biliminde kuramlar ve yaklaşımlar. *Geleneksel Yay.,*

Oğuz, M., (2013) Somut olmayan kültürel miras nedir? *Geleneksel Yay.*

Oğuz, M., "SOKÜM'ün korunmasına giden yolda 1989 tavsiye kararı", *Millî Folklor* 80 (Kış 2008b): 26-32.

*O*ğuz, M., "UNESCO ve geleneğin ustaları" *Millî Folklor* 77 (Bahar 2008c): 5- 9. Oğuz, M. Öcal, "UNESCO ve insanlığın sözlü ve somut olmayan mirası başyapıtları", *Millî Folklor* 78 (Yaz 2008d):5-11.

Oğuz, M., (2012). Türk Halk Edebiyatı el kitabı, *9. Baskı,Grafiker Yayınları.*

Oğuz, M., (2013). Somut olmayan kültürel mirasın geleceği Türkiye deneyimi, UNESCO Türkiye Milli Komisyonu.

Oğuz, Ö., (2002). Küreselleşme ve uygulamalı Halkbilimi. *Akçağ Yayınevi.*

Özer, Y., (2010)UNESCO'nun 1989 tarihli popüler ve geleneksel kültürün korunması tavsiye kararının Halkbilimi çalışmalarına etkisi. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.

Özter, Z., (2010). "Türk el sanatlarının kültür turizmi bağlamında değerlendirilmesi", *Milli Folkor,* s. 86, s. 174-185.

Öztürk, Y., (2002). Gelişmekte olan ülkeler için alternatif turizm faaliyetleri üzerine teorik bir çalışma. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi, 2,* s:183- 195.

Öztürk, Y., (2002). Gelişmekte olan ülkeler için alternatif turizm faaliyetleri üzerine teorik bir çalışma. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi,* 2: 183-195.

Proclamation des chefs-d'œuvre du patrimoine oral et immatériel de l'humanité, Guide pourla preséntation des dossiers de candidature, UNESCO Yayını, 2001. "Somut olmayan kültürel mirasın koruması sözleşmesi". (Çev. M. Öcal Oğuz, Yeliz Özay). (*Millî Folklor* 65 (Bahar 2005): 163-171.).

Sezgin, M., (1995). Genel turizm, *Tutibay Ltd. Şti.*

Sezgin, O., (2001). Genel turizm ve turizm mevzuatı, Detay Yayıncılık

Tok, C., (2002). Kültür turizmi, T.C. Turizm Bakanlığı II. Turizm Şurası Bildirileri, 12-14 Nisan 2002.

Turan, Ş., (1994). Türk kültür tarihi; Türk kültüründen Türkiye kültürüne ve evrenselliğe, *Bilgi Yayınevi.*

Tümertekin, E., (1998). Beşerî coğrafya: insan, kültür, mekân. *Çantay Kitapevi.*

Uslu, A., (2002). Turizmin kültürel miras üzerine etkileri: Beypazarı/Ankara örneğinde yerel halkın farkındalığı. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi,* 3(3), 305-314 .

Usta, N., (2002). İnanç turizminden kültür turizmine: Midilli Adası'nın Agiasos Dağ Köyü örneği, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi,* 14 (22): 163-168.

Uygur, S. M., (2007). Kültür turizmi ve turizmin kültürel varlıklar üzerindeki etkileri, *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi,* s. 2, ss. 30-49.

Ürger, S., (1992). Genel turizm bilgisi. Akdeniz Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu.

Yıldız, Z., (2005). Alternatif turizm kavramı ve çevresel etkileri, *Yerel Siyaset Dergisi,* (http://www.yerelsiyaset.com/pdf/kasim2008/9. Pdf adresinden 17.12.2012 tarihinde alınmıştır).

Yücel, C., (2010). Türkiye'de kentsel sit alanlarının planlanması için bir sistem önerisi. İTÜ Dergisi/a, 5(1)